

Міністерство освіти та науки України
Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді

НЕЗЛАМНЕ ПОЗАШКІЛЛЯ

Збірник інформаційних довідок щодо діяльності закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти під час дії воєнного стану за 2022 рік

Київ-2023

УДК 376–056.45 (477) (06) «2023»
ББК 74.00

Незламне Позашкілля: [збірник інформаційних довідок / за заг. редакцією доктора педагогічних наук, професора В.В. Вербицького]. – Київ: «НЕНЦ», 2023. – 197 с.

Збірник висвітлює діяльність закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти під час воєнного стану за 2022 рік (волонтерська діяльність, робота з переселенцями, проведення національно-патріотичних акцій, вшанування пам'яті Героїв України).

Матеріали збірника відтворено з авторських оригіналів, поданих до оргкомітету. Відповідальність за грамотність, автентичність цитат, достовірність фактів та посилань несуть автори інформаційних довідок.

УДК 376–056.45 (477) (06) «2023»
ББК 74.00

© НЕНЦ, 2023

Зміст

ЗАКЛАДИ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ОСВІТИ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	5
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР	19
КЗПО «ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР» ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	25
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАПОРІЗЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ» ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	36
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР	42
ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ВОЙНИЛІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	48
ЦЕНТР ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА РОЖНІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ КОСІВСЬКОГО РАЙОНУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	51
ЯБЛУНІВСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	55
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»	60
ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ПІДРОЗДІЛ ОДЕСЬКОГО ОБЛАСНОГО ГУМАНІТАРНОГО ЦЕНТРУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА ВИХОВАННЯ	69
ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	91
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ» РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	94
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД СУМСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ – ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ТА РОБОТИ З ТАЛАНОВИТОЮ МОЛОДДЮ	99
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ	108
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ»	113
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ВАЛКІВСЬКИЙ БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»	125

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ДЖЕРЕЛО» ВИСОЧАНСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»	129
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗАЧЕПИЛІВСЬКИЙ БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ» ЗАЧЕПИЛІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ КРАСНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	134
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЗМІЇВСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ» ЗМІЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ЧУГУЇВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	139
КЕГИЧІВСЬКИЙ БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ КЕГИЧІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	145
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЛОЗІВСЬКА СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ» ЛОЗІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	150
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ПЕРВОМАЙСЬКИЙ БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ПЕРВОМАЙСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»	152
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ» ПІВДЕННОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	158
СТАРОВІРІСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ШАНС» СТАРОВІРІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ КРАСНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	162
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ» ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ	165
СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОГО НАПРЯМУ ХМЕЛЬНИЦЬКОГО ОБЛАСНОГО ЦЕНТРУ ТУРИЗМУ І КРАЄЗНАВСТВА	172
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»	179
МІСЬКИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ	185
КЗ ЛОР «ЛЬВІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ»	189

Заклади позашкільної еколого-натуралістичної освіти Дніпропетровської області

Збройна повномасштабна агресія росії на території України, яка розпочалася в лютому 2022 року, зумовила припинення освітнього процесу в закладах освіти в деяких регіонах нашої країни у зв'язку з бойовими діями або окупацією. По всій країні заклади загальної середньої, позашкільної освіти в переважній більшості перейшли на дистанційне або змішане навчання.

Діти та підлітки, які є особливо вразливою категорією населення, опинились у надзвичайно стресовій ситуації, позбавлені нормального звичного для них життя, очного навчання в рідних закладах освіти через перебування у тимчасових сховищах, або через необхідність покинути домівки та виїхати за межі своїх територій.

В надскладних умовах прифронтової області, якою стала Дніпропетровщина, комунальний заклад освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр дітей та учнівської молоді» Дніпропетровської обласної ради (КЗО «ОЕНЦДУМ», директор Педан Ю.Ф.) та профільні заклади позашкільної освіти області продовжували активно працювати, організовуючи освітній процес, в переважній більшості, в режимі онлайн, а також приділяли важливу увагу вихованню, розвитку творчих здібностей дітей та учнівської молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля, психологічну підтримку та розвантаження. Крім того, вони ефективно займалися громадянським вихованням дітей та молоді, організовуючи національно-патріотичні, еколого-патріотичні заходи, благодійні, волонтерські акції тощо.

З метою адаптації до нових реалій колективами ЗПО області були внесені корективи в організацію освітнього середовища в своїх установах в умовах дії правового режиму воєнного стану.

Волонтерська діяльність

З самого початку воєнних дій педагоги ЗПО області активно долучились до волонтерського руху, а також до надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, які знайшли захист в Дніпропетровській області.

Педагоги КЗО «ОЕНЦДУМ» систематично збирали кошти на допомогу ЗСУ, пакували та передавали посилки воїнам ЗСУ та ТРО, які навесні розміщувались на території КЗО «ОЕНЦДУМ».

Вихованці закладу були залучені до написання листів захисникам, фасували рослинні суміші для виготовлення трав'яного чаю (м'ята, мелісу, котовник, аронію), вирощені на навчально-дослідній земельній ділянці, плели патріотичні бра-слети, записували відео звернення до захисників і захисниць.

Колектив КЗО «ОЕНЦДУМ» взяв на тимчасове утримання мешканців куточку живої природи комунального закладу освіти «Донецький обласний еколого-на-туралістичний центр», який вимушено переїхав із зони активних бойових дій. Педагоги закладу протягом року проводили догляд та годування тварин, а також сеанси «анімотерапії» для вихованців та їх батьків.

Також благодійна допомога тваринам, які з вини агресора опинилися в статусі переселенців, протягом року надавалася колективом комунального позашкільно-го навчального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської мо-лоді» Обухівської селищної ради (директор Негоднікова Т.І.). Морські свинки та джунгарські хом'ячки, що прибули з одного з прифронтових міст Донецької облас-ті, отримали притулок у живому куточку ЦЕНТУМ, частина якого перетворилась на зоо-шелтер. Таким чином гості закладу – діти та дорослі – змогли отримати пози-тивні емоції від спілкування з зворушливими новоселами і подарувати їм радість.

Педагоги і вихованці ЦЕНТУМ проводили й іншу волонтерську діяльність: у віль-ний час виготовляли окопні свічки, які не тільки, зазвичай, були єдиним джере-лом світла, а й могли зігріти наших бійців в окопах та бліндажах в холодну пору року. 300 таких свічок, зроблених руками вихованців і керівників гуртків з власно

придбаних матеріалів, за допомогою місцевих волонтерів були відправлені на передову.

Колектив комунального закладу «Дитячий екологічний центр» Кам'янської міської ради (директор Гаврилюк А.І) збирав та надавав переселенцям одяг, постільну білизну, дитяче харчування, вирощені на дослідній ділянці овочі та фрукти, передавав захисникам на фронт малюнки вихованців, проводив екскурсії в Міжшкільному екологічному музеї, який є візитівкою закладу.

Заклад є постійним учасником патріотичного проєкту «Щоденник репортажів про роботу в тилу «Трудова звитяга. Шана і повага». Працівники закладу щомісяця відправляли на фронт продукти, засоби гігієни, ліки, та інші речі, які необхідні нашим воїнам, активно долучилися до роботи по виготовленню маскувальних сіток.

Активно займалися волонтерською діяльністю і працівники комунального позашкільного навчального закладу «Станція юних натуралістів Тернівського району» (директор Цуренков А.Д.). Криворізької міської ради, вони залучалися до плетіння сіток, пошиття прапорів та подушок, турнікетів, кольорових нарукавників, розгрук, збирання речей для вимушених переселенців та ЗСУ тощо.

З самого початку війни в комунальному навчальному закладі «Криничанський центр учнівської молоді» (заст. директора Рогівська Н.В.), де діє еколого-натуралістичний відділ, за підтримки голови громади на базі гуртка «Конструювання та моделювання одягу» почала працювати «Швейна майстерня», до якої долучилися 20 майстринь, де виготовляли чохла для бронежилетів, розвантаження, медичні сумки, кишені для магазинів, підсумки для документів, кишені-гранатоутримувачі, прапори України та махрові рушники для переселенців.

Також в закладі була облаштована кімната для вимушених переселенців, які тимчасово зупинилися для ночівлі під час переїзду в західні регіони та за кордон, та організована робота кухні.

На підтримку збройних сил України з початку війни колектив (директор Шепетуша Н.М.) КПНЗ «СЮН Покровського району» Криворізької міської ради активно займався волонтерською діяльністю: плетінням маскувальних сіток (сплели 12 штук довжиною понад 120 м), збирали скляну тару для консервів. Зібрані продукти, консервацію розвозили по закладам для військових.

Для колективів ОСББ, де є переселенці, надавали благодійну допомогу – ділилися посадковим матеріалом для благоустрою.

З метою підтримки бойового духу українських воїнів, створення доброзичливої атмосфери у місцях їх перебування та реабілітації вихованці СЮН та педагоги малювали стінгазети, малюнки, виготовляли різноманітні поробки, листівки з побажаннями українським воїнам, які були доставлені в лікарню №2 м. Кривого Рогу.

Колектив комунального закладу «Міський ЕНЦДУМ» Марганецької міської ради (директор Четверикова О.М.) регулярно надавав продуктивні набори та ліки

місцевим волонтерам для допомоги захисникам, брав участь у виготовленні камуфляжних сіток, окопних свічок, зборі пластикових кришечок для протезів. Керівники гуртків плели теплі шкарпетки для ТРО, ліпили вареники та пекли смаколики.

На базі закладу у листопаді розпочав свою роботу «Пункт незламності». Для відвідувачів встановлено буржуйку, підключений Інтернет, пропонується гарячий чай, є генератор для підзарядки гаджетів.

Враховуючи умови сьогодення та потужну матеріально-технічну базу: навчально-дослідні земельні ділянки, плодові сади, плодово-ягідні розсадники, пасіки, кролеферми, теплиці, парники, ЗПО еколого-натуралістичного напрямку області спрямовують свою діяльність на збільшення продуктивності НДЗД, розвиток тваринницької сфери.

Педагоги ЗПО області розробили обласний План заходів з розвитку продовольчої програми по галузях (тваринництво, овочівництво, садівництво та ін.) на 2022–2025 рр.

Протягом року колективи всіх ЗПО взяли активну участь в реалізації продовольчої програми: в тепличних господарствах, парниках, на навчально-дослідних земельних ділянках своїх закладів вони вирощували овочі, зелень для передачі волонтерами на фронт.

Робота з переселенцями

На початку повномасштабного вторгнення росії на територію України деякі педагоги та вихованці закладів позашкільної еколого-натуралістичної освіти області виїхали за кордон: в Польщу, Чехію, Болгарію та інші європейські країни.

Перебуваючи на території цих країн в якості біженців, вони активно співпрацювали з волонтерськими пунктами, брали участь у проукраїнських мітингах, благодійних акціях та інших заходах на підтримку України.

В Болгарії з березня поточного року продовжив свою роботу гурток КЗО «ОЕНЦДУМ» «Писанкарство», до складу якого ввійшли діти-переселенці не тільки з Дніпропетровщини, а й з Миколаєва, Києва, Херсона, Запоріжжя, Дніпра.

Початок роботи гуртка за кордоном припав на підготовку до великодніх свят, тому на заняттях завжди був «аншлаг». Діти вчилися працювати з писачком, розмальовувати писанки в різних техніках та орнаментах, притаманних різним регіонам України, зокрема Нижньої Наддніпрянщини, до якої відноситься сучасна Дніпропетровщина.

Для того, щоб вихованці закладів освіти області могли отримати практичні навички з писанкарства онлайн, керівником гуртка «Писанкарство» КЗО «ОЕНЦДУМ» та відомими народними майстринями декоративно-ужиткового мистецтва Дніпропетровщини була підготовлена низка майстер-класів з основ самостійного розпису писанок з використанням традиційних елементів. Ці практичні матеріали були розміщені на сайті КЗО «ОЕНЦДУМ» для загального користування.

В комунальному закладі «Нікопольський міський еколого-натуралістичний центр» робота з дітьми та родинами-переселенцями протягом року реалізовувалася у рамках проекту «Родинні екологічні прогулянки».

Мета проекту: ознайомлення мешканців міста з роботою центру, вивчення флори та фауни степового Придніпров'я, зняття психологічної напруги у дітей та дорослих в процесі спілкування з тваринами живого куточку. Ця форма роботи виникла стихійно у час, коли обмеження, пов'язані з карантинном, стали мало актуальними у зв'язку з початком бойових дій.

До липня 2022 року Нікополь був доволі спокійним та далеким від війни містом. Люди з величезною спрагою за звичайним, повноцінним життям, за маленькими радіощами дуже активно відвідували центр цілими родинами. В тому числі переміщені з зони бойових дій, а їх в місті опинилось дуже багато. За цей час центр відвідали 121 родина (448 чол.), з них 35 родин тимчасово переміщених осіб.

Під час екскурсій діти та дорослі спілкувалися з тваринками живого куточка, педагоги центру проводили пізнавальні бесіди, ігри, вікторини.

З початком обстрілів Нікополя кількість відвідувачів стрімко зменшилася. Багато нікопольчан виїхали в інші області України, або у околишні села.

В літній період в зв'язку з відсутністю освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти області профільні ЗПО відігравали надзвичайно важливу роль

у підтримці дітей та родин внутрішньо переміщених осіб, проведенні різноманітних виховних заходів для різних верств населення, зокрема еколого-натуралістичного напрямку, вони стали на місцях осередками організації змістовного дозвілля, відпочинку, навчання та психологічної підтримки дітей, молоді, батьків.

Впродовж літа на території КЗО «ОЕНЦДУМ» педагогами були проведені ознайомлюючі екскурсії «Подорож у країну Юннатію» для дітей-переселенців, батьківської та екологічної громадськості.

Екскурсії проходили на зупинках екологічної стежини закладу. В куточку живої природи діти дізналися цікаві факти про тварин, навчилися основам догляду та годівлі морських свинок, шиншил, черепах, хвилястих папуг, лабораторних шурів та хом'ячків, ознайомилися з видовим різноманіттям декоративних птахів родини Фазанових. Учасники екскурсій мали змогу доглядати як тварин живого куточку КЗО «ОЕНЦДУМ», так і тварин-переселенців Донецького обласного еколого-натуралістичного центру, які утримуються в установі з початку воєнних дій на території нашої країни.

Також були організовані заняття для дітей у зеленому класі закладу з використанням екологічних антистрес-розмальовок.

Діти мали змогу пограти в рухливі ігри на території центру, брали участь в тематичній вікторині про рослини.

Одна з екскурсій була проведена за участю відомого місцевого краєзнавця, літератора, публіциста Миколи Чабана, який розповів про історичне підґрунтя зародження позашкільного еколого-натуралістичного руху на Дніпропетровщині.

Екскурсіями КЗО «ОЕНЦДУМ» впродовж літнього періоду було охоплено понад 200 дітей під опікою батьків.

В літній період на базі освітніх закладів, які оснащені бомбосховищами, педагогами КПНЗ «Станція юних натуралістів Тернівського району» Криворізької міської ради для дітей-переселенців були організовані і проведені різноманітні майстер-класи з оригамі, квілінгу, виготовлення композицій з природного матеріалу, з соломоплетіння, ігри, екологічні естафети. Діти з радістю виготовляли подарунки для ЗСУ, малювали, грали, робили квіткові композиції, об'ємні паперові моделі тварин та рослин, головною метою яких було відволікти дітей від стресової ситуації, розрадити їх.

Враховуючи виклики сьогодення та бажання охопити максимальну кількість дітей Криничанської громади, а особливо дітей-переселенців організаційно-масовою діяльністю, психологічно їх розвантажити, в літній період на центральній площі селища, де є укриття, було вирішено за підтримки та дозволу селищного голови організувати і реалізувати суспільно-оздоровчий проєкт «Прочачай своє літо», під час якого для дітей працювали творчі цікаві локації за різними інтересами: «Ігроланд», «Творча майстерня», «Спортивна», «Квітова поляна», «Аквагрим», «Скринька майстрині».

Керівники гуртків дарували дітям можливість відчувати себе туристами, спортсменами, маленькими майстринями, виготовляючи поробки, казковими героями, отримавши порцію аквагриму.

Під час проведення заходу керівники гуртків займалися волонтерською діяльністю: збирали кошти для допомоги ЗСУ, разом з дітьми виготовляли поробки та сувеніри-обереги для наших воїнів.

Влітку КПНЗ «Станція юних натуралістів» м. Павлограда брав участь в українсько-англійському проєкті «Освіта в умовах надзвичайного стану». Для вихованців гуртків, серед яких були і діти-переселенці, було проведено ряд занять з метою психологічного розвантаження та соціально-емоційної підтримки, де в присутності батьків діти взяли участь у різноманітних конкурсах, пізнавальних іграх майстер-класах. З дітьми-переселенцями та їх батьками проводилось навчання з мінної безпеки, вхідне та вихідне тестування на виявлення надмірної стривоженості, порушення спокійного стану.

За результатами тестування з ними організовувались окремі зустрічі з представниками психологічної служби.

Також з метою адаптації та соціалізації дітей-переселенців, які перебувають у Павлограді, допомоги їм у пошуку нових друзів педагоги СЮН

взяли участь в місцевому проєкті «Дитяча усмішка», який впроваджувався спільно з Павлоградською міською радою за фінансової підтримки ДТЕКЕнерго. В рамках проєкту на СЮН були організовані і проведені цікаві і веселі заходи: майстер-класи з виготовлення різнобарвних квітів у кошиках, декоративних скриньок, рухливі ігри на свіжому повітрі, складання меню і годування тваринок зоокомплексу, які захопили дітей і відволікли від тривоги і переживань, пов'язаних з війною, а живе спілкування, відверті посмішки, гарний настрій згуртовували таких різних дітей.

З початком нового навчального року для учнів початкової та середньої закладів загальної середньої освіти міста, особливо для дітей ВПО в КПНЗ «Станція юних натуралістів» м. Павлограда активно використовувався контактний зоопарк «Доторкнись руками, відчуй серцем».

В закладі протягом року також набули популярності родинні відвідування, які дають можливість відволікти дітей від гаджетів, провести час з батьками, отримати терапевтичний ефект від тварин зоокомплексі СЮН, отримати корисну інформацію про тварин та правилами догляду за ними.

Важливою складовою діяльності колективу КПНЗ «ЦЕНТУМ» Обухівської селищної ради протягом року була допомога внутрішньо переміщеним особам з територій бойових дій Донецької і Луганської областей, багато з яких взяла під свою опіку Обухівська територіальна громада. Навесні та влітку чимала група переселенців з цих регіонів мешкала в будівлі Обухівської гімназії, чийм фізичним та психологічним добробутом опікувалися педагоги ЦЕНТУМ. Робота проводилася в напрямі психологічної допомоги, що є природним для освітнього закладу. Для дітей ВПО педагогами ЦЕНТУМ регулярно проводилися навчально-розважальні заходи, виховні бесіди, ігри на свіжому повітрі, екскурсії до річки, конкурси, зокрема конкурс малюнків «Лист воїну». Малюнки, виготовлені дітьми різного віку, були передані бійцям на передову.

ЦЕНТУМ має потужну матеріальну та методичну базу для створення зон соціально-психологічної реабілітації для жителів мікрорайону та внутрішньо переміщених осіб, які проживають у смт. Обухівка, а саме:

Живий куточок закладу та акваріумне господарство є місцем проведення сеансів анімалотерапії – покращення психологічного та фізичного стану людини за допомогою спілкування з тваринами.

Навчальна оранжерея та квітучі з квітня по листопад квітково-декоративні ділянки закладу – місце для психологічного оздоровлення за допомогою сеансів квітковотерапії та пейзажної кольоротерапії.

Лікувально-оздоровчий комплекс «Апітерапент», створений на базі навчальної пасіки, є чудовою базою для сеансів апітерапії – сну на вулицях.

Сеанси іпотерапії – лікувальна гімнастика, заснована на взаємодії людини і коня, покращують і фізичний, і психологічний стан людини.

Реабілітаційні та оздоровчі функції виконує також безпосередня взаємодія людини з природою. На території Центру, де розташована дендрологічна зона, ділянка медоносів, хвойних культур, відвідувачі отримують соціально-психологічну реабілітацію за допомогою сеансів екотерапії, аеротерапії (профілактики та лікування чистим повітрям), сільвотерапії (оздоровлення повітрям соснових масивів).

На базі КПНЗ «СЮН Покровського району» Криворізької міської ради для дітей переселенців та їх батьків проводилась акція «День юного натураліста» під гаслом «Знати, щоб оберігати». Всього в заході брали участь 77 дітей переселенців із Харківської, Миколаївської, Херсонської, Донецької областей.

В цьому році, такому складному та напруженому, педагогічний колектив СЮН вирішив також провести різноманітні заходи для гостей в межах екскурсійно-розважального циклу Освітнього івенту. Під час акції діти ознайомились з зупинками екологічної стежки СЮН через роботу екскурсійних майданчиків «Флористична феєрія», «Подорож у країну Легумію», «Такий чарівний світ Планети тварин», «Акваріум-жива картина природи», «Подорож підводним царством», «Квітковий розмай», «Сад безперервного цвітіння».

Під час екологічних заходів керівники гуртків намагались перетворити пасивних спостерігачів природи в активних, навчити їх не лише любитися її красотами, а й вивчати її, самостійно розкривати її таємниці.

Для дітей – внутрішньо переміщених осіб, які перебувають в місті Кам'янському, колективом КЗ «Дитячий екологічний центр» були проведені екскурсії в Міжшкільному екологічному музеї. Діти та дорослі з міст: Волноваха, Слов'янськ, Лиман та з села Оріхово-Василівка Бахмуцького району Донецької області (167 осіб) мали змогу в ході екскурсії ознайомитися з експонатами 5 залів музею. Крім того, їм було запропоновано: участь у майстер-класах «Квітка маку» та «Вільний птах України», релакс-вояжі – ознайомлення з видовим складом тварин куточка живої природи, ботанічна екскурсія у дендрарії закладу.

Прийняли переселенців з Донецької та Луганської областей і приорільські населені пункти: Могилів, Китайгород, Царичанка, Бабайківка. З дітьми внутрішньо переміщених родин, які знайшли прихисток в бувшому Царичанському, а тепер Дніпровському районі, протягом року активно працювали педагоги філії КЗО «ОЕНЦДУМ» «Шафран» (зав.відділом Журавель В.Є.). Для них проводилися виховні години, заняття з елементами арттерапії, майстер-класи по виготовленню оригамі. Основна мета цих заходів – зняти психологічну напругу та розвантажити дітей, які змушені були разом з батьками кинути свої домівки через військове вторгнення російських військ.

Проведення національно-патріотичних заходів.

Вшанування пам'яті героїв України

В останні роки національно-патріотичне виховання дітей та учнівської «червоною ниткою» проходить через всі напрями освітнього процесу позашкільних еколого-натуралістичних закладів освіти області.

Події 2022 року, пов'язані з повномасштабною військовою агресією російської федерації, підняли проблему національно-патріотичного виховання дітей та молоді на новий рівень.

Цьогоріч педагогічний колектив КЗО «ОЕНЦДУМ» стикнувся, як і вся країна, з рядом труднощів, пов'язаних з неможливістю проведення очного навчання через військове вторгнення росії на територію України. Незважаючи на це, колективом закладу було організовано і проведено ряд заходів з патріотичного виховання, які наразі є найважливішими серед інших.

Перебуваючи в укриттях чи просто в незвичних і чужих для них умовах, діти часто заходяться у досить нестабільному або у важкому психологічному стані, інколи не зможуть усвідомити реалії сьогодення, пов'язані з військовими діями проти українців колишнього «братського народу», тому на дорослих, особливо педагогах, лежить величезна відповідальність – врятувати дітей від важких психологічних наслідків, які несе за собою війна, при цьому допомогти їм не втратити інтерес до навчання та підтримувати бажання пізнавати нове та корисне.

Педагоги КЗО «ОЕНЦДУМ» на чолі з адміністрацією, у березні 2022 року, вже через тиждень після початку війни, з метою психологічної підтримки дітей різного

віку під час війни, створили на офіційному сайті закладу онлайн-сторінку «До перемоги через дитячу творчість та пізнання навколишнього світу».

На сторінці містяться здебільшого матеріали, які дозволяють дітям та підліткам трохи відволіктись від важких болючих реалій сьогодення, розвантажити нервову систему, переключитися на отримання нових знань в галузі позашкільної еколого-натуралістичної освіти, та зайнятись розгадуванням тематичних вікторин, відгадуванням загадок та анаграм, читанням казок та легенд.

Більшість матеріалів, які розмішуються на сторінці, мають авторський контент, створений педагогами закладу. Також для наповнення сторінки педагогами використовуються різноманітні тематичні матеріали, ретельно відібрані на теренах інтернет-простору серед безлічі матеріалів еколого-натуралістичного спрямування.

У 2022 році педагоги КЗО «ОЕНЦДУМ» створили пізнавальні канали у месенджерах вайбер та телеграм з назвою «ЕКО-центр Дніпро».

Матеріали містять авторські світлини, цікаві факти про природу, наукові відкриття та пізнавальну вікторину на природничі теми.

Пізнавальні канали охоплюють найрізноманітніші питання зоології, ботаніки, систематики, дендрології, флористики, екології та ін. Кожне запитання вікторини містить одну логічну відповідь.

Функціонал месенджерів дозволяє створювати також опитування та давати пояснення після відповіді на складні питання. Така форма навчання «в один клік» не обтяжує, залишає приємні емоції від правильно даної відповіді та виключає елемент покарання за неправильну відповідь.

Така форма навчання цікава як дітям, так і їх батькам. До кожної публікації (пізнавальної та тестувальної) доступна гілка з коментарями, що дозволяє поспілкуватися на висвітлену тему, уточнити наукові поняття чи просто знайти співрозмовників за інтересами.

Протягом року педагогами КЗО «ОЕНЦДУМ» було підготовлено і розміщено на сайті закладу (а також у групі в соціальній мережі Facebook та сторінці «Позашкілля Дніпропетровщини») інформаційні матеріали та майстер-класи до Дня єдності і свободи, Дня захисників та захисниць України, річниці вигнання німецько-фашистських загарбників з території Дніпропетровської області, Дня пам'яті жертв Голодомору, Дня збройних сил України; Дня Соборності України та ін.

До Дня Єднання колектив закладу вбрався у вишиванки, виконав гімн України і розмістив відео в загальному доступі.

Щороку з метою виховання національного світогляду учнівської молоді через пізнання народного мистецтва; залучення молодого покоління до джерел і процесу творення українського народного мистецтва, відродження національних традицій, пошуку і підтримки обдарованої молоді та заохочення її до творчої самореалізації КЗО «ОЕНЦДУМ» проводить обласний конкурс «На кращого юного майстра народних ремесел».

2022 рік не став виключенням. Майже 100 здобувачів освіти закладів освіти області з 26 територіальних громад подали понад 280 творчих робіт для участі в конкурсі, який традиційно проводився за номінаціями «Різьблення по дереву», «Писанкарство», «Лозоплетіння», «Народна вишивка», «Вироби з соломи і лози», «Петриківський розпис». Роботи учасників розглядало і оцінювало професійне журі, до складу якого входили досвідчені майстри народних ремесел регіону, було подано 282 роботи.

В мережі профільних ЗПО області були проведені для вихованців закладів, а у воєнний час – для дітей та родин внутрішньо переміщених осіб, для громадськості, волонтерів заходи патріотичного змісту: інформаційно-просвітницькі, урочисті, пізнавально-виховні заходи та бесіди, конкурси, проекти національно-патріотичної спрямованості, зокрема:

- народознавчі та еколого-краєзнавчі екскурсії в Міжшкільному екологічному музеї, участь в акції «Зроби подарунок військовослужбовцю» (КЗ «ДЕЦ» Кам'янської міської ради),

- участь у конкурсі, присвяченому творчості Л. Українки «Любила гори, трави, квіти, а Ви любіте Україну, діти...» (екологічна філія КПНЗ «Міська станція юних техніків» Дніпровської міської ради),

- участь у Всеукраїнському конкурсі творчості дітей та учнівської молоді «За нашу свободу»,

- участь у марафоні для дітей та молоді «Разом у майбутнє: моя країна після Перемоги» (КПНЗ «ЦЕНТУМ» Обухівської селищної ради),

– еколога-краєзнавчі походи з метою вивчення історичної спадщини Нікопольщини (КЗ «Нікопольський міський ЕНЦ») тощо.

Активну діяльність з патріотичного виховання дітей та молоді проводить колектив КЗ «Міський ЕНЦДУМ Марганецької міської ради». Протягом року в закладі цікаво і змістовно були проведені організаційно-масові заходи для вихованців до:

– Дня Соборності України (конкурс малюнків «Патріотична галерея», історична година «Шлях до незалежності», літературні читання «Соборна мати Україна, одна на всіх, як оберіг»);

– Дня Єднання (виховний захід «16 лютого – День Єднання», флешмоб «Від серця до серця. Україна єдина», національно-патріотичний тренінг «Я люблю Україну»);

– Дня Перемоги над нацизмом у Другій світовій війні та Дня пам'яті та примирення в Україні (онлайн виховна година «День пам'яті та примирення», конкурс читців до Дня перемоги, майстер-клас з виготовлення квітки маку);

– Дня вишиванки (виховна година «Моя вишиванка», майстер-клас з виготовлення листівки-вишиванки, флешмоб «Моя вишиванка»);

– Дня пам'яті трагедії Бабиного яру (виховна година «Історія і трагедія Бабиного яру», урок пам'яті «Бабин Яр – це наша незагойна рана..»);

– Дня Збройних сил України (тематична година, година спілкування «6 грудня – День Збройних сил України, виставка дитячих малюнків «Разом маємо перемогу!»);

– Дня Української Державності (відеолекторій на тему: «Цікаві факти про Україну», вікторина «Ми-українці!»).

Низку заходів національно-патріотичної тематики протягом року провів для вихованців колектив КПНЗ «СЮН Покровського району» Криворізької міської ради, зокрема:

- у День Єднання з хештегом # Долоньки миру, # Україна понад усе було зроблено відеоряд і виставлено у вайбер спільнотах та сайті закладу;

- до Дня захисників та захисниць України та Покрови Пресвятої Богородиці. було організовано та проведено тематичні виховні заходи: «Воїни світла – воїни добра», «Козацькому роду нема переводу»;

до Дня української мови та писемності був відкритий перегляд літератури українських поетів та письменників «Мова – духовний скарб наці».

Вихованці КПНЗ «СЮН Тернівського району» Криворізької міської ради впродовж року активно долучилися до таких національно-патріотичних заходів як: виготовлення ляльки «СВЯТО#СЛАВА», челендж вдячності «Час дякувати Захисникам і Захисницям», онлайн фото-конкурс «Патріотична осінь», квітковий флешмоб «Букет для воїна» до Дня Збройних сил України (#kzpo_cpo_dor_buket) та «Марафон привітань-2022», відкритий патріотичний фестиваль-конкурс «Народ-герой героїв

появляє», Всеукраїнський бліц конкурс «Патріотичний смайл», Всеукраїнська благодійна акція на підтримку наших Героїв на передовій «Новорічна листівка на передову», патріотичний флешмоб «Україні – перемогу!» (#Діти_України_за_мир) .

В КНЗ «Криничанський Центр учнівської молоді» педагогічним колективом та вихованцями була проведена змістовна робота до Дня захисників та захисниць України, працівники фасували та пакували лікувальні чаї, зібрані в літній період руками дітей для наших воїнів. Вся ця смачна лікувальна продукція відправлялася на передову.

У 2022 році для здобувачів освіти КЗ «Дитячий екологічний центр» Кам'янської міської ради педагогічним колективом були організовані різноманітні національно-патріотичні заходи:

- виховні години: «Соборність України – сторінки історії», «Пам'ятай про Крути», «Герої не вмирають», «День Української державності», «Гідність нашого народу», «Голодомор – пам'ятаємо, щоб не повторилось»;

- онлайн презентації: «Україна – день Державності», «Дітям про козаків», «Чи знаємо ми, що таке гідність? Чи бачимо ми її?»;

- онлайн вікторина «Що ти знаєш про Україну».

Вихованці закладу брали участь у різних челенджах, конкурсах та акціях: загально-національній акція «Шевченко закликає – Україна перемагає», Всеукраїнському бліц-конкурсі ескізів муралів «Все буде Україна», Всеукраїнському історико-культурологічному фестивалі «мамай-fest», Всеукраїнському бліц-конкурсі українського патріотичного смайлу, обласному челенджі «Ланцюг Соборності, духу, розуму, серця», міська акція «Кам'янське проти війни», обласний конкурс «Вишиванка – серце України, зіткане з любові», міський етап Всеукраїнського флешмобу «З пухнастими до перемоги», міський фестиваль сімейної творчості «Скарби родинної криниці».

Протягом року педагоги філії КЗО «ОЕНЦДУМ» «Шафран» активно сприяли залученню вихованців до різноманітних конкурсів, акцій та флешмобів національно-патріотичного спрямування: конкурсу робіт фотоаматорів «Моя країна – Україна!», акції «Оберег для захисника», Всеукраїнського фестивалю мистецтва «Військові обереги від святого Миколая», благодійного проєкту Flowers4School, Всеукраїнського екологічного проєкту «Мішечок», Всеукраїнського історичного веб-квесту «Доброго вечора, ми з України», в загальнонаціональній трудовій акції «Турбота тобі, рідна моя Україно», фото-челенджі «Небо очима дитини» в рамках обласного патріотичного проєкту «Синь – жовтий шлях».

Також в рамках відзначення Дня української державності педагоги та юннати філії впорядкували ландшафтний об'єкт "Самшитовий герб України" в парковій зоні села Могилів.

ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР

Від початку повномасштабного російського вторгнення в Україну вихованці та педагогічний колектив Донецького обласного еколого-натуралістичного центру (далі — ДООЕНЦ) здійснювали супротив російському терору своєю просвітницькою діяльністю та фактичними діями.

Олександр Паращенко, в. о. директора ДООЕНЦ, з 28 лютого 2022 по 25 травня 2022 вступив до лав добровольчого формування територіальної громади Краматорського району Донецької області. З 26 травня 2022 — бойовий медик, молодший сержант. 07 листопада 2022 отримав поранення під час виконання бойового завдання. 17 листопада 2022 нагороджений нагрудним знаком «Знак пошани» від Міністерства оборони України № 1095. Продовжує нести бойову службу.

Гуртківці разом з керівниками та батьками випікали пряники, здобувачі освіти Донеччини малювали малюнки, виготовляли листівки, обереги, збирали бляшанки для окопних свічок та все це передавали до волонтерських центрів для подальшої передачі на передову для захисників та захисниць України.

Колективом створено потужне виховне середовище, в якому успішно формується особистість.

Для дітей та молоді Донеччини упродовж року було організовано низку флешмобів, челенджів до державних свят та пам'ятних дат в Україні: «Пам'ятаємо – Перемагаємо», «День Європи», «Нехай квітне Україна», «Одягни вишиванку», «Ти у серці моїм Україна», «Я Українець, і моє це право, любити землю. Горду й величаву...», «Ми Вільні!», «Єднанням сильні!», «Янголи пам'яті», «А ви знали,

що» тощо, – до яких здобувачі освіти долучалися охоче, проявляючи свою життєву позицію, національну ідентичність та самобутність. Дані заходи сприяють утвердженню в свідомості та почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України.

Вихованці ДООЕНЦ є активними учасниками та мають значні досягнення у обласних конкурсах національно-патріотичного спрямування:

конкурс відеороликів-візитівок з національного виховання «Національне виховання – майбутнє держави» (організатор – Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти),

І місце у конкурсі патріотичного календаря «Знай історію, плекай майбутнє» (організатор – Донецький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти),

І місце у фото-конкурсі «Ми – вільні» (організатор – Донецький обласний дитячо-молодіжний центр),

переможці та призери обласного еколого-краєзнавчого руху учнівської та студентської молоді «Донбас заповідний»

(організатор – Донецький обласний центр туризму та краєзнавства учнівської молоді).

У центрі систематично здійснюється популяризація сучасних підходів до реалізації виховної роботи з національно-патріотичного напрямку.

Проведено такі заходи:

- обласний етап Всеукраїнського заочного конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!»,

- обласний конкурс календарних хліборобських обрядів «Коло Сварога»,

- обласний етап Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток»,

- обласний конкурс квіткових композицій та бліц-конкурс українського патріотичного смайла до Дня українського козацтва та Дня захисників і захисниць України,

- обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Український сувенір». Всі вони посилюють патріотичне виховання учнівської молоді та активізують засоби системи національно-патріотичного виховання, формують нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей, сприяють готовності до активної громадянської позиції та екологічної діяльності, розвивають пізнавальний інтерес, логічне мислення, виховують громадянина-патріота України, бережливе і шанобливе ставлення до традицій українського народу.

Вихованці закладу брали участь та перемагали у Міжнародному (Двотуровий Міжнародний благодійний конкурс мистецтв «УКРАЇНЕЦЬ ТА УКРАЇНОЧКА») та Всеукраїнських конкурсах, у яких частина виручених коштів направлялася організаторами на підтримку ЗСУ.

Низку тематичних виховних годин проведено керівниками у гуртках з національно-патріотичного виховання. Так, наприклад, на патріотичну годину «Вистояли! Переможемо!», проведено у режимі онлайн, було запрошено координаторку Костянтинівського волонтерського центру, членкиню Молодіжної ради Костянтинівської міської ради Анастасію Даниленко, яка розповіла та показала, як працює волонтерський центр і волонтери; ознайомила дітей з планами розвитку центру, повідомила про створення майданчика для спілкування дітей. На зустрічі гуртківці запропонували свою участь у проведенні майстер-класів, аукціонів та виставок.

Для дітей Донеччини у пунктах Незламності педагоги ДООЕНЦ проводили патріотичні майстер-класи, листівки передавалися через волонтерів військовослужбовцям ЗСУ.

Педагогічний колектив ДООЕНЦ з перших днів війни проявив свою громадянську позицію:

- працівники Марїнської, Олександрівської ТГ, Комарської ТГ займалися волонтерською діяльністю
- поповнювали банк крові (м. Краматорськ, Іллінівська ТГ)
- плели маскувальні сітки (Часовоярська ТГ, м. Краматорськ), збирали тканину для виготовлення маскувальних сіток та передавали до волонтерських пунктів (Комарська ТГ)
- збирали подушки, ковдри, матраци, теплі речі для переселенців з Маріуполя, Волновахи, Великої Новосілки, для захисників України, що територіально дислокувалися (Комарська ТГ)
- готували для захисників та захисниць України (Олександрівська, Часовоярська, Комарська ТГ)
- робили окопні свічки (Часовоярська ТГ)
- проводилася робота по захисту безпритульних тварин (підгодовування, пошук нових господарів, створення умов для проживання на вулиці (будки, примітивні

будиночки, годівниці тощо), яких з'являлася велика кількість через активні бойові дії у багатьох селах

- підтримували захисників та захисниць України
- займалися пошиттям наволочок для облаштування пункту тимчасового перебування евакуйованого населення, що діяли на базі закладів освіти (Комарська ТГ)
- виготовляли подушечки та ковдри на сидіння автомобілів для військових
- педагоги ДОЕНЦ взяли активну участь у акції «Жовта стрічка» з метою підтримки людей, які чинять опір агресору на тимчасово окупованих росією територіях

Сьогодні робота продовжується, ми маємо досвід боротьби, витримки, наполегливості, загартованості. Надається постійна моральна та психологічна підтримка дітям та батькам, на заняттях вихованцям систематично нагадують керівники про правила поведінки під час воєнного стану та бойових дій. Налагоджена робота в хабах у м. Дніпро та м. Київ.

Систематично керівники гуртків ДОЕНЦ займаються з вихованцями на базі пунктів Незламності. Ведеться робота зі здобувачами освіти деокупованої Лиманської ТГ.

Лист Лиману

*Моє рідне містечко – Лиман.
Я б хотіла листа написати.
Вибач, я зрозуміла тепер:
Мала більше тебе цінувати!
Я сприймала як належне моменти
Що провела з тобою тоді.
Мене вибач, я вже зрозуміла
Скільки щастя я мала в ті дні!
Моя школа, гімназія люба.
Із тобою проведений час
Був найкращим, і зараз я мрію
Про одне: повернутися в клас.
Як тоді малювати на дошці,
Прибирати бо я чергова,
І із гордістю вічно казати
Що гімназія школа моя!
Подруг рідних своїх обійняти.
І сміятися знову і знов.
Моє місто, тебе описати
Можна лиш одним словом – любов!
Моє рідне містечко Лиман.
Не повинна я плакати, знаю.*

Та не можу я вам передати
Як я сильно це місто кохаю!
І кохати я буду щодня.
Вас я теж його прошу кохати.
Бо такого вже міста нема
Яке звикли із вами ми знати.
Та Лиман є у наших серцях.
І такого як він вже не буде.
На останок прохаю в листі
Пам'ятайте! Лиман – це ми, люди!

Єлизавета Ралітна, 10 клас
Лиманський НВК «Гімназія – ЗОШ І ступеня»
Лиманської міської ради Донецької області,
вихованка гуртка «Школа успіху»
Донецького обласного палацу дитячої та юнацької творчості.
ГРАН-ПРІ в Міжнародному конкурсі
«SPRING STAR/ВЕСНЯНА ЗІРКА»,
номінація: авторська проза та поезія

*Продовжуємо тримати освітянський фронт! Все буде добре! Все буде Україна!
Віримо в ЗСУ! Перемога за нами!*

КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради

Робота з внутрішньо переміщеними особами

Комунальний заклад позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради долучився до проведення

благодійних, освітніх заходів для дітей, з числа внутрішньо переміщених осіб.

Для даної категорії дітей у КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР у квітні 2022 року проведено екскурсії, у ході яких вони ознайомилися з рослинами, що вирощують у закладі та мали змогу поспілкуватися з тваринами зоологічного відділу. Також діти стали учасниками майстер-класів з плетення соломою та малювання кавою. Власноруч виготовити собі на згадку янголів-оберегів.

Також упродовж квітня-травня 2022 року працівниками центру були організовані у місця тимчасового проживання дітей, з числа внутрішньо переміщених осіб виїзні майстер-класи з виготовлення паперової писанки (м. Житомир) та гончарних виробів (с. Троянів Новогуївинської територіальної громади).

1 червня Міжнародний день захисту дітей, який у наш час набув особливого сенсу, адже через вторгнення росії на територію України тисячі дітей залишилися без даху над головою...

З ініціативи Департаменту освіти і науки ЖОБА було організовано свято для внутрішньо переміщених родин, на базі Житомирського професійного ліцею Житомирської обласної ради. Педагогами КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР для дітей цих родин було проведено майстер-клас з соломоплетіння (виготовлення оберегу з соломи). Також було створено серію малюнків на асфальті. Нехай кожна дитина почуває себе щасливою та захищеною у мирній, незалежній і вільній Україні!

У наш непростий час багато людей відчують неймовірну втому, викликану необхідністю щодня боротися зі стресом. У такому стані хтось намагається тішитися за допомогою прогулянок з друзями, а наші вихованці, серед яких і діти з числа внутрішньо переміщених осіб, поспішають до живого куточка, щоб поспілкуватися зі своїми улюбленцями. Морські свинки викликають безліч позитивних емоцій. Це справжні потужні антидепресанти. Якщо поруч з дітьми знаходяться тварини, вони не сумують, а отримують заряд позитиву та енергії! Екскурсії до мінізоопарку постійно проводяться педагогами центру для учнів закладів освіти міста, області, у тому числі і для дітей-переселенців.

Волонтерська діяльність

Вихованці та працівники КЗПО «ОЕНЦ» ЖОР активно долучилися до волонтерської діяльності. Власними силами виготовили маскувальну сітку, закупили теплі

шкарпетки та смаколики, а також сформували пакунок з малюнками та віршами учасників обласного фестивалю патріотичних дій «Патріот-Фест». Саме в День Збройних Сил України ці подарунки були передані військовим першої бригади спецпризначення. Дякуємо кожному військовому за можливість жити на рідній землі! Віримо в ЗСУ! Віримо в Перемогу!

Національно-патріотичні акції, вшанування пам'яті Героїв України

Працівники КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР взяли активну участь у заходах до Дня єднання України.

У лютому 2022 року вихованці та педагоги КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР разом із Світланною Олегівною Близнюк, заступником директора Департаменту освіти і науки ЖОДА, стали учасниками онлайн-телемосту «Нас об'єднала Україна», організованого КЗ КОР «Центр творчості дітей та юнацтва Київщини». Ми вдячні організаторам за запрошення та надану можливість відчувати єдність і патріотизм регіонів нашої рідної країни. Разом ми сила!

Вже багато століть герб єднає українців та надає їм сил. Український тризуб уособлює для нас зв'язок поколінь, прагнення українського народу до власної державності, соборності та незалежності. У 2022 році до Дня Державного Герба України вихованці та педагоги Центру підготували тематичну виставку «Тризуб – малий Герб України».

У лютому 2022 року вихованці комунального закладу позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради долучилися до освітянського телемосту «Об'єднані Україною!»

У березні 2022 року вихованці КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР активно долучилися до челенджу «Ланцюг Перемоги Житомирщини». Діти низько вклоняються захисникам України, дякують їм:

*За спокій і ранок,
За те, що удома зустріли світанок,
За те, що солдати ночують в окопах,
За те, що війну цю спиняють жорстоку.
Слава Україні! Героям слава!*

Діти підготували свої авторські вірші, прозу, малюнки, адресовані українським воїнам, Збройним Силам України, які пронизані любов'ю, патріотизмом, вдячністю:

«Любі наші воїни-світла! Щиро дякуємо за те, що ви нас захищаєте. Нехай Господь оберігає Вас і Ваші родини! Рідні і вся Україна чекає на вас з перемогою! Все буде Україна!!!»

*«Я за тебе молюсь, український солдате,
я за тебе боюсь, хоч не я твоя мати,
і благання я шлю до високого неба,
ти залишся ЖИВИМ, більш нічого не треба!!!»*

У квітні 2022 року комунальним закладом позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради у рамках всеукраїнської кампанії «Сади Перемоги» проведено акцію до Всесвітнього Дня Землі.

На площах, які відведені під ягідник та плодовий сад, висаджено юннатами та педагогами центру нові плодово-ягідні культури, а саме 16 кущів смородини, 20 кущів малини, 30 кущів полуниці та суниці. Нові насадження вихованці центру назвали: «Вклад юннатів Житомирщини в Перемогу!» Юні екологи також активно насаджували дерева, кущі, проводили акції з очистки рік, прибирання парків, територій закладів освіти тощо. Ми віримо, що після перемоги над окупантом українців так само об'єднає ідея екологічної безпеки нашої держави, як сьогодні єднає бажання Перемоги і Миру.

Завдяки «зеленому» відновленню Україна отримує можливість розгорнути інновації, прискорити існуючі в довоєнний період та розгорнути нові екологічні проекти.

6 травня 2022 року в комунальному закладі позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради відбулась патріотична акція «Назустріч Перемозі в російсько-українській війні!» з висадки троянд. В акції взяла участь представник Департаменту освіти і науки Житомирської обласної військової адміністрації Наталія Шевчук.

Вихованці, батьки та педагоги центру з великою любов'ю висадили 16 кущів троянд в пам'ять про Героїв, які загинули за Україну. Діти вчилися як правильно садити троянди та це додавало їм не тільки знань, а й патріотизму. На кожен кущик троянд вони пов'язали жовто-блакитні стрічки.

Ці троянди стануть в нашому закладі символом нескореності українського народу, символом героїзму, єдності у цей важкий час.

Усі учасники акції щиро вірять, що війна закінчиться нашою Перемогою, і ми виженемо загарбників з української землі! Нас єднає ідея і свята любов до України. Будемо робити все для того, щоб наблизити цей найщасливіший день у житті українців.

Юні екологи у цей день запевнили дорослих, що своїми руками завітчають нашу рідну Землю, щоб вона стала ще кращою, ще могутнішою на радість усім українцям та народам тих країн, які сьогодні надають нам дружню допомогу і підтримку.

Акція завершилася найкращими побажаннями нашим Збройним Силам України, які прозвучали з вуст дітей та дорослих.

У травні 2022 року КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР продовжував працювати у рамках всеукраїнської кампанії «Сади Перемоги»-городній

юнатівський десант. Юннати разом з педагогами протягом 6–7 травня 2022 долучилися до оновлення саду та озеленення території центру. Висаджено нові сорти яблуні, шовковицю, 3 сакури, райську яблуню, кущі дейції, спіреї, дерн. Це наш маленький внесок в Перемогу. Нові насадження будуть милуватися на території нашого закладу, чарувати погляд вихованців, батьків, педагогів, гостей та щедро пригощати їх своїм врожаєм.

Краса природи – сильніша за війну! Навіть крізь руїни, вибоїни в результаті бомб і снарядів, проростають ніжні квіти, пробиваються джерела... А ми допоможемо нашій рідній Землі вилікувати рани і відродитися. І це – одна з найкращих місій людини на Землі.

У ході таких акцій відчувається піднесення патріотичного духу дітей, посилення бажання робити гарні, корисні справи на благо людства.

У травні 2022 року КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР з нагоди Дня вишиванки проведено флешмоб «Назустріч Перемозі!».

Педагоги та вихованці центру активно долучилися до флешмобу «Назустріч Перемозі!». Дрес-кодом дня була вишиванка, і весь заклад замайорів різнобарвними візерунками української вишивки. Українська вишиванка – це про життя, боротьбу, перемогу та свободу! Вона цементує нашу націю, надихаючи і дорослих, і маленьких українців. Діти у ході акції дізналися цікаву інформацію про історію вишиванки, рослинні символи України, які використовуються у вишивці, про значення орнаментів.

Юннати створили свою флористичну вишиванку, яка піднесла настрій усім учасникам заходу. На завершення свята, вишикувавшись на подвір'ї закладу, педагоги та діти створили серце, як символ незламності нашого народу.

Давайте шанувати традиції, плекати свою історичну пам'ять та не забувати про своє коріння!

03 червня 2022 року Комунальним закладом позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради спільно з Національним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді проведено в онлайн режимі ДИТЯЧИЙ ЕКОФОРУМ зі всеукраїнською участю «Екологічні злочини воєнних подій в Україні в результаті російсько-української війни» до Всесвітнього Дня охорони навколишнього середовища та Міжнародного дня захисту дітей.

В екофорумі взяли участь близько 70 учнів, студентів, науковців, педагогічних працівників, викладачів закладів загальної середньої, позашкільної та вищої освіти Житомирської, Київської, Хмельницької, Чернівецької областей.

З вітальним словом до учасників екофоруму звернулась Алла Середницька, начальник відділу позашкільної освіти та виховної роботи Міністерства освіти і науки України; Володимир Вербицький, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України, професор, академік Академії наук вищої освіти; Олександр Кондратюк, начальник Управління екології та природних ресурсів Житомирської обласної військової адміністрації; Володимир Наконечний, заступник начальника Житомирського військового інституту ім. С.П. Корольова з морально-психологічного забезпечення, полковник; Володимир Яковлев, директор Комунального закладу «Луганський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

Усі блоки питань екофоруму щодо наслідків війни для довкілля, завданої шкоди заповідникам та екосистемам, страждання тварин під час війни багатосторонньо висвітлювали та коментували Олексій Василюк, голова правління Української природоохоронної групи; Володимир Патика, головний науковий співробітник Інституту мікробіології та вірусології ім. Д.К. Заболотного, д.б.н., професор; Іван Хом'як, к.б.н., доцент кафедри екології та географії Житомирського державного університету ім. І. Франка; Мудрак Олександр Васильович, д.с-г.н., професор,

завідувач кафедри екології, природничих та математичних наук комунального закладу вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти».

Дитячий екофорум став важливим майданчиком для обговорення такої оболючої сьогодні проблематики як екологічні злочини війни та об'єднав дітей, молодь, педагогів і науковців з Житомирської, Київської, Хмельницької, Чернівецької, Вінницької областей. На форумі з численними онлайн включеннями та презентацією своїх інформаційно-просвітницьких проєктів учні, студенти, педагоги, науковці обговорювали стан екосистем, які постраждали внаслідок бойових дій, розглядали шляхи покращення довкілля. Усі учасники дитячого екофоруму показали глибоке розуміння проблеми, а також своє власне бажання вилікувати довкілля від ран війни, зробити свою рідну Україну ще кращою, ще квітучішою.

Цей актуальний захід залучив до дискусії широке коло зацікавлених громадян України, які не завершують із закінченням дитячого екофоруму свою роботу, а наполегливо робитимуть усе від них залежне для ліквідації наслідків війни, завданих екосистемам нашої рідної землі. Цей захід має глибоке патріотичне підґрунтя, а найцінніше те, що у цьому приймають естафету наші найкращі діти та молодь.

З нагоди Дня Конституції України педагоги та вихованці КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР організували та провели в закладі захід «Нема ціни святині дорогій...». Ведучі свята розповіли дітям, що Конституція України – це не лише Закон законів, це серце, ядро подальшого розвитку і вдосконалення суспільства. У ході заходу діти дізналися, що Конституція України увійшла в суспільне життя як головний оберіг державності і демократії, гарант незалежності і соборності України. Вистраждавши, виборовши собі волю, Україна має тепер свою державну мову, свої державні символи: Герб, Прапор, Гімн, які уособлюють її історію, її сутність. І тепер українці це відважно і самовіддано захищають на полі бою.

Учасники заходу також мали нагоду переглянути патріотичну міні –виставу «Легенда про державні символи», яку підготували учні нашого закладу.

Продовжився захід флешмобом «Слава Україні!» та виконанням дітьми патріотичних малюнків на асфальті.

А ведучі свята завершили його зверненням до усіх учасників: «У нас обов'язково буде все добре! Мирна, квітуча Україна, без війни та ворогів. Українці мають глибоке коріння патріотизму. Україна – країна краси, країна, де найбільше люблять волю і найменше знали її, країна гарячої любові до народу й чорної йому зради, довгої вікової героїчної боротьби за волю. Шлях України позначений високими степовими могилами, руїнами та прекрасними піснями...У нас найкраща нація, найсильніші захисники, разом ми сила. Все буде Україна!!!»

28 липня 2022 року до Дня Української Державності Дмитро Гришук і Марія Хацкевич, вихованці КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР,

підготували інформаційно-просвітницький буклет «Видатні творці української державності», в якому відмітили одних із найбільш значущих особистостей у становленні держави України.

З нагоди Дня Української Державності! вихованці КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР підготували перегляду творчий відеопроєкт «З любов'ю до України». Головною дійовою особою в проєкті був Дмитро Грищук, вихованець центру.

11.11.2022 року в КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР відбувся майстер-клас «Український оберіг». У ньому взяли участь вихованці гуртка «Еко-Арт», які ознайомилися з рослинною символікою України. У ході майстер-класу учні підготували декоративні обереги на дерев'яних лопатках, прикрасили їх природними матеріалами: пшоном, маком, квасолею. Вихованцям було запропоновано розробити свій власний ескіз, з яким вони гарно впорались.

Також діти мали добру нагоду поспілкуватися про символи України, як своєрідну візитну карту країни та глибоке почуття патріотизму до них кожного українця.

У вересні 2022 року проведено обласний конкурс до Дня Незалежності України «3 Днем Народження, країно!». Учасники конкурсу підготували відеоролики з креативним привітанням з Днем Незалежності, подяками нашим захисникам та вітальні листівки.

22 вересня 2022 року в КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР проведено обласний екохаб «Унікальна Житомирщина» з нагоди 85-ти річчя Житомирської області. У екохабі взяли участь близько 300 учнів, студентів, педагогічних та наукових працівників області.

Привітали учасників екохабу Наталія Осипович, директор Департаменту освіти і науки ЖОВА, Володимир Вербицький, директор Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді МОН України професор, академік Академії наук вищої освіти та Наталія Бордюг, директор Комунального закладу позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради, доктор педагогічних наук, професор.

Цікаво і змістовно розповіли про унікальні сторінки Житомирщини, її видатних людей, природоохоронний фонд, біорізноманіття, ціннісні родовища корисних копалин, різноманітність водних об'єктів: Геннадій Махорін, кандидат історичних наук, доцент Поліського національного університету, Сергій Бовкун, член Національної спілки краєзнавців України, молодший науковий співробітник Національного музею космонавтики імені С.П. Корольова, Неля Остафійчук, старший викладач кафедри розробки родовищ корисних копалин ім. Бакка М.Т. Державного університету «Житомирська політехніка», Іван Хом'як, кандидат біологічних наук, доцент кафедри екології та географії Житомирського державного університету ім. Ів. Франка, Микола Весельський, орнітолог, експерт із зоології Українського

товариства охорони птахів, Ілля Циганенко-Дзюбенко, аспірант Державного університету «Житомирська політехніка».

Учасники екохабу отримали цінні знання про нашу малу Батьківщину, ідеї для нових проєктів вивчення, дослідження об'єктів Житомирщини, побажання науковців активно включатись в дослідницьку роботу та наслідувати кращі приклади видатних постатей нашого краю.

Кожен такий захід сповнений патріотизмом, вірою в Перемогу та бажанням зробити нашу Житомирщину ще прекраснішою.

У вересні 2022 року також у КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР проведено обласний конкурс патріотичної тематики «Мальовнича Житомирщина» з нагоди 85-річчя з дня утворення Житомирської області. На конкурс від його учасників надійшли неймовірні фотографії, на яких відображено, яка ж чарівна наша Житомирська область: завітчана, барвиста, ясна! Найкраща, мила та єдина!

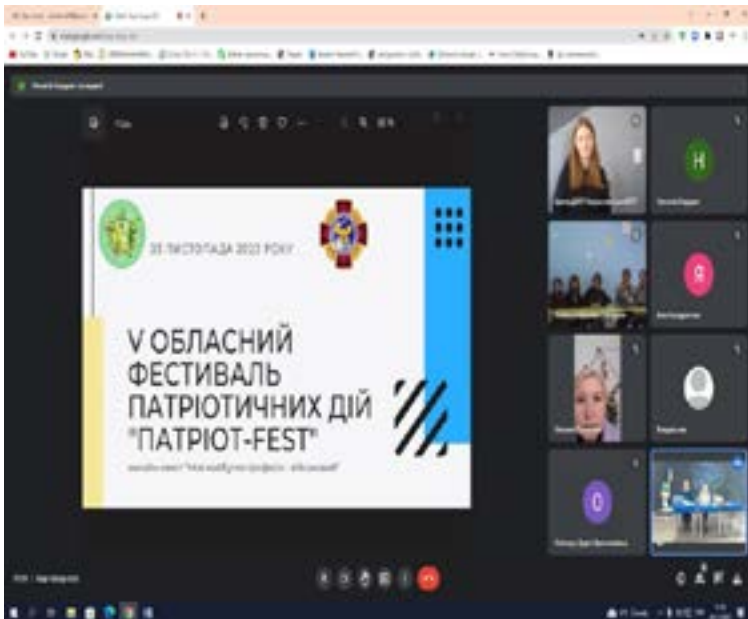
Найкращі роботи переможців конкурсу завітчали карту області унікальними мальовничими куточками нашої малої Батьківщини! Це наш спільний подарунок з нагоди 85-річчя з дня утворення Житомирської області!

14 жовтня 2022 року педагогічний та учнівський колектив КЗПО «Обласний еколого-натуралістичний центр» ЖОР провели тематичний челендж «Вклоняємось перед вашою силою, мужністю та патріотизмом» та привітали та усіх українців з великим християнським святом Покрови Пресвятої Богородиці, з Днем захисників і захисниць України, Днем Українського козацтва! Ці свята увібрали в себе багаті славні козацькі традиції, уособлюють мужність і героїзм оборонців та визволителів рідної землі впродовж усієї багатовікової української історії, переповнюють кожного з нас безмежною радістю свободи і невимовною скорботою за загиблими.

У цей день ми віддаємо данину поваги тим, хто героїчно боронить рідну землю зі зброєю в руках та самовіддано працює в тилу.

У знак поваги перед пам'яттю і подвигом славних синів і дочок України наші вихованці провели акцію «Подаруй дерево захиснику!» Маленькі саджанці Дуба червоного були з любов'ю посаджені на території нашого закладу, як символ міцності, волі, сили, незламності, мужності українського народу! Сподіваємося, що пройдуть роки і маленькі деревця стануть красенями дубами, які радо будуть зустрічати наших вихованців!

У цей світлий день з дитячих уст лунали побажання нашим захисникам і захисницям та усім українцям родинного щастя, козацького здоров'я, невичерпної енергії, Перемоги над ворогом та Миру! «Хай кулі вас облітають, та вороже залізо оминає ваше тіло, а дух буде міцнішим за крицю. Нехай завжди, і в горі, і в радості, єднають усіх нас незгасимий патріотизм та любов до рідної України! Все буде Україна! Слава Україні!!!»

3–4 листопада 2022 року Комунальним закладом позашкільної освіти «Обласний еколого-натуралістичний центр» Житомирської обласної ради спільно з Житомирським військовим інститутом імені С.П. Корольова проведено в онлайн режимі V обласний фестиваль патріотичних дій «Патріот-Fest» в номінації «Моя майбутня професія – військовий!».

Учасники заходу проявили свої знання та вміння виборюючи перемогу та стверджуючись як патріоти України, гідно пройшли всі станції онлайн-квесту «Патріот-Fest».

За рішенням журі визнано переможцями обласного фестивалю патріотичних дій «Патріот-Fest» в номінації «Моя майбутня професія – військовий!» такі команди:

I місце – команда «Блискавка» ліцею № 2 імені Л.Х. Дарбіняна Коростишівської міської ради (64 бали);

I місце – команда «Астра» ліцею №30 м. Житомира (64 бали);

II місце – команда «Відважні» Комунальної установи «Центр дитячої та юнацької творчості» Коростенської міської ради (56 балів);

III місце – команда «Я люблю свою країну» Центру позашкільної освіти ім. О. Разумкова (55 балів);

III місце - команда «Січ» ліцею № 24 м. Житомира (55 балів).

Змагання між командами були надзвичайно захоплюючими, а в атмосфері панував справжній козацький дух і відчувалося, що кожен учасник з Україною в серці, з вірою у Перемогу!

Комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради

Зміст освітньої роботи комунального закладу «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради тісно пов'язаний з національно-патріотичним вихованням, адже природа є потужним фактором, який формує повагу і любов до рідної землі та Батьківщини.

Реалізуючи Концепцію національно-патріотичного виховання в системі освіти України, ЗОЦЕНТУМ здійснює системні заходи, спрямовані на громадсько-патріотичне, національне, духовно-моральне виховання учнівської молоді. Основними формами роботи є: організація діяльності народознавчих музеїв та світлиць, музеїв хліба та історії землеробства, робота з питань вивчення спадщини українського народу, проведення пошуково-дослідницьких робіт з народознавства, масові виховні заходи патріотичного спрямування.

В організацію роботи закладу протягом 2022 року було внесені суттєві зміни, спричинені воєнною агресією РФ. Всі заходи з педагогами та учнівською молоддю з 24 лютого були переведені в онлайн формат. Майже 70 % території Запорізької області тимчасово окуповано, багато закладів освіти знаходяться на цих територіях, в тому числі і позашкільля (натуралістичний відділ Будинку дитячої та юнацької творчості «Центр розвитку дітей та молоді» Бердянської міської ради та еколого-натуралістичний відділ комунального закладу «Центр позашкільної освіти» Мелітопольської міської ради).

Незважаючи на складну ситуацію педагогічний колектив Запорізького обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді приділив значну увагу вихованню громадянина, патріота України, бережливого і шанобливого ставлення до традицій українського народу; готовності до активної громадянської позиції та екологічної діяльності, шанування пам'яті та прославлення героїв Небесної Сотні та героїв АТО/ООС/ЗСУ.

В травні 2022 року в закладі проведено засідання педагогічної ради з теми «Про організаційну та методичну діяльність центру з національно-патріотичного та духовного виховання учнівської молоді на засадах традицій екології особистості і середовища Запорозького козацтва». Під час засідання були розглянуті наступні питання: витоки та система принципів козацької педагогіки, її розвивальні та виховні функції; духовні засади козацтва, кодекс козацької честі, використання козаками ресурсів природи.

Протягом 2022 року Запорізьким обласним центром еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді було залучено 1758 юних патріотів Запорізького краю до обласних етапів Всеукраїнських заходів (дитячо-юнацька еколого-патріотична гра «Паросток», конкурс робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україно!», виставка-конкурс «Український сувенір» та інші).

В рамках літньої кампанії переможці обласного етапу дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток», вихованці ЗОЦЕНТУМ, брали участь у Всеукраїнському фестивалі патріотичних дій в місті Києві та здобули I місце.

Серед нових форм роботи, що набули популярності у вихованців, слід відзначити Всеукраїнський Місток єднання «Ми – надія твоя, Україно!». Юннати Запорізької

області долучились до челенджів «Хай буде мирним небо», «Дитинства яскрава мить», «Малюємо наше майбутнє», «Тваринки – мої друзі», «Квітуй, Україно!», «Моя рідна домівка». Учасники знімали відео, малювали листівки воїнам, шукали цікаві світлини дитинства, ділилися фотокраєвидами рідної Батьківщини та передавали естафету своїм друзям та знайомим.

Участь у Всеукраїнському конкурсі «Декоративний розпис в культурі України» надав можливість дітям реалізувати свої знання та допитливість, що до історико-культурної спадщини українського народу та знань природного різноманіття рідного краю.

Окрему увагу Центр приділив питанню збереження біо- та агрорізноманіття. Так, молодь області приєдналася до загальнонаціональних трудових акцій «Турбота тобі, рідна моя Україно!» та «Сади Перемоги», в рамках яких створювалися колекції старовинних місцевих сортів плодкових культур та висаджувалися кращі сорти ягідних культур української селекції, вивчалось сортове різноманіття, здійснювався благоустрій та озеленення території, закладались шкільки та лісорозсадники, квітники, газони та клумби різних типів.

Під час війни на базі Куточка живої природи обласного Центру відкрито «ФітоHouse» та «ЗооHouse» з тимчасового догляду за кімнатними рослинами та домашніми улюбленцями мешканців Запорізького краю, які залишили свої помешкання.

Колективом Центру надано матеріальну допомогу колишнім працівникам, які знаходяться в лавах Збройних Сил України.

Протягом літніх канікул педагоги Центру проводили заняття для дітей– переселенців за місцем проживання у м. Запоріжжі. Діти мали змогу не тільки подивитися ляльковій виставі екоатру Центру («Як звірі ліс рятували», «Безпека в природі»), а й стали учасниками дійства. Під час занять відбувалося спілкування дітей з природою, ознайомлення їх з рослинним і тваринним світом (тематика занять: «Рослини – обереги», «Птахи – символи України»). Вихованці навчилися орієнтуватися у розмаїтті природного оточення, піклуватися за рослинами.

До Дня Державного Прапора та 31-ї річниці Незалежності України для школярів міста та дітей-переселенців проведено флешмоб «Хай Україна процвітає!», під час якого діти ознайомились з історією створення державного прапора, дізналися цікаві факти про Україну, долучилися до гри-квесту «Стежками незалежності» та конкурсу малюнків. Учасники передали нашим захисникам власні прапорці, малюнки та побажали Перемоги, мужності, віри та процвітання.

В жовтні 2022 року Центром проведено обласний фестиваль «Ми роду козацького діти, землі української цвіт». Враховуючи умови сьогодення, захід проведено в дистанційному форматі. До участі у фестивалі долучилися 367 вихованців з закладів загальної середньої та позашкільної освіти. Учасники фестивалю презентували дослідження про цікаві місцеві природні об'єкти за темою «Таємничі куточки і стежки рідного краю». Завдяки проведеному заходу діти дізналися багато легенд і переказів, звернули увагу на чаруючу красу нашого краю – це річки Дніпро, Плоска Осокорівка, Молочна; життєдайні джерела Степногірська, Іванове джерело; парк «Цілющі озера»; Панське озеро; водоспади (Вільнянський та у селі

Наталівка); балки (Якимівська, Новоолександрівська, Таволжанська); урочища (Пристіни, Алтагирське); Садиба Попова; таємниці Запорізького дуба та острова Хортиці; ковила степова. Захід сприяв розвитку патріотичної та екологічної свідомості школярів, заохочення до пошукової діяльності.

Проведений родинний конкурс «Український коровай» сприяв популяризації та збереженню родинних традицій, родинного хліба, який гартує і зміцнює рід; народних традицій як безцінної та історичної спадщини.

З метою вивчення історичної спадщини країни, збагачення знань здобувачів освіти про традиції життя, побут та природу українського села закладом проведена обласна виставка «Душа села». Майже 200 ручних виробів були представлені на виставці:

- екологічні сумки: в'язані, вишиті атласними стрічками, хрестиком, гладдю, ланцюжком, прикрашені аплікаціями та малюнками з мотивами сільських краєвидів;
- прикраси з дерева, солоного тіста, горіхів, бісеру;
- творчі роботи виконані технікою оригамі та фелтингу;
- в'язані обереги для сільської хати.

До Дня захисників і захисниць України керівниками гуртків для здобувачів освіти проведено історичний екскурс «Козацької слави одвічна сурма» та година мужності «Нація нескорених: від козацтва до сьогодні». Понад 900 юнатів центру стали активними учасниками цих заходів.

До Дня Гідності та Свободи педагоги провели для юннатів інформаційну годину «Не вмирає душа наша, не вмирає воля», вихованці в гуртках переглянули тематичні фільми «Небесна сотня» та «Небесна сотня на варті пам'яті». Під час заходів присутні вшанували мужність та героїзм захисників незалежності і територіальної цілісності України.

До дня української мови серед гуртківців центру було проведено конкурс декламаторів «Ой, яка чудова українська мова!».

Колективом Центру для здобувачів освіти до Дня Збройних Сил України проведено: виставка малюнків «Україна звитяжна», челендж «Голуб Миру і нашої Перемоги», перегляд відеоролика «6 грудня – День Збройних Сил України». Щирі та зворушливі дитячі малюнки особливо підіймають бойовий дух захисникам Батьківщини. Після виставки роботи учнів передані військовослужбовцям. Челендж сприяв вихованню патріотичних почуттів до рідної землі, осмисленню себе як частинки великого українського народу. Під час перегляду відеоролика молодь ознайомилась із славними традиціями українського війська, що бере початок з часів Запорозької Січі, героїчними сторінками ХХІ сторіччя.

З нагоди Дня вишиванки комунальний заклад «Запорізький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Запорізької обласної ради брав участь в обласному святі «Україна вишивана – в моїм серці назавжди». Під час заходу для молоді було проведено квест «У Країні сонячних мрій та дозвілля». Дітям сподобались організовані педагогічним колективом Центру:

- майстер-клас зі створення коси-оберегу «Символ життя»;
- практикум з посадки паростків кімнатних рослин;
- майстерня «Патріотичний фейс-арт»;
- художня майстерня «Квітуха Україна»;
- психологічний практикум «Аптечка самопомоги».

Учасники заходу були в захваті від перегляду творчих робіт учасників обласних етапів Всеукраїнських конкурсів «З Україною в серці», мешканців лабораторії «Куточок живої природи». Велику цікавість відвідувачів викликав екологічний ляльковий театр, організований гуртківцями нашого закладу.

Таким чином, національно-патріотичне виховання об'єднує усіх учасників навчально-виховного процесу, сприяє формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистісних якостей, що притаманні громадянину України. Тісна співпраця педагогів, дітей та їх батьків під час участі в масових еколого-натуралістичних заходах, в ході гурткових занять, пошуково-дослідницької роботи сприяє формуванню справжніх патріотів, що люблять свою землю, свій рідний край.

Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр

Івано-Франківський обласний еколого-натуралістичний центр координує роботу п'ятих методичних осередків, які охоплюють роботу двадцяти двох громад, Івано-Франківської міської екологічної станції та екологічного відділу Центру науково-технічної творчості учнівської молоді Калуської міської ради. Вчителі, батьки, учні закладів освіти постійно беруть участь у волонтерській допомозі для ЗСУ. Зокрема, ліплять вареники, готують солодкі випічки, голубці, тушонки, плетуть маскувальні сітки.

Окрім цього, допомагають фінансово, для придбання авто, спецодягу, тепловізорів. У жовтні 2022 року був проведений благодійний ярмарок, кошти з ярмарка передали для потреб ЗСУ. У листопаді 2022 року було проведено день доброти. Під час цього заходу зібрали велику кількість овочів, і передали для супових наборів, а також взяли участь у благодійній акції «Великодній кошик для воїнів».

На базі обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді педагогині облаштували цех для пошиття нижньої білизни для воїнів. Виготовляють вчительки-кравчині білизну як для військових на передовій, так і для госпіталів, а також плетуть вервиці для українських військових у національних синьо-жовтих кольорах.

Плетіння маскувальних сіток у Закарничанській гімназії Перегінської ТГ

Працівники Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції разом з гуртківцями також займаються волонтерською діяльністю. Зокрема,

- виготовляють окопні свічки;
- плетуть маскувальні сітки;
- беруть участь в регіональній волонтерській організації «Волонтери Прикарпаття»;
- шують аптечки та нижньої білизну.

Волонтери відвідали Франківський батальйон, що знаходиться на Донеччині та передали малюнки, в яких діти висвітлили віру в перемогу та в краще майбутнє України.

З травня по серпень 2022 року у місті Івано-Франківськ тривав спеціальний проєкт «Ми поруч, ми разом» для дітей та їх батьків, які покинули свої домівки і переїхали до Івано-Франківська.

Керівники гуртків Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції в рамках проєкту проводили майстер-класи для дітей і батьків м. Івано-Франківська та переселенців (485 дітей), цікаві ігри та забави, знайомили з традиціями та звичаями Прикарпаття.

Педагогині ОЕНЦУМу за роботою

Півтори тисячі окопних свічок та оберегів передали на передову нашим військовослужбовцям Лисецькі ліцеїсти. Такий результат спільної благодійної справи для допомоги ЗСУ навчального закладу та громади селища Лисець.

А почалося все із повітряної тривоги. Одного разу, сидючи в укритті, учасники самоврядування ліцею разом з педагогом-організатором, Любов'ю Ігорівною Стасюк та заступником з виховної роботи, Олександром Андрійовичем Кочубеєм, дружно роздумували, що би цікавого та корисного організувати в ліцеї. Тоді президент Лисецької Учнівської Країни, Михайло Кіндрат, запропонував зробити Волонтерський тиждень, де би ліцеїсти відчувли себе в ролі волонтерів, щодня треба було приносити необхідні продукти та речі для військових. Ідея виглядала дуже цікавою, бо згуртовувала усіх, залучала до спільної роботи та в такий спосіб за тиждень можна було зібрати дуже багато всього корисного. Було вирішено і проголосовано учасниками самоврядування, що в понеділок нестимуть шкарпетки, адже це така річ для воїнів, що потрібно завжди, у вівторок – чай, каву, різні напої, в середу ліцеїсти мали приносити солодке, печиво, цукерки та цукор, в четвер – консервні банки, віск, парафін, залишки свічок, гофру для виготовлення окопних свічок, в п'ятницю – миючі засоби, засоби гігієни. Також на кінець Волонтерського тижня було заплановано провести ярмарок, де діти могли принести та продати випічку, вироби ручної роботи і передати всі кошти на потреби військових. Ідею одобрила директор ліцею, Марія Романівна Солтан, і усі одразу взялись до роботи. Навіть не думали, що відгукнеться стільки людей. Всього за кілька днів наносили стільки корисностей, що всі були шоковані. Далі вже справа була за волонтерами. Адміністрація ліцею отримала списки бригад, яким необхідно було відвезти всі

Малюнки для Захисників і Захисниць від вихованців МДЕС

продукти. В найближчі дні все було посортовано та відправлено в потрібні напрямки. Також на ярмарку було зібрано 37 тисяч гривень та передано військовим на тепловізор. Але на цьому ліцеїсти не зупинились, це лише додало всім ще більшої жаги допомогти та бути корисними. Продовжились добрі справи виливанням окопних свічок та виготовленням оберегів для захисників. Спочатку використали весь інвентар, що наносили під час Волонтерського тижня. Але оскільки залишалось дуже багато консервних банок, то довелося продовжити акцію «Окопна свічка» спочатку на кілька тижнів, а далі і до сьогоднішніх днів та й це вже увійшло у добру звичку: прийшов до школи – скрути свічку. Однак у процесі роботи діти та педагоги зіткнулись із проблемою постійної нестачі заливки для свічок. Адже на одну 450 банку йде до 1 кілограма воску чи парафіну, а це дуже дорого. Було вирішено та запроваджено ще одну акцію «Гривня на окопну свічку». Але з часом і ці кошти закінчились. Тоді на допомогу прийшла Лисецька селищна рада. Працівники селищної ради закупили 125 кілограмів парафіну, завдяки чому навчальний заклад досі має основний компонент для виготовлення окопних свічок та можливість гуртувати для доброї справи усю шкільну родину. Крім того ліцеїсти неодноразово передавали листи– подяки захисникам, малюнки та вітання з різними тематичними подіями. Загалом Лисецькому ліцею вдалося допомогти більше, як 15 підрозділам. Лисецькі ліцеїсти, плетучи блакитно-жовті браслети та, виготовляючи ангеліків, голубів, вірять, що їх, дбайливо створені роботи, захищатимуть воїнів від усього лихого та наблизатимуть перемогу України.

Аптечки для захисників

З початку повномасштабного вторгнення Єзупільська територіальна громада веде активну волонтерську діяльність спільно з громадською організацією «Молодіжна організація Єзуполя – майбутнє», задіяні усі сфери населення. Вони забезпечують необхідними речами захисників та захисниць, зокрема, односельчан. Розгорнули невеликий цех з пошиття розвантажувальних жилетів та пасків, аптечних підсумків, дощовиків, нош та іншого потрібного одягу. Відправили багато харчів, гігієнічних засобів, ліків, одягу та інших речей потрібних для вжитку бійців чи населення, що знаходяться на окупованих територіях. За ініціативи односельчан виготовляють окопні свічки та плетуть маскувальні сітки.

Проводять благодійні заходи та збори, виручені кошти йдуть на техніку для Сил Оборони.

У Яблунівському центрі дитячої творчості для внутрішньо переміщених дітей та вихованців гуртків організовано колективну творчу роботу під гаслом «Посміхнісь світу – і він подарує тобі мир», а також вихованців центру залучено до благодійного проєкту «Вітамінні енергетичні смаколики для ЗСУ», адже створення комфортних умов для швидкої адаптації внутрішньо переміщених осіб у нашому краї та

Робота швейного цеху Манявського ліцею

відновлення після пережитого є вкрай важливим зараз. Колектив центру дитячої творчості з перших днів війни робить все можливе для Перемоги. Спільно з небайдужими жителями громад було зібрано продуктові набори, засоби гігієни, дитячі речі, продукти харчування, наші вітамінні бомби для захисників та жителів окупованих територій.

У Яблунівському центрі дитячої творчості пошили 450 балаклав, 230 медичних сумок та 600 чохлах на каски.

Крім цього пошили 3000 штук розпізнавальних пов'язок синього, зеленого та жовтого кольорів для ЗСУ, закупили 4 маскувальні костюми для ЗСУ.

У Центрі науково-технічної творчості учнівської молоді Калуської міської ради керівники гуртків екологічного відділу разом з вихованцями виготовляли вироби для продажу на благодійних виставках; брали активну участь в благодійних ярмарках в місті Калуші та місті Вроцлав для збору коштів для ЗСУ; проводили майстер-класи та творчі майстерні для ВПО; передавали воїнам ЗСУ малюнки та листи вихованців.

Благодійна ярмарка в м. Калуш

Центр дитячої та юнацької творчості Войнилівської селищної ради Івано-Франківської області

В умовах збройної агресії росії проти України наш Центр дитячої та юнацької творчості Войнилівської селищної ради продовжує активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їм змістовне дозвілля та психологічну підтримку. Позашкілья в більшості регіонів стало тим острівком миру, де дитина може відволіктися від страшного повсякдення війни.

У ході підготовки нашого закладу до організованого початку 2022/2023 навчального року наші зусилля спрямовувалися на створення умов для безпечного навчання здобувачів освіти. Зокрема, вжито заходів для облаштування у закладах освіти укриттів, запроваджено оптимальні форми організації освітнього процесу у закладах освіти, що дають можливість забезпечити надання якісних освітніх послуг в безпечних умовах.

Від початку війни педагоги нашого закладу, спільно з гуртківцями старшого шкільного віку, протягом весняного та літнього періодів плели маскувальні сітки для захисту наших воїнів.

Усі педагоги нашого Центру неодноразово перераховували кошти на потреби Збройних Сил України.

З метою формування у гуртківців ціннісних орієнтирів та утвердження національно-патріотичного свідомості дітей та учнівської молоді були передбачені заходи, спрямовані на реалізацію національно-патріотичного виховання, а саме: тематичні бесіди, спілкування у гуртках, присвячені національно-патріотичному вихованню, знаменним датам, бесіди з правових питань, питань моралі та культури; здійснювали творчі завдання з національно-патріотичної тематики, конкурси, тематичні виставки дитячої творчості, забезпечували участь гуртківців у благодійних акціях; підтримували кращі риси української нації – працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини.

Зокрема, було проведено майстер-класи:

- майстер-клас з виготовлення великодніх писанок для воїнів Збройних Сил України;
- майстер-клас з виготовлення патріотичних брошок для воїнів Збройних Сил України;
- майстер-клас з виготовлення «Сердечка для воїнів Збройних Сил України»;
- майстер-клас з виготовлення «Оберегів для воїнів Збройних Сил України».

Проведено конкурс малюнка «Україна прекрасна і незалежна!» Роботи гуртківців були надіслані воїнам ЗСУ.

Брали участь у благодійній ярмарці «Сила в єднанні!», яка проводилася на території Войнилівської селищної ради. Виручені кошти з продажу творчих робіт вихованців та педагогів були перераховані на потреби ЗСУ.

Участь в обласному конкурсі творчості дітей та учнівської молоді «За нашу свободу».

Участь у Всеукраїнському онлайн-конкурсі з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва «Моя вільна Україна».

Участь у Всеукраїнському фестивалі мистецтв «Військові обереги від Святого Миколая».

Проводилися Благодійні акції, флеш-моби на підтримку Збройних Сил України.

Важливою є здатність організовувати соціально-культурну, педагогічно-розвивальну, виховну, дозвілєву діяльність різновікових груп; застосовувати сучасні методи та технології для забезпечення якісної взаємодії, спілкування та соціального партнерства усіх учасників освітнього простору: закладу позашкільної освіти, педагогів, сім'ї, громади (через творчу діяльність, волонтерство тощо).

Освітній процес стає власним фронтом і важливою місією для всіх наших керівників гуртків. Крім звичайних занять, саме знаходження дітей у колі друзів та одноліток і навіть віртуальне спілкування дасть їм розуміння того, що в їхньому житті залишилося місце чомусь сталому та звичному. І саме зараз наше завдання – допомогти дітям повернути, створити хоч невеликий простір безпеки, допомогти дітям реалізувати здібності та творчий потенціал, дати можливість відкритого доступу до якісної позашкільної освіти.

Саме зараз, під час війни в Україні, відбувається сплеск національно-патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, традицій та звичаїв українського народу.

СЛАВА УКРАЇНІ! ГЕРОЯМ СЛАВА!!!

**ЦЕНТР ДОЗВІЛЛЯ ДІТЕЙ ТА ЮНАЦТВА РОЖНІВСЬКОЇ
СІЛЬСЬКОЇ РАДИ КОСІВСЬКОГО РАЙОНУ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

27.05.2022 р. проведено спортивні змагання з волейболу до Дня захисту дітей

29.05.2022 р. проведено патріотичний захід «Україна – це ти!»

01.06.2022 р. захід до Дня захисту дітей.

10.06.2022 р. пізнавально-розважальна мандрівка «Будь як Скаут».

20.06.2022 р. Літні студії для дітей під гаслом: «Я українець, і цього не відняти!»

24.06.2022 р. велопробіг з відпочинком на природі під гаслом «Будь як скаут».

29.06.2022 р. проведено навчально-пізнавальний захід «День Гончара».

19.07.2022 пізнавально-розважальний похід на найвищу гору с. Рожнів.

19.12.2022 р. «Таємнича ніч Святого Миколая»

Яблунівський центр дитячої творчості Івано-Франківської області

1. Волонтерська діяльність:

– виготовлення вітамінних пакетів для ЗСУ (3250 шт.);

Склад пакетів: грецький горіх, курага, чорнослив, фініки, родзинки, сушені яблука, груші, арахіс.

– пошили 450 балаклав, 230 медичних сумок та 600 чохлав на каски;

– пошили 3000 шт. розпізнавальних пов'язок синього, зеленого та жовтого кольорів для ЗСУ;

– закупили 4 маскувальні костюми для ЗСУ;

– виготовлення вітамінних енергетичних батончиків (смаколиків) 725 шт.;

Склад: мед, курага, грецький горіх, арахіс, родзинки, чорнослив, фініки, лимон.

– співпраця з громадською організацією «Воля»;

– співпраця з волонтерським центром «Локомотив»;

– співпраця з громадською діячкою та волонтеркою з Косівського району Олею Гарасим'юк.

2. Робота з переселенцями:

Керівником закладу було розроблено графік групової роботи з дітьми –переселенцями. Ось деякі форми роботи:

– творча робота «Весняна квітка «з дітьми – переселенцями ,які тимчасово проживали в Лючанській гімназії (керівники гуртків Є.Боячук, О.Гургулович, М.Дем'янчук)

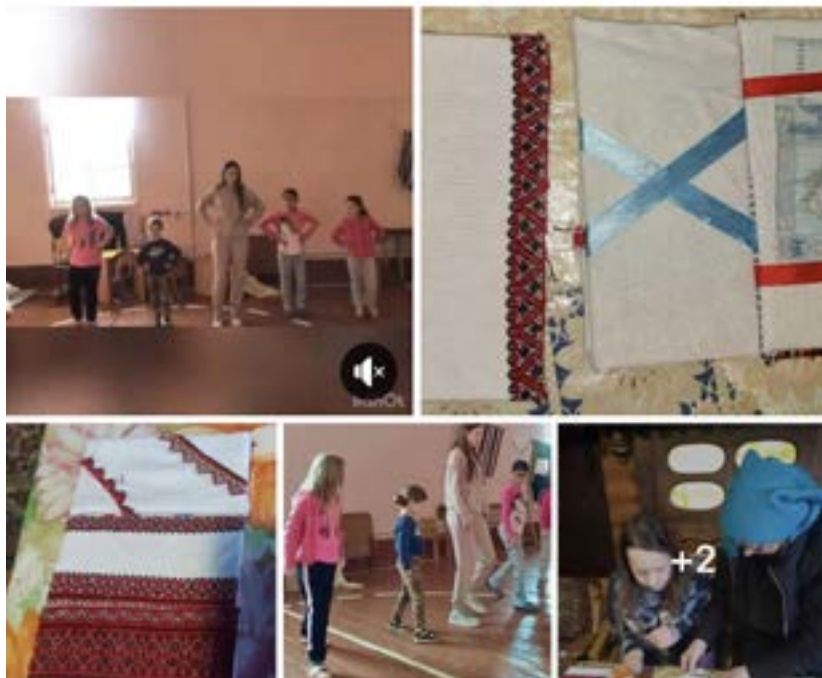
– флешмоб «Родись українцем», який провела керівник гуртка «Основи хореографії» Яблунівського ЦДТ А.Григорчук, для дітей-переселенців. Чудова, дружня атмосфера, приємна музика та елементи рухів простого українського танцю додають впевненості в майбутньому та надихають на нові починання. До цього флешмобу долучилася керівник гуртка «Мода і стиль» ЯЦДТ Є.Боячук, яка провела онлайн зустріч з переселенцями, які проживають на території нашої громади. «Магічний гаманець»-наша спільна творча робота.

– майстер-клас з виготовлення виробів з соленого тіста провели керівники гуртків Яблунівського ЦДТ І.Гургулович та К.Никорович з дітьми –переселенцями в Лючанській гімназії. Було весело, смачно і цікаво.

Окрім різних форм роботи з дітьми, керівники гуртків проводили тематичні зустрічі, квести тощо для переселенців, щоб покращити знання української мови.

– Також М.Скільська та Н.Макійчук підготували цікаву віртуальну подорож та майстер-клас з писанкарства для дітей-переселенців в Лючанській гімназії. Під час зустрічі діти отримали цікаву інформацію про історію українського писанкарства, освоїли декілька технік, ознайомилися з найпоширенішими символами на писанках та власноруч попрацювали написати писанку.

– залучення дітей до волонтерської діяльності по виготовленню енергетичних батончиків

3. Проведення національно-патріотичних акцій:

1. Акція «Вишиванка для воїна ЗСУ»:

– виготовлення вишиванки своїми руками для воїнів ЗСУ;

2. Виготовлення військових оберегів для ЗСУ вихованцями гуртка «Бісероплетіння»(Керівник гуртка О.Габорах)

3. Обласна виставка-конкурс «Знай, люби свій рідний край», вихованці закладу долучилися до благодійного ярмарку, зібрані кошти передані на допомогу ЗСУ. Ось наші роботи:

4. Акція «Міжнародний день миру»

– виготовлення панно «Голуб миру»

5. З метою виховання глибокої поваги та любові до Батьківщини, людської гідності, формування національної свідомості школярів, виховання у них почуття патріотизму та з нагоди відзначення Дня Соборності України в Яблунівському ЦДТ організовано та проведено ряд заходів: віртуальна подорож «Шлях до незалежності», декламування уривків віршів «Велика злука – великі сподівання», виставка малюнків «Моя чарівна Україна», конкурс стіннівок «Україна очима дітей».

6. Керівники гуртків Яблунівського ЦДТ провели ряд заходів по збереженню первозцівтів:

1. Екскурсія до лісу»Збережемо первоцвіти!»
2. Виготовлення листівок та буклетів із закликами зберегти весняні квіти.
3. Виготовлення весняних квітів технікою квілінг .
4. Акція «Збережемо первоцвіти »
5. Виховний захід «Залиште первоцвіти весні»
7. З нагоди відзначення Міжнародного дня толерантності (16 листопада-23 листопада) та з метою формування в учнів загальнолюдських моральних якостей проходив Тиждень толерантності 2022 в Яблунівському ЦДТ!

Робота була спрямована на формування в наших вихованців поваги до інших людей, їхніх думок та поглядів. Тиждень був насичений та цікавий!

8. 9 листопада,вихованці гуртка « Театральне та дикламаційне мистецтво « Яблунівського ЦДТ взяли участь в святі до «Дня писемності та мови», яке проходило в Уторопському ліцеї.

9.«Подаруй життя планеті» – під таким девізом активно працював колектив Яблунівського ЦДТ.

Посадити дерево – це не тільки подарунок Планеті та кисень для людей, а символ росту, розквіту та віри в нашу перемогу!

Протягом тижня територія нашого селища та навчального закладу були засаджені ялиною, дубом, туєю та персиком.

4. Вшанування пам'яті героїв України:

-3 місце у Всеукраїнському літературно-музичному фестивалі «Розстріляна молодість» – до Дня Героїв Небесної Сотні, за роботу «Розбиті серця» (керівник військово-патріотичного гуртка – Світлана Василівна Мельничук)

– з нагоди відзначення 209-річниці славетного Кобзаря керівники гуртків Яблунівського ЦДТ провели ряд заходів:

1. Виставка «Весна починається з Т.Шевченка»,
2. Шевченківські читання«Поезія Т.Шевченка –то музика народної душі»,
3. Години спілкування.

Наша дума, наша пісня

Не вмере, не загине...

От де, люде, наша слава,

Слава України!

– 3 місце у обласному конкурсі «За нашу свободу» за роботу «Велич і слава героям УПА» Керівник гуртка «Образотворче мистецтво» М.Повх.

– вихованці Яблунівського ЦДТ вшанували пам'ять Героїв Небесної Сотні...

#тихаакція

Спасибі серцем і душею,

Я щиро це і палко говорю!

Як крикнуть: «Слава Україні!»

«Навіки слава!» – я завжди скажу!

Відзначити славну дату в історії нашого народу, згадати полеглих за волю і свободу України тоді і сьогодні спонукало союзянок Яблунова, працівників ЦДТ, родини загиблих та вивезених в далекі сибірські землі на проведення спільного заходу:» За Україну, за її волю».(присвяченого 80 – річчю УПА).Зал оформлений поробками дітей, книжковою виставкою(М.Габорах, М.Костюк).Своїми спогадами поділились: Л.Білавич, автор книг про сибірську голгофу, А.Ковальчук, М.Ленько, О.Ключевська, І.Ризуняк.

Фрагменти фільмів«Втрачені світанки», «Гаряча зима 1945» повертають нас у спогади 40 –50 рр., героїзм наших захисників у славнозвісному бою в Рушорі під командуванням Героя України М. Симчича (Кривоноса). І звичайно, наша біль, це спогади і перегляд фільму «Яблунівські криниці».

Вихованці Яблунівського ЦДТ брали участь у міжнародних, всеукраїнських, обласних,районних патріотичних та благодійних конкурсах та виставках .

«Гуцульський край»– це Косівська районна газета ,яка написала про діяльність закладу для жителів нашого містечка,а також для жителів району.

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Національно-патріотичне виховання молоді сьогодні є одним з найголовніших пріоритетів навчально-виховного процесу в Україні. В комунальному закладі «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» щорічно проводиться робота щодо посилення патріотичного виховання, збагачення духовного потенціалу здобувачів освіти, відродження кращих надбань українського народу, його культурних і національних традицій, виховання поваги у молодого покоління до Конституції України, державних символів, любові до рідної землі, української мови, національної культури та традицій.

У рамках національно-патріотичного виховання для вихованців Кіровоградського ОЦЕНТУМ упродовж 2022 року проводились виховні години, бесіди, заходи, приурочені знаменним датам, ознайомленню з історією рідного краю, звичаями і традиціями українського народу, видатними людьми України тощо. Традиційним стало відзначення Дня Соборності, річниці Небесної сотні і подій на Майдані, Шевченківських днів, Дня пам'яті та примирення, Дня перемоги над нацизмом у Другій світовій війні, Дня матері, Дня захисту дітей, Дня захисника Вітчизни, Дня гідності і свободи, Дня Збройних Сил України, Дня Святого Миколая та інших свят.

З метою виховання національної свідомості учнів і людської гідності, відродження паростків духовності, формування рис громадянина української держави; поглиблення знань про історичний факт злуки українського народу, його значення; пробудження інтересу до поглибленого вивчення історії та культурних надбань українського народу; виховання глибокої поваги та любові до Батьківщини для вихованців ОЦЕНТУМ до Дня Соборності були проведені: виховні заходи («Україна – Єдина! Україна – це Ми!», «Ми – українці» та «В єдності – сила народу!»), інформаційна хвилина «Одна, єдина, неділима Україна», підготовлено презентації «Соборна Україна: – від ідеї до життя», конкурс малюнків на тему «Україна – наш спільний дім!», покладання квітів до пам'ятників та пам'ятних знаків загиблим учасникам Революції Гідності та ООС (АТО), майстер-клас по виготовленню сувеніру «Серце до Серця».

16 лютого український народ відзначає День Єднання. Вихованці Кіровоградського ОЦЕНТУМ долучилися до всеукраїнського марафону ЄДНАННЯ. Для вихованців гуртка «Основи фенології» (керівник Ратуш В.Ю.), який працював на базі Помічнянського ліцею «Універсум» було організовано та проведено творчий майстер-клас «Патріотичний оберіг».

Вихованці гуртка «Юні охоронці природи» (керівник гуртка Федоров В.М.) Кіровоградського ОЦЕНТУМ, на базі Добронадіївського закладу загальної середньої освіти I-III ступенів Попельнастівської сільської ради Олександрійського району, разом із працівниками сільської бібліотеки провели захід «Символи єднання

України», приурочивши його до Дня Єдності. Учасники заходу обговорили питання щодо зростання гібридних загроз, пропагандистського та морально-психологічного тиску на суспільну свідомість українців по телебаченню та інших інформаційних джерелах, переглянули елементи державної символіки України.

Вихованці гуртка «Юні лісівники» (керівник Полтавець С.В.), який працював на базі комунального закладу «Компаніївське навчально-виховне об'єднання» у бібліотеці закладу познайомилися з книжковою виставкою «Україна – єдина країна», провели поетичний марафон «Крилаті вислови про Україну», організували фото єдності «Я люблю Україну».

Для вихованців Кіровоградського ОЦЕНТУМ був проведений конкурс малюнків «В єдності наша сила!» та читання віршів присвячених рідній Батьківщині – Україні.

В закладі було організовано волонтерський рух щодо збору речей першої необхідності та продуктів харчування для військових Збройних Сил України та Сил територіальної оборони міста.

Відповідно розпорядження начальника обласної військової адміністрації від 17 травня 2022 року № 319-р «Про організацію дозвілля та розвитку дітей влітку 2022 року» в комунальному закладі «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» був розроблений та затверджений Календар заходів Кіровоградського ОЦЕНТУМ в рамках акції «Літо – 2022: разом до

Перемоги!». До цієї Акції в закладі була організована ЛІТНЯ ЕКОЛОГІЧНА ШКОЛА з різноманітними online заходами:

Конкурс малюнків «Малюємо наше майбутнє»;

Online-квест «Подорож стежками здоров'я»;

Гра-подорож «Зелена аптека»;

Конкурс екологічного плакату «Земля на долоні»;

Конкурс флористики та фітодизайну «Моя мала Батьківщина»;

Онлайн-челенджі: «Тваринки мої друзі», «Квітуй, Україно», «Моя рідна домівка»;

Онлайн-челендж дитячого малюнку «Зоологічна галерея»;

Проект «Майстер-клас «Використання дикорослих рослин в харчуванні».

До заходів мали можливість долучитися учні, вихованці закладів загальної середньої та позашкільної освіти не тільки Кіровоградської області, а й інших областей України.

З 27 по 29 червня 2022 року Кіровоградським ОЦЕНТУМ в рамках дитячої акції «Літо-2022: разом до Перемоги!» та до Дня Конституції України була проведена online – вікторина «Я люблю Україну!» У вікторині взяли участь 170 учнів, вихованців закладів загальної середньої та позашкільної освіти, які мали можливість перевірити себе на знання рідної країни та патріотичні почуття!

Вихованці гуртка «Юні охоронці природи» Кіровоградського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – учасники «Літньої природничої школи», що діяв на базі комунального закладу «Плетеноташлицький ліцей» Злинської сільської ради провели у online-форматі виховний захід з нагоди відзначення Дня Української Державності.

Юннати познайомилися із походженням та значенням свята, яке особливо актуальне для нашого сьогодення. Більше дізналися про історію, традиції, етапи українського державотворення.

Змагаючись у патріотичній грі «ПАРОЛЬ: «ПАЛЯНИЦЯ» вкотре довели, що вони є справжніми патріотами своєї держави – України!!!

Хтось пише вірші та твори, а хтось створює неймовірні ілюстрації, передаючи в одному малюнку суть усього твору. Учнівська молодь Кіровоградщини мала змогу відчувати на собі всі ці ролі, долучившись до online-челенджу «Свій голос віддаю на захист природи», який було організовано та проведено з 01 по 05 серпня 2022 року в рамках дитячої акції «Літо-2022: разом до Перемоги!» комунальним закладом «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді».

Для участі в челенджі дітям було запропоновано поділитися своїми думками та почуттями через поезію. Учасникам необхідно було скласти вірш чи міні-твір про красу природи в Україні, або ж намалювати малюнок «Україна – це мальовнича країна» та розповсюдити в соцмережах.

Патріотизм – надзвичайно важливе явище, а особливо, якщо мова йде про складні часи в державі. Любов до рідної землі маленьких українців не залежить від обставин, тому дитячий патріотизм – найщиріший, адже живе у маленьких серцях, тішить очі та лунає з їхніх вуст.

Протягом всього тижня понад 100 юних природолюбів Великоसेверинівської, Ганнівської, Гурівської, Злинської, Попельнастівської, Рівнянської, Соколівської сільських рад, Заваллівської, Компаніївської, Онуфріївської, Петрівської селищних рад, Гайворонської міської ради та Кіровоградського ОЦЕНТУМ декламували свої вірші та твори, малювали малюнки про неймовірну красу нашої Батьківщини.

Для дітей з центру підтримки переселенців «Я – Маріуполь» на базі Орхуського екологічного інформаційно-тренінгового центру, що діє при відділі документів з економічних, технічних та природничих наук комунального закладу «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д.І. Чижевського» та комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання № 6 «Спеціалізована ЗШ I-III ступенів, центр естетичного виховання «Натхнення» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» педагогічними працівниками Кіровоградського ОЦЕНТУМ протягом ЛІТНЬОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ШКОЛИ були проведені:

майстер клас «Експериментальна лабораторія» з виконання дослідів та експериментів: «Рухливі молекули», «Повітряна кулька», «Суша монетка»;

ігрова розважальна вікторина «Яскрава усмішка Землі»;

майстер-клас з виготовлення сувеніру «Чарівний олівець».

Також, діти мали змогу долучитися до екологічного тижня «Скарбничка знань» під час якого ознайомилися з будовою мікроскопа, оволоділи навичками роботи з ним та з цікавістю розглядали лабораторні мікропрепарати.

29 та 30 вересня до 81-річнниці пам'яті жертв трагедії Бабиного Яру для вихованців ОЦЕНТУМ було проведено виховну годину «Трагедія Бабиного Яру – в серці українського народу». Вихованці почули розповідь про події, пов'язані з трагедією в Бабиному Яру, який став могилою десятків тисяч євреїв, а також українських патріотів, військовополонених, громадян інших національностей, а також мали можливість переглянути відеоролики про трагічну подію.

З 12 по 15 жовтня 2022 року для вихованців гуртків «Природа рідного краю», «Юні флористи», «Основи фенології» Кіровоградського ОЦЕНТУМ до Дня захисників України було проведено: виховні години «Сила нескорених», «Моя Україна – колиска козацької волі», «Козацька держава – наша гордість і слава»; бесіди: «Ми нащадки козацької слави», «Козацька Покрова», «Незламний дух героїзму»; вікторина «Козацькі розваги»; переглянули відео «Звичаї та традиції козаків». Гуртківці ознайомились з історією свята, а також підготували листівки та малюнки для наших захисників та захисниць.

Вихованці гуртків «Юні охоронці природи» Кіровоградського ОЦЕНТУМ на базі комунального закладу «Плетеноташлицький ліцей» Злинської сільської ради взяли участь у майстер-класі «Оберіг для захисника», де виготовили янголів-охоронців для наших захисників, які були відправлені на передову. Вихованці долучилися до заходу «Урок звитяги», де обговорювали подвиги наших героїв сучасності, згадували тих, хто поліг у бою за відстоювання незалежності своєї неньки-України.

Також вихованці гуртка «Юні охоронці природи» долучилися до дистанційного заходу Insta-квіз «Козацькому роду нема переводу», де змагалися у знаннях із історії козацтва та подій сучасної історії України. Ми маємо знати історію, щоб чинити опір ворогу не тільки на полі бою, а й морально та не забувати, що козацькому роду нема переводу!

Вихованці гуртка «Юні лісівники» Кіровоградського ОЦЕНТУМ, на базі Іванівської філії комунального закладу «Гурівський ліцей Гурівської сільської ради», виготовляли для наших українських мужніх воїнів патріотичні браслети, обереги – янголів-охоронців, малювали малюнки, писали листи з вдячністю за хоробрість, самопожертву, за те, що день за днем наближають довгоочікувану Перемогу та світле майбутнє!

Вихованці гуртків «Юні лісівники» та «Юні охоронці природи», на базі комунального закладу «Компаніївський ліцей» Компаніївської селищної ради Кіровоградської області, взяли участь: в челенджі патріотичного вірша «Живе Україна! І вільний народ...», висадили алею дубів на честь захисників і захисниць України, перевірили свої знання за допомогою онлайн гри «Козацька зброя», передали листи, листівки, малюнки ЗАХИСНИКАМ, а ще – солодкі сюрпризи та трішки турботи про тих, хто боронить Україну!

21 листопада в Україні відзначається День Гідності та Свободи, у який вшановують громадянський подвиг, патріотизм і мужність людей, що виступили на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави.

З метою ознайомлення учасників освітнього процесу з історією виникнення свята, формування розуміння єдності і цілісності України, усвідомлення

себе українцем, пояснення понять «Гідність» та «свобода» для вихованців гуртків Кіровоградського ОЦЕНТУМ було проведено низку заходів: виховна година «Україна – країна нескорених!», флешмоб «Гідність та Свобода», презентації «День Гідності та Свободи», «Вільні творити майбутнє».

Хвилиною мовчання вшанували пам'ять загиблих учасників Революції Гідності, військовослужбовців, добровольців, волонтерів, які віддали своє життя за Україну.

Вихованці гуртка «Юні охоронці природи» комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» на базі комунального закладу «Лицей № 4 імені А.С. Макаренка Долинської міської ради» (керівник Стеблина О.О.) відвідали музей ім. А.С. Макаренка та по-мандрували в минуле за зібраними та представленими матеріалами музею віртуальною екскурсію: «Вистояли на Майдані – переможемо у війні». Під гаслом «Ми Нація Єдина!» гуртківці провели флешмоб та на своїх малюнках відобразили єдність України.

Для вихованців гуртка «Юні охоронці природи» на базі комунального закладу «Компаніївський лицей» Компаніївської селищної ради (керівник Полтавець С.В.) до Дня Гідності та свободи було проведено гру «Гідні вчинки», демонстрація «Історична казка» та побажання захисникам. Також вихованці долучилися до флешмобу #жовта_стрічка.

Вихованці гуртка «Юні охоронці природи», який працює на базі комунального закладу «Плетеноташлицький лицей» Злинської сільської ради (керівник Шабанова Л.С.) також долучилися до флешмобу «Жовта стрічка» на знак підтримки незламних українців на тимчасово окупованих територіях та взяли участь у тренінгу «Що для мене означають слова гідність та свобода».

Щороку в останню суботу листопада українці пригадують ті страшні роки, які пережив увесь народ України і вшановують День пам'яті жертв Голодомору.

Вихованці комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» теж не залишаються осторонь дня пам'яті. В рамках відзначення цієї дати були проведені такі заходи: виставка тематичної літератури «Свічка пам'яті. Голодомор мовою фактів»; перегляд презентації «Пам'яті жертв Голодомору», про наслідки Голодомору на Кіровоградщині (на основі реальних фактів зі спогадів очевидців); години спілкування на тему «Втрачене дитинство» (для вихованців молодшого шкільного віку); перегляд документального фільму «Голодомор 1932–1933 років»; акція «Поділись хлібом».

Вихованці разом з керівниками взяли участь у Всеукраїнській акції «Запали свічку пам'яті» та хвилиною мовчання вшанували пам'ять про мільйони невинно втрачених життів.

День Збройних сил України – це свято на честь тих, хто нині захищає територію нашої країни, забезпечує обороноспроможність Української держави, свято, коли

в серцях у кожного патріота поєднуються гордість за наших героїв і смуток за тих, хто боронив Україну до останнього.

Напередодні свята для вихованці гуртків Кіровоградського ОЦЕНТУМ були проведені заходи, спрямовані на виховання глибоких патріотичних почуттів, формування активної громадянської позиції щодо єдиної цілісної держави та захисту її кордонів. Вихованці для захисників та своїх рідних, які боронять кордони нашої держави підготували: «Оберіг для військового», «Малюнок на фронт», листи-вдячності, відеоролик «Збройні сили України – Слава, гордість, міць країни!», провели акцію «Подякуй героям – подаруй їм тепло свого серденька».

Педагогічний колектив комунального закладу «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» разом зі своїми вихованцями долучилися до обласної Новорічної та Різдвяної акції «Привітай Захисника України!».

Вихованці та керівники зібрали гостинці, намалювали патріотичні малюнки, написали листи зі словами вдячності та щирої подяки нашим захисникам.

Передноворічні дні зазвичай сповнені передчуттям свята. Тож наші вихованці впевнені, що частка й їхнього сердечного тепла зігріє і підтримає дух військовослужбовців, які боронять усіх нас і захищають незалежність України.

Також, працівники Центру відправили смаколики нашому другу, колезі та його побратимам, які захищають нашу країну на Херсонському напрямку.

Комунальний заклад «Кіровоградський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» спільно з комунальним закладом «Навчально-виховне об'єднання № 6 «Спеціалізована загальноосвітня школа I-III ступенів, центр естетичного виховання «Натхнення» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області» провели благодійну акцію «Єднаймося заради України» на підтримку Збройних Сил України, захисників, мужніх воїнів, які не жаліючи свого життя, захищають нашу державу від російського агресора.

Волонтери КОМ-ПАС отримали унікальні вироби мистецтва, виготовлені вихованцями гуртків позашкільних закладів Кіровоградської області. Всі дитячі роботи під керівництвом «Заслуженої майстрині народної творчості України» Добровольської Валентини Яківни відправили до Німеччини Ігуна Denys на благодійну акцію для збору коштів нашим захисникам.

Волонтери КОМ-ПАС та голова спілки Ігуна Denys передали найщиріші вітання та слова вдячності вихованцям та керівникам гуртків Кіровоградщини за виготовлення мистецьких виробів для благодійних ярмарків в Німеччині, кошти від яких ідуть на допомогу ЗСУ і вимушеним переселенцям.

Гордимся тим, що ми Українці! Наша Україна – найкраща, найбагатша та найчарівніша держава.

Еколого-натуралістичний підрозділ Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання

Не дивлячись на необхідність проводити освітній процес в умовах дії воєнного стану, спричиненого агресією з боку російської федерації, в еколого-натуралістичному підрозділі Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання активно ведеться робота з дітьми переселенцями: на базі самого підрозділу, у місцях проживання та з дітьми – вимушеними переселенцями за кордоном.

Педагоги еколого-натуралістичного підрозділу з перших днів війни допомагають у виготовленні маскувальних сіток, кікімор у волонтерському Центрі.

В березні 2022 року працівниками Центру було перераховано односторонній зарібок для допомоги ЗСУ. Також у літній період було організовано збір коштів для закупівлі дрону, противодронної рушниці та ін.

12 травня 2022 року, в день Екологічної освіти, на території Селятинського лісництва, яке входить до складу ДП «Путильський лісгосп» і розташоване в південно-східній його частині, за ініціативи Чернівецької обласної військової адміністрації, Лісівники Буковини, у рамках програми президента «Зелена Україна» пройшла акція «Ліси Перемоги». Протягом дня її учасниками стали понад 200 волонтерів, представників адміністрації, вимушені внутрішні переселенці, що перебувають на території області. В числі волонтерів до Акції приєдналася завідувачка

еколого-біологічним відділом еколого-натуралістичного підрозділу ООГЦПОВ Наталя Павліщева. На території площею 0,5 га було висаджено понад 1500 саженців порід «Смерека» та «Модрина Європейська». Майстри лісової справи поділилися секретами та рекомендаціями з висадки дерев. По відео-матеріалах з Акції еколого-натуралістичним відділом було підготовлено відео майстер-клас для юних Одеситів з посадки хвойних рослин у відкритий ґрунт.

05 жовтня 2022 року був проведений обласний заочний конкурс «Український коровай», були представлені обрядові, патріотичні короваї та інші хлібобулочні вироби. Випічка, яка приймала участь у конкурсі була передана нашим воїнам-захисникам у військовий шпиталь та інші лікувальні заклади для поранених захисників України.

Практичний психолог Центру Мінасян К.С. з початку повномасштабного вторгнення провела ряд психологічних тренінгів з педагогами Центру та здобувачами освіти за темами: «Як зберегти психічне здоров'я під час воєнних дій?», «Арт-терапія» тощо. Також було проведено анкетування з педагогічним колективом для вивчення соціально-психологічного клімату.

Педагоги Центру проводять із своїми вихованцями дистанційні заходи, тематичні заняття, з використанням відеоматеріалів, онлайн виставки малюнків, поробок національно-патріотичного спрямування: «Моя країна – Україна», «День Європи», «День матері», «День сім'ї», «День батька», «День родини», «День дідусів

і бабусь», «Родовідне дерево кожного гуртківця», «День вишиванки», «День пам'яті та примирення», «Ми за мир», «День єднання», «День Незалежності України», «День Державного прапора України», «День Конституції», «День захисту дітей», «Щасливе дитинство», «Дитячі обійми», «День Української державності», «День Захисника України», «Моя Земля – земля моїх батьків», «День Гідності та Свободи», «Бережемо Україну – зберігаємо світло», «Світло всередині нас», «Всесвітній день доброти», III Міжнародний урок доброти «Гуманне та відповідальне ставлення до тварин» та інші.

Протягом червня-липня 2022 року було проведено обласний етап Всеукраїнського конкурсу «Декоративний розпис в культурі України» та обласний етап Всеукраїнського бліц-конкурсу ескізів муралів «Все буде Україна!».

Продовжується робота та співпраця вихованців, співпрацівників та гостей підрозділу, вимушених переселенців з Донецької та Луганської областей, на природоохоронних територіях нашої країни. Колеги з Донецького еколого-натуралістичного центру заключили договір про співробітництво з еколого – натуралістичним підрозділом Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання (Хештег у соцмережах #ДОЕНЦ_ООГЦПОВ_СпільніДії #РазомМиСила).

Разом проводили благоустрій території дому-музею імені академіка В.П. Філатова, узгоджували програми та проводили обласну літню екологічну віртуальну експедицію «Знайомтеся – Одещина», організували та провели обласний

етап Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток». Спільно провели семінар – тренінг «Профілактика та подолання стресу в період воєнного стану» на базі Центру.

У грудні 2022 року було проведено обласну виставку-акцію екологічного спрямування «Ялинка». Близько 50 новорічно-різдвяних виробів було передано до Військово-медичного клінічного центру Південного регіону та зони проведення ООС.

З початку повномасштабного вторгнення рф, всі учасники освітнього процесу КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ «ПРОМІНЬ» беруть активну участь у допомозі воїнам ЗСУ, вимушеним переселенцям, незахищеним верствам населення, а також тваринам, які постраждали через війну.

Впродовж 2022 року педагогами закладу проводяться майстер-класи з виготовлення сувенірів – оберегів для воїнів, до яких обов'язково додаються смаколики та необхідні їм речі. Вихованці взяли участь в конкурсах «Сувенір захисникові», «Шана і подяка незламним» та інших. (https://youtu.be/DS4_lqIaZs0, https://youtu.be/C_mCGf9aoPE)

Педагогами та вихованцями вокальних гуртків було створено відеоролики – привітання до Дня захисників і захисниць України, Дня добровольця та інших пам'ятних дат.

https://youtu.be/dTU1XLIO_sc, <https://youtu.be/LGMDNkwguFM>

Педагоги та батьки беруть участь в плетінні маскувальних сіток, а також перераховують гроші на різні потреби ЗСУ.

Педагогами закладу спільно з Південним оперативним козацьким округом проводиться робота з надання допомоги ЗСУ.

https://youtu.be/CWJ_pfkXJfo

Практичним психологом закладу було розроблено відео заняття – консультації «Перша психологічна допомога під час війни». З працівниками закладу було проведено тренінги за темою «Профілактика емоційного вигорання»

(<https://youtube.com/playlist?list=PL1lunoQ7env8JVE0Ln-nVBlx0XPGjrn4>)

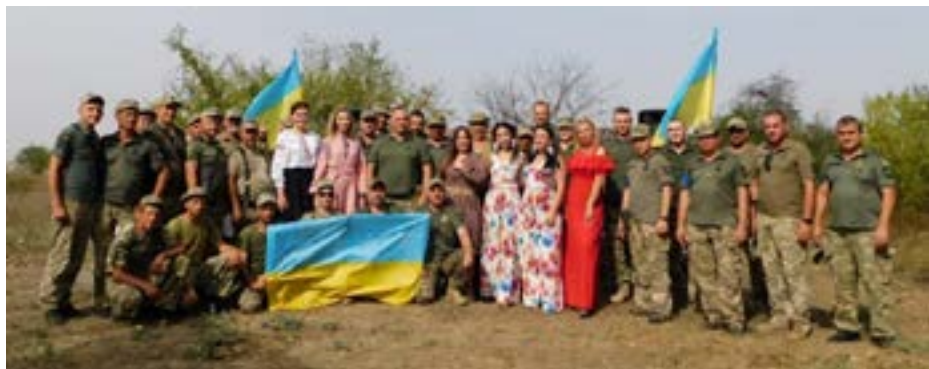
Педагоги, які знаходяться та працюють за кордоном, беруть участь у волонтерському русі та проводять заняття з українськими дітьми, які були вимушені залишити свої будинки через війну. З ними також проводяться концерти, виставки, благодійні аукціони, гроші від яких ідуть на допомогу нашим воїнам.

Притулкам, які рятують бездомних тварин в різних куточках країни, а також тих, що опинилися на вулиці через від'їзд або загибель господарів, надається допомога кормами та грошима.

До святкування Дня Державного Прапора України та 31-ї річниці Незалежності України в парку ім. М. Горького було проведено акцію «З Днем народження, країно! Кольори Перемоги».

Напередодні Великодніх свят педагоги та вихованці закладу приєдналися до благодійного марафону «До світлого дня – світлі вчинки». Було виготовлено 100 сувенірів – писанок та зібрано «Великодній кошик» для військовослужбовців. Здобувачі освіти вокальних та хореографічних гуртків Центру активно беруть участь в Міжнародних конкурсах та фестивалях, де здобувають перемогу та займають призові місця. Частина благодійних внесків від конкурсів надходить на допомогу ЗСУ. <https://youtu.be/dxlosKTXyF0>

<https://youtu.be/6ZIZrMDjHpo>

ДЖУРИ РОЮ «КОЗАЧАТА» молодшої вікової групи Центру дитячої та юнацької творчості Куяльницької сільської ради Подільського району свою роботу почали ще на початку березня 2022 року коли по всій Україні швачки масово почали шити пов'язки для ЗСУ. Сауляк Ксенія, Жеребна Світлана та Шаргородська Поліна допомагали у пошитті пов'язок для ЗСУ та прикордонників відділу прикордонної служби «Станіславка».

Також у березні ці маленькі господині організували та провели волонтерську акцію «Смаколики для наших прикордонників». Ними були випечені запашні плюшки та передані нашим захисникам.

У жовтні всі ройовики приєдналися до челенджу «Разом ми сила» до Дня захисника України та Дня українського козацтва.

У листопаді 2022 року відбувся благодійний ярмарок на підтримку ЗСУ в селі Бочманівка Куяльницької громади. «Козачата» із задоволенням виготовили для продажу українські віночки та сувенірні ялинкові іграшки, які були продані на ярмарку.

У грудні джури рою вже самостійно організували та провели благодійний ярмарок в с. Станіславка. На місцевому базарі дітки продавали власноруч виготовлені ялинкові іграшки, свічки та гольниці з фетру та фоамірану. Усі зібрані кошти були передані для ЗСУ.

В пам'ять про ІСАДЧЕНКА ВОЛОДИМИРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА, який загинув 29.05.2014 року в Донецькій області, був створений курінь на базі Бочманівської гімназії, щоб в думках назавжди залишився юний захисник нашої держави. Герої не вмирають!

Добро і милосердя – це два крила, на яких тримається людство. Підтримуючи ініціативу «Допоможи захиснику України» юні Джури куреня імені Володимира Ісадченко (середня вікова група) стали також благодійниками.

Було організовано виставку-меморіал «Герої не вмирають – просто йдуть у небо!»

Благодійний ярмарок на підтримку ЗСУ пройшов з нагоди п'ятої річниці з Дня створення Куяльницької сільської територіальної громади, в якому прийняв участь Центр дитячої та юнацької творчості. Власноруч виготовлені вироби: браслети, брелки, янголи, значки в патріотичному стилі, іграшки, сувеніри, картини були виставлені на продаж. А вторговані кошти передані для потреб ЗСУ.

Під час воєнного стану 2022 року педагоги КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР «АФАЛІНА» організували та провели ряд дистанційних заходів, цикл тематичних занять та виставки малюнків і поробок національно-патріотичного спрямування для вихованців гуртків та дітей-переселенців, які навчаються у Закладі. Педагоги Закладу неодноразово брали участь у Благодійних ярмарках, де проводили майстер-класи і діти мали змогу виготовити обереги, подарунки та патріотичні листівки для воїнів ЗСУ 59 бригади та інших бригад, які було передано їм на фронт з найкращими побажаннями для наших захисників від вихованців Центру.

У березні 2022 року Чебан К.В., керівник гуртка «Юні охоронці природи» провела для своїх вихованців Виховний захід «Україна непереможна».

В березні – квітні 2022 року – на платформі Fesеbook пройшла Дистанційна виставка малюнків «Діти за мир», в якій взяли участь вихованці гуртка «Юні художники –натуралісти», керівник Амелькіна Л.А.

8 травня 2022 року – День матері. До цього свята в групі сторінки КЗПО «Одеський ЕНЦ «Афаліна» на платформі Fesеbook Центр організував і провів

Тематичну онлайн виставку малюнків, поробок та світлин із матусями, де вихованці Центру надали світлини матусь, фотозвіти малюнків та поробок виготовлених власноруч.

19 травня 2022 року – на платформі Fесеbook КЗПО «Одеський ЕНЦ «Афаліна» провів Флешмоб, присвячений «Дню вишиванки», в якому взяли участь вихованці та педагоги Центру, які представили фотозвіти тематичних малюнків, поробок та свої світлини у вишиванках.

1 червня 2022 року – в групі стрінки Центру на платформі Fесеbook пройшли: Виставка сімейних фотографій «Дитячі обійми» та Виставка дитячих робіт та світлин «Щасливе дитинство» присвячені Міжнародному дню захисту дітей, Дистанційний Флешмоб присвячений Всесвітньому дню батьків.

20 серпня 2022 року на площі біля БТЮ «Тоніка» Амелькіна Л.А. – керівник гуртка «Народна творчість» провела Майстер-клас «Під синім небом України» по виготовленню патріотичних браслетів з бісеру, в рамках Патріотичного марафону «З Днем народження, Країно!», присвячений святкуванню Дня незалежності України. В ході взяли участь діти та підлітки Суворовського району м. Одеси.

У вересні 2022 року Амелькіна Л.А. керівник гуртка «Народна творчість» провела цикл занять на патріотичну тематику: «Рідна моя Україна», «Український вінок» аплікація та малюнок.

В жовтні 2022 року до Дня захисника Вітчизни в Закладі проведено ряд заходів:

12–14 жовтня 2022 року проведено цикл дистанційних тематичних занять «День захисника України» для вихованців гуртків.

Дистанційні заняття гуртка «Юні охоронці природи», керівник Чебан К.В. на тему «День захисника Вітчизни» та гуртка «Юні художники-натуралісти», керівник Амелькіна Л.А. на тему «Слава Україні».

13 жовтня 2022 року Заклад долучився до допомоги нашим захисникам – воїнам ЗСУ. Організовано добровільний внесок у вигляді матеріальної допомоги та білизни для особистих потреб воїнів.

14 жовтня 2022 року організовано онлайн Виставку виробів і малюнків «День захисника України» вихованців гуртків в групі Центру на сторінці Facebook. У Виставці взяли участь вихованці гуртків «Природа і творчість» керівник Гнопко Н.Я., «Юні художники-натуралісти» та «Народна творчість» керівник Амелькіна Л.А.

09 жовтня 2022 року Амелькіна Л.А., керівник гуртка «Народна творчість» провела майстер-клас по виготовленню патріотичних браслетів в рамках Благодійної ярмарки.

Також, щомісяця на платформі Facebook та на сайті закладу адміністрація поширює друковану інформацію, відеоматеріали та анімаційні ролики з питань запобігання ризикам, пов'язаним з вибухонебезпечними та підозрілими предметами та правил поведінки з ними, а педагоги Центру проводять для вихованців заняття на патріотичну тематику, з використанням відеоматеріалів.

Щомісяця Центр організовував добровільні внески у вигляді матеріальної допомоги та пакунків із смаколиками для воїнів ЗСУ.

Колектив Центру не стоїть осторонь, а намагається надати дітям можливість психологічно розвантажитися в такі нелегкі для нашої країни часи.

Працівники ЦЕНТРУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ПОДІЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ПОДІЛЬСЬКОГО РАЙОНУ спільно із здобувачами освіти та їх батьками з перших днів повномасштабного вторгнення мають одне бажання працювати на мир, на злагоду та на перемогу спільно.

Волонтерська діяльність керівників гуртків Центру з березня 2022 року: плетіння захисних сіток, забезпечення продуктами харчування бійців ТРО та ЗСУ, забезпечення теплим одягом та предметами особистої гігієни бійців ТРО та ЗСУ.

Керівники гуртків ЦДЮТ Коваленко Н.А., Азілевич О.Г. з перших днів війни працюють в волонтерському загоні «Шалені голки» (пошиття маскувального одягу, розгрузок, нашлемників, медичних та тактичних сумок).

Проводилися заходи з національно-патріотичного виховання: акція «Подарунок воїну», «Лист воїну ЗСУ», «Коровай для бійців»; спортивно-розважальний захід для дітей, батьки яких загинули 24.02.2022 року під час вибуху на території військової частини.

На гурткових заняттях постійно виготовляються сувеніри-обереги для воїнів ЗСУ, всі вироби передаються у волонтерські загони для відправки військовим.

Взяли участь у благодійній акції «Привітай воїнів ЗСУ з Великоднем». Керівники гуртків разом з вихованцями виготовили привітальні листівки, вироби та написали листи воїнам ЗСУ. Все це було долучено до індивідуальних подарункових пакетів, які були сформовані з необхідних речей, продуктів харчування, солодощів та

предметів гігієни. 71 індивідуальний подарунок було упакований та відправлений до загону «Шалені голки».

Було проведено акцію «Допомога армії» – зібрані кошти, 500 гривень, було передано для волонтерського загону «Шалені голки».

Прийняли участь у благодійній акції «Поспішай робити добро» для людей похилого віку, ветеранів, осіб з інвалідністю. Відвідали та привітали 5 осіб.

У рамках благодійної акції «Великодній кошик» до Центру дитячої та юнацької творчості від усіх ЗЗСО та ЗДО громади було доставлено продукти харчування, солодощі, необхідні предмети гігієни та інше. Керівниками гуртків ЦДЮТ з усіх доставлених продуктів та необхідних речей було сформовано 110 продуктових подарункових наборів, які були доставлені до управління культури.

Комунальний заклад «МІСЬКИЙ ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ» м. Білгород-Дністровського з початку повномасштабного вторгнення РФ на територію України педагогічний колектив Центру тримає освітянський фронт щомісяця, щотижня, щодня! Попри всі труднощі, в закладі відбувався освітній процес з використанням дистанційних технологій. Керівники гуртків надавали вихованцям психоемоційну підтримку, проводили гурткову роботу і масові заходи. А у вільний від роботи час педагоги та технічний персонал Центру виготовляли та відправляли нашим захисникам окопні свічки, шили нарукавні пов'язки та бафи, виготовляли маскувальні сітки, готували вітамінні суміші для ЗСУ, проводили благодійні ярмарки на допомогу захисникам, організовували та проводили патріотичні флешмоби.

Сьогодні диктували нові умови для ефективної роботи позашкільця. Освітній процес в Центрі дитячої творчості протягом 2022 року включав активізацію навчально-виховної роботи з вихованцями в змішаному форматі – як онлайн, так і стаціонарно під слоганом #освітянський_фронт_позашкільця.

З метою організації змістовного дозвілля та отримання творчих знань, умінь та навичок адміністрація Центру квітня– червня 2022 року організувала для дітей з числа тимчасово внутрішньо переміщених громадян проведення гурткових занять еколого-натуралістичного напрямку під слоганом #ДОБРОСПРАВА. Кожного дня відбувались майстер-класи з малювання, акторської майстерності, вокалу, акробатики, виготовлення сувенірів, хореографії, виготовлення виробів з глини та природного матеріалу. Також працювала психологічна кав'ярня взаємо підтримки та допомоги з проведенням тренінгів, бесід, чаювань від практичного психолога для дітей та їх батьків.

На кошти, зібрані під час благодійних ярмарків на підтримку ЗСУ були придбані обігрівачі, шкарпетки, солодощі та відправлені. Працівники Центру власноруч виготовляли окопні свічки. А вихованці Центру передавали малюнки, смако-лики, м'які іграшки, зроблені власноруч, та інші подарунки для захисників на передову.

Для мешканців деокупованих територій Херсонської, Харківської, Запорізької

областей колектив Центру неодноразово проводив акцію «Кілограм добра» спільно з «Новою поштою».

На вшанування пам'яті загиблих дітей від агресії РФ на території України проводились акції пам'яті з покладанням свічок та м'яких іграшок навколо пам'ятника Котигорошку – герою українських казок.

На підтримку прохання про надання Україні військової техніки вихованці та педагоги взяли участь у міжнародному флешмобі леопардового луку #FreeTheLeopards

Всі працівники Центру щомісяця чергували в Пункті Незламності. Мужні та незламні педагоги виїжджали на передову в Херсонську область з концертними програмами для підтримки українських воїнів.

Протягом 2022 року відбувалися благодійні ярмарки на підтримку наших захисників. Активну участь в проведенні ярмарків брали вихованці, їх батьки та працівники Центру, учні, батьки та викладачі закладів загальної середньої освіти міста, гарнізонний Будинок офіцерів. Допомогу надавали магазини, кав'ярні, ринок, підприємці, міська влада. Всі ярмарки, на яких перехожі мали змогу придбати різноманітні смаколики та вироби хенд-мейд, супроводжувалися концертними програмами та танцювальними флешмобами. Всі кошти були передані на потреби ЗСУ.

На баз Арцизького Центру дитячої та юнацької творчості на період військових дій створено гуманітарний центр для біженців. Працівники продовжують надавати допомогу волонтерам у прийомі та сортуванні одягу гуманітарної допомоги.

27 серпня в місті Арцизі було проведено благодійну акцію «Авто від громади для ЗСУ». Арцизький Центр дитячої та юнацької творчості приєднався до організації та проведення акції. Силами колективу та вихованців було оформлено фотозону в двох напрямках: національно-патріотичний та національно-етнографічний. Експозиція була змістовною, яскравою, й мешканці міста, гості мали змогу сфотографуватися на пам'ять та зробити свій грошовий внесок. Також на продаж представили штучні прикраси, виготовлені вихованцями та колективом Центру.

Гроші, зібрані від роботи фотозони та продажу прикрас, передані в фонд акції. Це внесок Центру задля перемоги.

До Дня захисника України, Дня козацтва Впродовж цілого місяці гуртківці Центру готувалися до такого важливого свята! Хтось малював малюнки, хтось писав листи, а хтось робив янголят – охоронців для наших славних воїнів, були виготовлені сердечки– обереги, які були вручені захисникам

У грудні місяці, на День Святого Миколая Центр дитячої та юнацької творчості провів чарівне свято для дітей внутрішньо-переміщених осіб молодшого шкільного віку. Незважаючи на те, що діти зовсім незнайомі між собою, з різних міст нашої країни, вони швидко адаптувалися та активно брали участь у рухливих іграх, конкурсах, танцювали. Протягом кількох годин в приміщенні лунав сміх, гарний настрій. Діти забули про свої страхи, були веселі, доброзичливі.

Напередодні Нового року Арцизьким Центром дитячої та юнацької творчості протягом трьох днів було проведено благодійний ярмарок, на якому на продаж представили вироби, які виготовили власноруч вихованці та педагоги закладу. Нам вдалося зібрати 5275 гривен. Усі кошти спрямували на благодійну допомогу ЗСУ. На запит наших земляків, які знаходяться в зоні бойових дій, придбали балончики для газових плит і засоби особистої гігієни. Наші земляки отримали різдвяні подарунки від Центру дитячої та юнацької творчості і передадуть їх побратимам, які знаходяться в зоні бойових дій.

В гуртках ЦЕНТРУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ Саф'янівської сільської ради Ізмаїльського району займаються 640 здобувачів освіти. Всі вони залучаються до різноманітних заходів національно-патріотичного виховання.

Так, з початком вторгнення рф здобувачі освіти активно беруть участь у волонтерській діяльності, зборі харчових та речових наборів для внутрішньо переміщених сімей, благодійних ярмарках-продажах по збору коштів для потреб ЗСУ, різного рівня благодійних акціях для ЗСУ: «Смілива гривня», «Напиши листа солдату», «Посилка солдату», «Ново-річна листівка на передову», «Армія – твій оберіг», «Зігрій ЗСУ», тощо.

Гуртки ЦДЮТ, які працюють на базі сільських шкіл підтримують зв'язок з бійцями через написання листів, листівок бійцям ЗСУ, які навчалися в їхній школі, живуть в їхньому селі, приймають участь у зборі допомоги для них. Вихованці гуртків допомагають сім'ям, в яких є загиблі Герої.

Як приклад, протягом воєнного стану в Україні гуртки ЦДЮТ «Народознавство» та «Юні етнографи» безперервно працювали на базі Багатянського ЗЗСО під керівництвом Тангер Н.В. Також увага приділялась до внутрішньо переміщених дітей, а саме гуртки центру відвідають такі три дитини. На заняття вищевказаних гуртків було запрошено військового ЗСУ Куліновича Микиту, який в минулому теж був вихованцем цих гуртків, а зараз захищає Україну на передовій. Маленькі вихованці задавали питання йому, дарували подарунки та, найголовніше, попросили прийти знову з гарною звісткою про Перемогу.

Вихованці гуртків «Образотворче мистецтво», «Живопис» ЦДЮТ на протязі 2022 року приймали участь:

- в акціях «Великодній кошик для захисників», «Великодній настрій захисникам!», у рамках яких виконували вітальні листівки до Великодня, які були направлені до військових частин;
- в акції «Зігрій серце воїна» до Дня ЗСУ (листівки, малюнки), відео;
- у Всеукраїнській добродійній акції на підтримку наших героїв на передовій «Новорічна листівка на передову».

Також керівники та вихованці гуртків «Фольклорний» на базі Першотравневського ЗЗСО та Новонекрасівського ЗЗСО (кер. Паску Н.М., Ніколова В.П.), «Культура мови та спілкування» на базі Ларжанського ЗЗСО (кер. Ісарєва В.С) брали активну участь у виготовленні маскувальних сіток для територіальної оборони громади.

В умовах українських реалій, коли Україна ціною життя та зусиллями українських військових, добровольців, волонтерів відстоює свободу і територіальну цілісність, пріоритетного значення набуває національно-патріотичне та військово-патріотичне виховання молоді.

Сьогодні єдиний шлях повернення державності – громадянсько-патріотичне виховання молоді. Таке виховання включає розвиток любові до своєї країни, національної самосвідомості й гідності; дбайливе ставлення до рідної мови, культури, традицій; відповідальності за природу; потребу зробити свій внесок у долю Батьківщини; інтерес до міжнародного спілкування; прагнення праці на благо рідної країни, її народу.

Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Тому педагогічний колектив Станції юних натуралістів Ренійської міської ради спрямовує свої зусилля на формування у вихованців духу патріотичного обов'язку, готовності до військової служби. Розвитку інтересу до військової професії та служби в Збройних Силах України. Цьому сприяють заходи, які проводяться до Дня захисника України, Дня Соборності України, День козацтва.

Великий виховний потенціал мають історичні приклади прояву патріотизму. З цієї метою у 2022 році були проведені заходи:

– Акція «Ангели пам'яті» до Дня вшанування пам'яті Героїв Небесної Сотні;
– Акція «Запали свічку пам'яті» – в День вшанування пам'яті жертв голодоморів в Україні;

– День пам'яті героїв Крут;

– Виховна година «Ми не зганьбили славу наших предків, нових Героїв дали небесам» присвячена річниці Революції гідності;

– «Маки пам'яті» до Дня пам'яті та примирення.

Вихованці Станції юних натуралістів Ренійської міської ради взяли участь в акціях:

– Всеукраїнський фестиваль «Військовий оберіг від святого Миколая»;

– Всеукраїнський конкурс «Кольори нашої Перемоги»;

– Фотовиставка до Дня Соборності;

– Виставка малюнків до Дня збройних сил України.

Крім того, педагоги СЮН від початку військового вторгнення РФ займаються волонтерською діяльністю на поромній переправі Орлівка. В перші дні під час масового виїзду громадян України роздавали сухі пайки та гарячі напої, направляли то тимчасового прихистку, який був організований у дошкільному закладі с.Орлівка, розвозили гуманітарні пакунки з дитячим харчуванням та памперсами в с. Новосільське.

Педагогічні працівники БЕРЕЗІВСЬКОГО МІСЬКОГО ЦЕНТРУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ БЕРЕЗІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ долучалися до плетіння маскувальних сіток для військових територіальної оборони, пошиття розгрузок, проведення волонтерської діяльності, чергували в укриттях тощо.

Протягом 2022 року педагоги центру проводили заняття гуртків, використовуючи різні форми роботи: практичні роботи у куточку живої природи, майстер-класи, вікторини, віртуальні подорожі, мультимедійні презентації, інтелектуально-розважальні ігри та природоохоронні заняття про рослини і тварин нашого краю, виконання посильних для дітей практичних заходів з благоустрою нашого закладу.

Під час канікул очно (за згодою батьків) для вихованців центру та дітей-внутрішньо переміщених осіб проходились різноманітні заходи: конкурси малюнків «Малюємо наше майбутнє», «Що для мене Україна»; конкурси аранжувальників, хвилинки-цікавинки «Знайомі незнайомці», «Фруктове свято», майстер-класи по виготовленню виробів з природного матеріалу. Були проведені заняття на теми: «Комахи», «Овочі», «Гриби», «Кімнатні рослини», вихованці подорожували сторінками «Зеленої аптеки Березівщини».

Вагоме місце в роботі з учнями посідає здійснення національно-патріотичного виховання, реалізуючи яке, педагоги центру проводять різноманітні заходи.

Так, вихованці центру долучилися до участі у благодійному аукціоні «ОРКАМ-ГАЙКИ», який проводився до Дня Незалежності України за ініціати-ви Березівського міського голови Валерія Григораша та молодіжної ради міста. Вихованці представили на аукціон кімнатні рослини, різноманітні поробки. Виручені кошти (6 800 грн) були направлені на потреби Збройних Сил України.

До 220-ї річниці міста Березівки відбувся благодійний ярмарок, в якому вихованці центру також брали участь. Виручені кошти (3200 грн) були передані ЗСУ.

В 2022 році вихованці центру брали участь в таких національно-патріотичних акціях:

- патріотичних флешмобах «Слова підтримки та вдячності воїнам Збройних Сил України та територіальної оборони», «День єднання», «Все буде Україна!» (дитячі малюнки), які проводилися в соціальній мережі Facebook під хештегом #ВсебудеУкраїнаБерезівськаМТГ,

- обласній мистецькій благодійній акції «Мій малюнок для військового»,
- обласному онлайн-конкурсі «Діти малюють мир» в рамках патріотично-творчого проєкту «Разом до перемоги»,
- декламуванні патріотичних віршів.

Напередодні свята Дня захисників і захисниць України педагоги та вихованці Центру виготовили маленькі подаруночки для військових, вкладаючи в кожний душу, тепло та віру в перемогу. Ці символічні подарунки учні передали нашим воїнам на передову.

Гуртківці центру виготовляли новорічні сувеніри для військовослужбовців; взяли участь та стали переможцями обласного етапу Всеукраїнської добродійної акції на підтримку наших Героїв на передовій «Новорічна листівка на передову».

В центрі відбулися конкурси малюнків «Мій край чудовий – Україна», «Воїну ЗСУ» та до Великодня. Свої малюнки діти передали воїнам ЗСУ.

Вихованці брали участь у Всеукраїнському фестивалі мистецтв «Військові обереги від Святого Миколая» #оберегисвятогомиколоая. Виготовлені обереги були передані воїнам, які знаходилися на лікуванні в місцевій лікарні.

Взяли участь у Всеукраїнському конкурсі творчості дітей та учнівської молоді «За нашу свободу», який відбувся в онлайн форматі.

З перших днів повномасштабного вторгнення РФ на суверенну Україну, при КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ «ЦЕНТРИ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ», за сприянням Балтської міської ради, був організований «Центр гуманітарної допомоги», де надавали необхідну допомогу переселенцям з Києва, Гостомеля, Бучі, Харкова, Херсона, Николаєва та інших гарячих куточків нашої країни. Сюди небадужі жителі громади та благодійні організації передавали одяг та предмети повсякденного вжитку, які працівники Центру сортували та допомагали переселенцям підбирати необхідний асортимент.

Наш Гуманітарний центр тісно співпрацює з УВКБ ООН разом з громадською організацією «Десяте квітня», які надають необхідні гуманітарні набори для тимчасово переміщених осіб.

Працівники закладу готували смачні сніданки, обіди та смаколики для наших захисників на блокпостах та на передову, плели маскувальні сітки.

Впродовж всього часу активно проводилися різноманітні свята, марафони, акції – «Балта це Україна», «Вшануй героя», «Все буде Україна», «Творчість перемагає війну», «Вірим в ЗСУ».

В рамках Всеукраїнського благо-дійного марафону «Просто неба», гурток ВІА «Світанок» ЦДТ, впродовж року провів багато благодійних концертів, виручені кошти використані для потреб ЗСУ. Учасники ансамблю брали участь в роботі дитячого онлайн-радіо «Паляниця», представивши патріотичні авторські пісні «Моя Україна», Благодійний вечір «Крок до перемоги», проведений КЗ «Центр дитячої творчості», в рамках акції «Балтська громада – віримо ЗСУ». Всі зібрані кошти за концерт були передані для потреб ЗСУ.

Активно проводились виставки-ярмарки продукції Еколого-натуралістичного відділу Центру. Діти із задоволенням продавали вирощені власноруч квіти, екзотичні рослини, декоративних птахів та тваринок.

В жовтні 2022 р. Центр дитячої творчості започаткував та провів фестиваль «Картинг-фест», в рамках благодійної акції «Балтська громада-віримо в ЗСУ». Вихованці гуртка «Картинг» провели захоплюючі показові виступи на картингах, квадроциклах, мотоциклах під патріотичні пісні ВІА «Світанок». Панувала тепла родинна атмосфера, всіх гостей пригощали смачною запашною юшкою, пловом та гарячим фіто чаєм. Всі зібрані кошти передані на потреби ЗСУ.

Кожній дитині потрібен світ, де можна сміятися, танцювати, співати, навчатися, та бути щасливими. Але, на жаль, діти які покинули свої домівки, своїх друзів, улюблені іграшки, у зв'язку з війною, позбавлені цього. Педагоги «Центру дитячої творчості» на протязі року проводили майстер-класи з виготовлення оберегів, діти писали листи для наших воїнів, проводили цікаві екскурсії, конкурси та вікторини, цим самим допомагаючи дітям відволіктися від страшних подій, які наші маленькі українці переживають.

З 24 листопада 2022 р. в приміщенні КЗ «Центр дитячої творчості» цілодобово працював Пункт Незламності Балтської міської ради. Тут можна було зігрітись, попити чаю, зарядити телефон, попрацювати в інтернеті. Працівники нашого закладу активно приймали участь в роботі Пункту Незламності. Незламні та непереможні!

Вихованці закладу із гордістю та вдячністю передали волонтерам бронешилети, медикаменти які дуже потрібні, щоб рятувати життя нашим військовим, листи та обереги з щирими побажаннями миру та перемоги. Всі ці речі були придбані на виручені кошти від проведення благодійних концертів, ярмарок та інших заходів вихованцями Центру.

В черговий раз, Балтська громада передає авто на Донецький напрямок, в якому є частинка коштів вихованців Центру дитячої творчості. Діти старанно працювали: проводили виставки, ярмарки-розпродажі, концертні програми та багато іншого щоб заробити кошти та допомогти нашим військовим. Разом з позашляховиком, передали нашим воїнам листи з підтримкою та обереги виготовлені власними руками! Віримо в ЗСУ! Слава Україні!

В умовах воєнного стану освітній процес в КОМУНАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ «СТАНЦІЯ ЮНИХ НАТУРАЛІСТІВ» ІЗМАЇЛЬСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ІЗМАЇЛЬСЬКОГО РАЙОНУ було організовано у змішаному форматі. Враховуючи безпекову ситуацію та за згодою батьків пріоритет надавався очній формі навчання.

Основними завданнями закладу цього періоду стали: психологічна підтримка дітей, творча самореалізація, виховання патріотизму, національної свідомості вихованців.

Особлива увага була спрямована на вимушено переселених дітей з інших областей.

Протягом квітня-травня 2022 року, з метою урізноманітнення дозвілля, наповнення добрими емоціями внутрішньо переміщених сімей, організовувались та проводились екскурсії по Музею живої природи СЮН. 180 дітей-переселенців у складі організованих груп знайомились із видовим різноманіттям тварин і рослин, годували ставкових риб, поні, камерунських кізочок, муфлонів, енотів, лисичок, тримали у руках агам, черепах та хом'яків. Після екскурсій проводились конкурси малюнків на асфальті «Моя улюблена тварина», під час яких діти відображали мешканців

міні-зоопарку, які найбільше їм сподобалися, а також вікторини та ігри. Екскурсії проводили педагоги та вихованці гуртка «Юні екскурсоводи-екологи». Врешті, Музей живої природи став улюбленим місцем для відвідування для багатьох внутрішньо переміщених сімей.

12 з цих дітей стали вихованцями позашкільного закладу та активними учасниками всіх масових заходів, трудових та природоохоронних акцій, практичної роботи на навчально-дослідній земельній ділянці та у куточку живої природи, тощо. Адаптація до «нового життя», що супроводжувалась спілкуванням з однолітками та тваринами, а також активним змістовним дозвіллям, відбувалась, на наш погляд, значно краще.

У літній період більшість гурткових занять проводилась на свіжому повітрі: у «зеленому класі», на дитячому майданчику, в альтанці. Місцем для практичної роботи традиційно стали навчально-дослідна земельна ділянка, міні-зоопарк та дендропарк Музею живої природи СЮН, куточок живої природи. Педагогами активно застосовувались такі форми занять як майстер-клас, ігри, вікторини, екскурсії, конкурси творчої майстерності, які сприяли психо-логічному розвантаженню гуртківців, їх згуртуванню та мотивували до навчання. Особливо багато радості та позитивних емоцій викликало купання у басейні, подарованому юннатам румунськими волонтерами.

Діти з числа внутрішньо переміщених осіб взяли активну участь у наступних заходах:

- міські етапи Всеукраїнських природоохоронних акцій «День Землі», «День Довкілля»;
- міські етапи Всеукраїнських трудових акцій «Плакаємо сад», «Юннатівський зеленбуд»;
- заходи до Міжнародного дня Дунаю, Всесвітнього дня охорони навколишнього середовища;
- міський етап обласної природоохоронної акції до Міжнародного дня Чорного моря;
- міський етап виставки досягнень юних натуралістів «Щедрість рідної землі».

Після початку війни росії проти України багато наших громадян розгорнули волонтерські штаби, де збирають одяг для людей, що приїхали з гарячих точок, їжу для військових, а в соцмережах збирають гроші на амуніцію. Серед волонтерів можна побачити навіть дітей, які прагнуть допомагати Збройним силам України та бажають найшвидшої перемоги.

Центр позашкільної освіти м. Чорноморська співпрацює з такими громадськими та волонтерськими організаціями:

- Волонтерський штаб «Чорноморськ переможе»;

- Громадська організація «Гідність»;
- Громадська організація «Просвіта» ім. Т.Г. Шевченка;
- Громадська організація «Південний оперативний козацький округ».

Керівники та гуртківці приймали участь у волонтерських ярмарках, продавала випечені власноруч смаколики, власні поробки, картини задля збирання коштів на допомогу ЗСУ.

20.08.2022 – благодійний ярмарок «Разом до перемоги»

23.09.2022 – благодійний ярмарок на підтримку ЗСУ «Україна щедра та родюча

21.10.2022 – Благодійний ярмарок на підтримку ЗСУ

Вихованці гуртків неодноразово малювали малюнки, збирали посилки які разом зі словами вдячності були відправлені на передову нашим захисникам і захисницям. Також Центр ПО м. Чорноморська безперервно проводить роботу щодо національно-патріотичного виховання. Береться участь у конкурсах-фестивалях а також проводить різні заходи.

19.02.2022 – проведення заходу щодо Дня державного герба. Діти мали змогу ознайомитись з історією національних символів України.

21.02.2022 – проведення майстер класу гуртком «Художній розпис», керівник Гуменюк В.О. з виготовлення українських народних сувенірів та читання українських казок до Міжнародного дня рідної мови

15.02.2022 – День вшанування учасників бойових дій «День пам'яті воїнів – інтернаціоналістів»

29.03.2022 – гуртком «Художня творчість», керівник Федорова З.В., було проведено та запущено мистецький марафон «Віримо у перемогу!-Діти України-рідній країні» у якому мали змогу взяти участь усі бажаючи (діти знімали відео, малювали малюнки та робили поробки)

01.06.2022 – гуртківці «Школи лідерів», керівник Кавун Ю.Ю. прийняли участь у Всеукраїнському форумі до Дня захисту дітей «Ми діти сильної країни – України» , діти мали змогу поспілкуватися з депутатами Верховної ради та розповісти, що вони робили та як змінилося їх життя після початку війни.

24.06.2022 – вечір вшанування нашим волонтерам та загиблим захисникам. На вечері була присутня мама одного з загиблих героїв України – Віталія Шума, яка виступила зі словами вдячності.

05.10.2022 – був проведений обласний заочний конкурс «Український коровай». Представниця Центру ПО м. Чорноморська Долгашова Софія, вихованка гуртка «Флористика» була нагороджена дипломом II ступеню.

20.10.2022 – «Ми з України-козацького роду» під такою назвою, з метою популяризації серед вихованців знань про героїчну історію України та виховання у них любові до рідного краю, пройшла патріотична гра в рамках відзначення свята, присвячених Дню Українського Козацтва та Дню захисника України.

22.11.2022 – педагог та методист Центру ПО м. Чорноморська Браташ Віра Стефанівна взяла участь у благодійному онлайн-ярмарку педагогічних ідей «Освітнянська допомога ЗСУ на перемогу». Вона поділилась досвідом роботи гуртків екологічного напрямку у форматі «Зеленого класу».

06.12.2022 – на честь Збройних сил України в актовій залі Центру ПО м. Чорноморська відбулася національно-патріотична гра «Хто кращий?» де діти змагалися між собою.

Приймалась участь у конкурсах декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва а також науково-технічного напрямку які відбувалися на базі Одеського обласного гуманітарного центру позашкільної освіти та виховання:

- обласна заочна виставка-конкурс «Знай і люби свій край»;
- обласна заочна виставка-конкурс науково-технічної творчості учнівської молоді «Наш пошук і творчість – тобі, Україно!»;
- Всеукраїнський конкурс «Декоративний розпис в культурі України»;
- Міжнародний фестиваль-конкурс «Україна понад усе».

На базі центру організовано та є постійно діючий гурток військово-патріотичного виховання «Джура» (Сокіл), керівники Силка Володимир Іванович та Ксьонз Володимир Дмитрович.

Центр ПО м. Чорноморська проводить постійну роботу з вимушено переміщеними дітками (різнопланові майстер класи, святкові програми, тощо).

Для більшої обізнаності української народної культури для дітей постійно проводяться різнопланові заходи :

- День вишиванки – 19.05.2022;
- День Конституції України – 28.06.2022;
- Вечір вшанування волонтерам «Україно, своє серце я кладу тобі до ніг»;
- відкрите заняття «Ми чуємо тебе, Кобзарю, крізь століття»;
- День рідної мови;
- веб конференція «Григорій Сковорода у XXI ст.. – переосмислення спадщини»
- Різдвяно-новорічні вечорниці

Головною метою під час дії воєнного стану у роботі БОЛГРАДСЬКОГО ЦЕНТРУ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ було формування патріотичних поглядів як духовно-морально принципу особистості та любові до української творчості, належного вшанування пам'яті героїв та героїнь України.

БОЛГРАДСЬКИЙ ЦДЮТ був організатором 25 заходів серед учнів закладів освіти Болградської міської ради, у яких було задіяно 1750 учасників:

- I етап заочної Всеукраїнської виставки «Святково-обрядовий хліб Великодня» (11 учасників);
- I етап Всеукраїнських виставок-конкурсів: «Наш пошук і творчість – тобі, Україно!», декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край» (124 учасники);
- I етап обласної мистецької благодійної акції «Мій малюнок для військового» (69 учасників);
- I етап обласного заходу «Конкурс дитячих робіт «Разом до Перемоги» (88 учасників);
- експедиція лідерів учнівського самоврядування «Маршрутами пам'яті. Маршрутами єдності» (5 учасників);

- I етап Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя Україно!» (117 учасників);
- I етап обласного челенджу «Одещина – мереживо казкове», присвяченого 90-річчю Одеської області (1 учасник);
- I етап Загальноєвропейського челенджу «Європа підтримує Україну» (70 учасників);
- I етап обласного заочного конкурсу «Український коровай» (37 учасників);
- підготовчий захід щодо участі у заочній обласній виставці досягнень юних натуралістів «Щедрість рідної землі» (510 учасників);
- I етап V Всеукраїнського конкурсу фото та відеоробіт «Безпечна країна» (57 учасників);
- підготовчий захід щодо участі в обласному зборі регіонального осередку спілки «Дитячий екологічний парламент» (15 учасників);
- I етап онлайн челенджу анімації, відеороликів та комп'ютерної графіки, присвяченого Дню Української Державності «Бережимо Україну» (135 учасників);
- I етап обласної виставки-акції «Ялинка» – етапи Всеукраїнських конкурсів: «Новорічна композиція», «Український сувенір» (136 учасників);
- I етап Всеукраїнського фестивалю мистецтв «Військові обереги від Святого Миколая» (36 учасників);
- I етап Міжнародного басейнового конкурсу «Барви Дністра» (25 учасників);
- I етап Всеукраїнського заочного конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна» (195 учасників).

Починаючи з квітня 2022 року вихованці та керівники гуртків виготовляли сувенірну продукцію з патріотичної тематики та щонеділі брали участь у благодійних ярмарках на підтримку ЗСУ.

Віримо в Перемогу і єднаймося в боротьбі за нашу незалежність!

ПОЛТАВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Відповідно до листа Національного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді від 30.03.2023 № 78 «Про інформаційні довідки щодо діяльності закладу позашкільної освіти під час воєнного стану за 2022 рік» Полтавський обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді надсилає інформацію щодо проведеної роботи.

Протягом 2022–2023 навчального року з метою підтримки бойового духу українських воїнів, створення доброзичливої атмосфери у місцях їх перебування та реабілітації засобами дитячої творчості й розвитку в дітей відчуття громадянської значущості, соціальної активності та усвідомлення особистого внеску в перемогу над агресором Полтавським обласним еколого-натуралістичним центром учнівської молоді та закладами позашкільної освіти обласного підпорядкування була започаткована та продовжує свою роботу спільна благодійна акція «Ми разом!».

Вихованцями та педагогами центрів створено стінгазети, малюнки, різноманітні поробки, мотиваційні відеоролики, підготовлені листівки з побажаннями українським воїнам тощо.

Представники закладів відвідали медичні установи, в яких лікуються військовослужбовці Збройних Сил України та оформили тематичні зони «Від долоньки в долоню», щоб кожен захисник міг не лише відчутти увагу та шану підростаючого покоління, а й взяти на пам'ять оберіг, виготовлений дитячими руками.

Наступний етап акції з підтримки воїнів-захисників «Ми разом», ініційованої закладами позашкільної освіти обласного підпорядкування, тривав понад 2 тижні. За цей час дитячі і батьківські колективи закладів, об'єднані спільною метою допомоги бійцям Збройних сил України, організовували «зимові збори». За короткий період були зібрані теплі речі, продукти харчування, засоби гігієни та майже 10 тисяч гривень, які «перетворилися» на смаколики воїнам. Дітвора ж з педагогами підготували для захисників неймовірно мотиваційні плакати, малюнки, листівки з привітаннями до Дня Збройних сил України. Усі зібрані речі та виготовлені обереги були передані Полтавському обласному територіальному центру комплектування та соціальної підтримки для їх передачі у бойові підрозділи ЗСУ, які виконують завдання із захисту суверенітету і територіальної цілісності України.

У рамках спільної благодійної акції закладів позашкільної освіти обласного підпорядкування «Ми разом!» педагоги та вихованці гуртків Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та інших закладів позашкільної освіти обласного підпорядкування напередодні Дня матері організували виготовлення листівок і дитячих виробів «Патріотичні троянди наших сердець» для матерів військовослужбовців Збройних сил України.

Для вихованців та педагогів Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді була організована та проведена зустріч із добровольцем, учасником українсько-російської війни, а нині – виконувачем обов'язків директора Полтавського обласного центру національно-патріотичного виховання, туризму і краєзнавства учнівської молоді Андрієм Юрійовичем Півняком.

Під час розмови діти дізналися про історичні події, які стали передумовами відзначення Дня Соборності України, хто такі герої Крут та яке їх значення у становленні Української державності, які видатні українці здійснили значний внесок у розвиток української науки і культури та після цього були репресовані радянською владою.

Також Андрій Юрійович розповів про власний досвід участі у бойових діях.

Зустріч проходила у форматі діалогу – вихованці активно ставили запитання та ділилися своїми знаннями про історичні події.

Протягом року колектив закладу постійно організовував та проводив акцію «Світло Перемоги». Було виготовлено понад 400 окопних свічок, які передалися до волонтерського штабу із подальшим відправленням на фронт для потреб військовослужбовців.

Серед вихованців Кобеляцької та Шишацької філій Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді набула популярності така форма роботи, як благодійні ярмарки.

Діти разом із педагогами влаштовували продажі різноманітних ручних виробів, виготовлених на заняттях гуртків, а також смаколиків, які приготували вдома із батьками. Усі виручені кошти були спрямовані на потреби військовослужбовців Збройних сил України.

Також вихованці Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді та його структурних підрозділів постійно долучаються до виховних заходів національно-патріотичного спрямування, що мають на мені підсилення громадянського духу, любові до Батьківщини, традицій та культури нашої країни.

Комунальний заклад «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради

Формування національної самосвідомості особистості є важливою метою і необхідною умовою розбудови Української держави. Це одне із пріоритетних завдань виховної роботи на Рівненській Станції юних натуралістів.

З моменту введення військового стану працівники закладу долучились до волонтерської діяльності: плели маскувальні сітки для армії, матеріально допомагали тимчасово переміщеним особам та Українським захисникам.

З метою залучення коштів на підтримку Української армії організаційно-масовим відділом комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради організовано участь у ярмарку, що пройшов у місті Люблін в Польщі. Волонтерському штабу «Рівне разом» передано 60 робіт юних майстрів Рівненщини, переможців обласної виставки–конкурсу «Український сувенір». Виконані в традиційному Українському стилі: вишиті картини, обереги, ляльки-мотанки, предмети ужитку, сувеніри, старовинні іграшки підкреслили незламність українців.

З метою підтримки Українських воїнів колектив Станції долучився до акції «Паска для солдата» – передали на фронт 50 пасок виготовлених власноруч.

9 травня в Європейському Союзі та інших країнах на відзначення миру та єдності на континенті святкується День Європи. Педагогічні працівники провели з вихованцями заходи, під час яких розповіли про важливість 6 базових європейських цінностей для суспільства та світу: повагу до людської гідності, свободу, демократію,

рівність, верховенство права, повагу до прав людини, вільність та рівність у своїх правах, які охоплюють різні сфери. Ці цінності об'єднують держави – члени, і до союзу не може входити жодна країна, яка не визнає ці цінності. Вихованці гуртка «Екосвіт» (керівник ШЕХТЕР Лілія) взяли участь у зйомці відеоролика до Дня Європи на континенті, у якому розповіли про головну мету Європейського Союзу – захищати цінності в Європі та сприяти миру та добробуту громадян країн – членів. АЛЕКСІЙЧУК Маргарита подарувала свій авторський вірш «Моя Україна – єдина!».

Працівники закладу під керівництвом завідувачів відділів ВЛАСЮК Алли та КАТЮХИ Валентини активно долучилися до загальнонаціональної трудової акції «Турбота тобі, рідна моя Україно!», в рамках якої впорядкували куточок екзотичних рослин, квітники та висадили овочеві та ягідні культури на навчально-дослідній земельній ділянці закладу.

В умовах воєнних дій, які тривають на території України, дуже важливою є робота з дітьми та батьками внутрішньо переміщених осіб. Педагогічним колективом Станції юних натуралістів проводилась робота з дітьми-переселенцями. Під час занять, які відвідують діти-переселенці, постійно надається психологічна підтримка, психолого-педагогічний супровід та соціально-педагогічний супровід. Постійно проводиться збір одягу, продуктів харчування, предметів побуту для підтримки учасників освітнього процесу та їх сімей з числа внутрішньо переміщених осіб.

23 травня 2022 року керівником гуртків БОБРОВСЬКОЮ Валентиною організовано навчально-пізнавальну екскурсійну подорож «Стежинками природи» для

юних книголюбів, яких організували працівники Рівненської обласної бібліотеки для молоді спільно з інспекторами Ювенальної превенції Рівненського районного управління поліції. Діти в різних куточках України, які змушені були залишити свої домівки у зв'язку з війною в Україні, мандрували екологічною стежкою, дізнались багато цікавої інформації про тваринний світ різних континентів у живому куточку, дізналися про особливості вирощування рослин у овочевій та квітковій теплицях, на навчально-дослідній земельній ділянці, відвідали куточок екзотичних рослин, дендропарк, сад пахощів, колекційну ділянку лікарських рослин, милувались колекцією однорічників та багаторічників, які прикрашають територію Станції. Відвідувачі спостерігали за бджолами на пасіці, дізналися про особливості професії пасічника. На завершення міні-подорожі діти мали змогу випустити в небо голуба – символ миру, віри та духовної чистоти.

1 червня 2022 року за ініціативи департаменту освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації на території комунального закладу «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради відбувся Малий екологічний форум «Захисники природи України». У заході взяли участь вихованці гуртків закладу, діти та батьки з областей, де ідуть бойові дії, які знайшли тимчасовий прихисток на Рівненщині, представники департаменту освіти і науки облдержадміністрації, голова Рівненської обласної військової адміністрації та його перший заступник. Юннати – спікери форуму розповідали, закликали, ділилися досвідом у важливому і хвилюючому питанні – збереження довкілля. Вихованці гуртків привідкрили деякі таємниці захисту природи.

Юні зоологи познайомили гостей з мешканцями живого куточка, вихованець гуртка «Юні бджолярі» розповів цікаві факти з життя бджіл, про свою роботу на

навчальній пасіці. У дендропарку вихованці гуртка «Дитячий екологічний рух» привітали усіх піснюю, а юні квітникарі познайомили з рідкісними екзотами, що оселились у затишному куточку. Вихованка гуртка «Я досліджую рідну природу» зацікавила присутніх експрес-презентацією навчально-дослідної ділянки лікарських рослин та особливістю вирощування тропічних рослин у теплиці. Для дітей-переселенців та їх батьків керівниками гуртків були виготовлені подарунки – мішечки з фітозбором трав, вирощених на навчально-дослідній земельній ділянці та мило ручної роботи. Завершився захід акцією «Голуб миру». Десятки білих птахів, що символізують чистоту і спокій, злетіли у небо Рівненщини.

25 жовтня 2022 року у комунальному закладі «Станція юних натуралістів» Рівненської обласної ради пройшла дитячо-юнацька еколого-патріотична гра «Паросток» під гаслом «Нам потрібне мирне небо!» у формі квесту. У заході взяли участь 37 гуртківців закладу та внутрішньо переміщені діти із Запорізької області та м. Маріуполя. Учасники заходу мали можливість взяти участь у патріотичній співанці, вікторинах, майстер-класі, виконували цікаві завдання екологічного спрямування на 9 локаціях на території закладу. Усі учасники отримали дипломи та заохочувальні солодкі призи. На завершення організовано зустріч у фітотівальні «Меліса», де педагогічні працівники частували усіх учасників гри фіточаєм, бутербродами та традиційною випічкою.

МОМОТЮК Марією, керівником гуртків зоологічного профілю, Організовано екскурсію в Рівненський зоопарк юннатів-зоологів. Діти зустрілися з науковими працівниками зоопарку Гапченко Андрієм та Патій Мирославою спілкуються з юннатам. Мова йшла про охорону тваринного світу, значна роль в якій відводиться зоопаркам. Рівненський зоопарк веде колосальну роботу по відтворенню генофонду

екзотичних тварин. Так, тільки тут народжуються кінкажу, лівинці, найменші мавпочки світу мармозетки та ін. Ними поповнюють видовий склад тварин інших зоопарків України. Під час війни, що ведеться в нашій країні, Рівненський зоопарк прихистив постраждалих тварин з міст Дніпро, Харків, Полтава, Київської області. Для тварин проводиться психоемоційна реабілітація та побудовані і будуються великі вольєри. Тактильний контакт дітей з тваринами заспокоює нервову систему, благотворно діє на психоемоційний стан. Тому так важливо піклуватися про тварин і охороняти тваринний світ. Також діти дізналися про тварин, яких привезли з зони ведення війни та про їх реабілітацію в нашому зоопарку.

Наші учні активно займаються волонтерською діяльністю. Так, на гуртку «Відповідальне споживання», що проходить у Дюксинському ліцеї, вчилися ощадливо використовувати ресурси, а ще – плели шкарпетки для наших захисників!

Впродовж 2022 року в зону бойових дій постійно передавались малюнки, листівки, окопні свічки, маскувальні сітки, продукти харчування, ліки. Вихованці гуртків разом з педагогами взяли участь у благодійних акціях на підтримку ЗСУ, брали активну участь в акції «Лист солдату» та у благодійних акціях на підтримку воїнів, що перебувають на лікуванні в Рівненському військовому госпіталі (збирали овочі, крупи, засоби гігієни, теплі речі).

Проведено благодійні ярмарки на підтримку збройних сил України. Кошти передані безпосередньо на фронт з адресною допомогою воєнним бригадам.

Колектив Станції юних натуралістів долучився до акції «Підтримаємо солдатів» для збору коштів для підтримки військових, які проходять лікування та реабілітацію у ортопедичному, травматологія та неврологічному відділеннях Рівненської міської центральної лікарні. Вихованці гуртка «Дитячий екологічний рух» разом з ШЕХТЕР Лілією, завідувачем відділу організаційно-масової роботи, підготували концертну програму, вітали наших захисників та спілкувалися, передали дари з Станційного саду, солодощі та листівки, які виготовили вихованці гуртків закладу.

На завершення програми учасники форуму долучилися до флешмобу «Голуб – символ миру» та випустили в небо білих голубів в знак єдності і миру в Україні і на Землі.

Вихованці гуртка «Я досліджую природу» та «Рослинники», які працюють на базі Колоденського ліцею, взяли участь у благодійній акції на підтримку ЗСУ. Юннати на заняттях гуртка виготовили новорічні ангели-обереги та патріотичні браслети. А також написали листи з привітаннями для воїнів. Батьки гуртківців та керівник гуртка БОБРОВСЬКА Валентина приготували смаколики для воїнів та теплі шкарпетки. Усі подарунки діти відправили воїнам 10 морської авіаційної бригади імені Героя України Ігоря Бедзая, саме в цій частині служить тато вихованки гуртка – Костюк Марти.

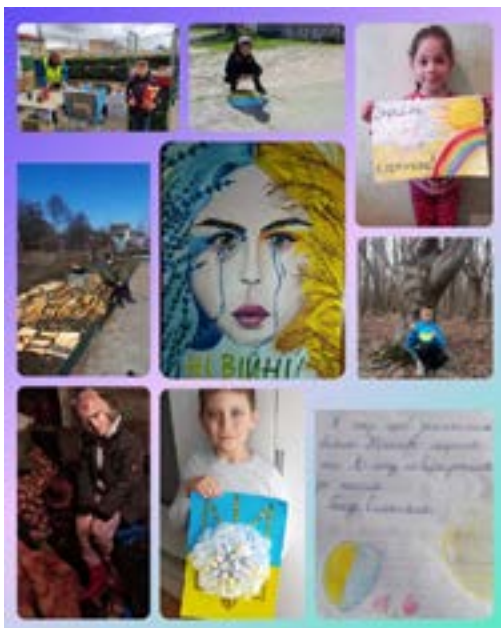
Комунальний заклад Сумської обласної ради – обласний центр позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю

У сучасних реаліях повномасштабної війни перед національною системою освіти постають потужні виклики у вихованні підростаючого покоління – особистостей нової генерації. Особистостей, мотивованих на збереження державної незалежності й національної ідентичності, орієнтованих на успішну соціалізацію й професійну реалізацію для розбудови й економічного розвитку саме українського конкурентноспроможного суспільства, що існуватиме й розвиватиметься на засадах загальнолюдських цінностей демократії, моралі й сталого розвитку.

Організація освітнього процесу у воєнний час – це новий виклик для освітньої спільноти. В умовах збройної агресії росії проти України заклади позашкільної освіти Сумської області продовжують спрямовувати свою роботу на розвиток творчих здібностей вихованців, забезпечують їх змістовне дозвілля, надають психосоціальну підтримку й допомогу.

У 2022 році основними напрямками роботи закладів позашкільної освіти області було забезпечення умов для надання освітніх послуг дітям та учнівській молоді, психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу; створення безпечного освітнього середовища, долучення до волонтерської діяльності, спрямованої на наближення Перемоги України.

Першочергово було зосереджено увагу на нормативно-правовому забезпеченні режиму роботи закладів; виробленні алгоритму дій працівників закладів у разі оповіщення про повітряну тривогу, під час обстрілів, комендантської години, виникненні хімічної або радіаційної аварії; збереженні колекцій кімнатних рослин, видового різноманіття живих куточків, акваріумних класів та навчально-тваринницьких ферм; належному облаштуванні можливих укриттів; виготовленні маскувальних сіток для потреб територіальної оборони громад. У Центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Сумської міської ради було створено зоо- та

флорохостели, у яких було забезпечено належне утримання переданих від мешканців міста, що евакуювалися, 16 видів хребетних тварин, 10 видів рослин.

Освітній процес у закладах освіти з урахуванням безпекової ситуації в регіоні у II семестрі 2021/2022 навчального року після повномасштабного вторгнення окупаційних військ, I семестрі 2022/2023 навчального року здійснювався за дистанційною та змішаною формами. У періоди планових та аварійних відключень електроенергії, нестабільності мобільного зв'язку та інтернету, заняття проводилися в асинхронному режимі. Керівниками гуртків проведено інструктажі, практичні тренування зі здобувачами освіти щодо дій у разі оголошення сигналу «Повітряна тривога», загрози виникнення надзвичайної ситуації воєнного характеру або терористичного акту, в т. ч. про правила поведінки під час переміщення до укриття та під час знаходження у ньому.

Створенню умов для творчого саморозвитку та самореалізації здобувачів освіти сприяла організація роботи за завданнями обласних соціально-освітніх проєктів «Кровна родина», «Пам'ятаємо минуле – зберігаємо майбутнє», «Голос крові: ми – Українці», конкурсу соціально-освітніх проєктів «Діти розбудовують громаду».

Упродовж року у заходах у межах проєктів взяли участь близько 3 тисяч педагогів, вихованців закладів, їх батьків, що сприяло посиленню виховного потенціалу родини, формування партнерських відносин між педагогами, батьками, державними і громадськими інститутами щодо виховання дітей та учнівської молоді.

Учасники проєктів вивчали родинні традиційні свята, обряди, ремесла, творчість, ігри та забави, популяризували кращі практики реалізації учнівських ініціатив, патріотичних, природоохоронних, добродійних справ у громадах. Вони долучалися до виставкової діяльності, брали участь у заходах з нагоди Дня Батька, Дня Матері, Дня сім'ї, Дня вишиванки, Дня захисників і захисниць України тощо. У межах проєктів було проведено конкурс сімейних гербів «Я. Родина. Україна», краєзнавчу експедицію «З родини йде життя людини», фестиваль родинних старожитностей «Мамина вишиванка», фестиваль проєктів ландшафтного дизайну «Квіти моєї родини»,

фестиваль «МАНівська родина», конкурс малюнків «Українська родина – міцна і єдина», конкурс фото– та відеоробіт «Сімейне захоплення». Учасники проєктів організовували акції благочинності й милосердя; реалізовували волонтерські ініціативи учнівської молоді.

Учасники обласного фестивалю проєктів ландшафтного дизайну «Квіти моєї родини» презентували проєкти, що були реалізовані у місцях загального користування у межах громад, на територіях закладів освіти, у тісній співпраці з родинами вихованців, підприємцями, органами місцевого самоврядування.

Також у межах реалізації проєкту «Кровна родина» було проведено акцію з висадки алеї дубів «Добродуб». Кожний саджанець має свою легенду, складену дітьми, що розповідає про незламність українського народу. На козацькому колі розповідали цікаві легенди про це дерево, виконували пісні, читали вірші. Вихованці закладу дізналися, що в багатьох народів світу дуб шанується як символ могутності, мудрості і довголіття. Перетягування линви, рух по купинах, переправа по-козацьки і смачний куліш додали снаги й сили духу вихованцям, впевненості у Перемозі.

58 дітей з числа внутрішньо переміщених осіб долучалися до різнопланових масових заходів, які проводилися у закладах позашкільної освіти; отримували необхідну психологічну та матеріальну підтримку.

В умовах повномасштабної війни, яку розв'язала російська федерація проти України, особлива увага педагогів закладів позашкільної освіти області зосереджена на національно-патріотичному вихованні дітей та учнівської молоді. Відповідно

до Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України його найбільш актуальними складовими є громадянсько-патріотичне, духовно-моральне, військово-патріотичне та екологічне виховання. Цілеспрямоване поєднання зазначених складових національно-патріотичного виховання спрямоване на становлення самодостатнього громадянина-патріота України, що діє на основі національних та європейських цінностей, готовності до активної громадянської позиції та екологічної діяльності.

У структурі комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю закладу з вересня 2022 року розпочав роботу Центр національно-патріотичного виховання. Напрямами роботи Центру є: історико-культурний (історичні дебати, кінофести, українські вечорниці, етно-дискотеки); військово-прикладний (заняття з домедичної підготовки, самовиживання в екстремальних умовах, квести, симуляційні ігри); соціально-громадський (пластові гуртки, тренінги особистого зростання, TikTok– community).

Заняття з домедичної допомоги та тактичної медицини для цивільного населення в умовах воєнного стану для педагогів комунального закладу Сумської обласної ради – обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю проводяться на регулярній основі з ініціативи управління молоді та спорту Сумської обласної військової адміністрації у співпраці з громадським фондом «Суми», громадською організацією «Простір вільних можливостей» для працівників

державних та комунальних установ. Слухачі оволоділи не лише теоретичним матеріалом, а й у практичному форматі ознайомилися з алгоритмом надання допомоги постраждалому та собі до приїзду бригади екстреної медичної допомоги. Інструктори надали рекомендації щодо комплектування власної підручної аптечки, переліку та правил користування лікарськими засобами.

Особливе значення у 2022 році набула Всеукраїнська дитячо-юнацька еколого-патріотична гра «Паросток». До участі у грі під гаслом «Юннати Сумщини – патріоти України» долучилися колективи закладів освіти області, єднаючись навколо спільної волонтерської діяльності, практичних природоохоронних справ, спрямованих на виховання патріотизму, формування екологічної свідомості та психологічну підтримку родин вихованців. В умовах воєнного стану педагоги організували роботу за технологіями дистанційного та змішаного навчання.

Педагоги закладів позашкільної освіти здійснюють координацію діяльності органів учнівського самоврядування. Результатом підтримки учнівських ініціатив стало проведення обласних акцій «З любов'ю до вчителя», «Добрий вчинок», «З вірою в диво», «Різні, творчі, креативні – презентуємо позашкілля», челенджу «Маємо право на щасливе дитинство».

Лідери учнівського самоврядування взяли активну участь у заходах всеукраїнського рівня, зокрема у Всеукраїнській конференції з нагоди дня екологічних знань, Всеукраїнській конференції, присвяченій пам'яті Героїв Небесної Сотні, II Всеукраїнському творчому фестивалі до Дня Європи «Єврофест», стали

учасниками звернення дітей України до Міжнародної спільноти – маніфест дітей України «Ми діти сильної країни – України».

У червні 2022 року з нагоди Дня Конституції України проводилася обласна онлайн гра «Оберіг нашої державності». Більше ста учнів та вихованців закладів загальної середньої та позашкільної освіти області долучилися до гри та перевірили свої знання щодо конституційних традицій України.

Учнівська молодь Сумщини активно долучилася до виконання завдань обласного конкурсу соціально-освітніх проєктів «Діти розбудовують громаду», метою якого є популяризація кращих практик реалізації учнівських ініціатив, патріотичних, природоохоронних, добродійних справ у громадах. Роботу в межах проєктів було спрямовано на озеленення населених пунктів, облаштування територій біля закладів освіти, волонтерську допомогу, покращення інфраструктури населених пунктів, упровадження здоров'язберезувальних технологій, вирішення проблем забруднення навколишнього середовища, розвиток «зеленого туризму». Досвід щодо розроблення та реалізації власних проєктів став корисним під час відбудови населених пунктів, що постраждали під час бойових дій, у наданні допомоги й підтримки тим, хто конче її потребує. Школярі волонтерять, плетуть маскувальні сітки, долучаються до благодійних акцій, розчищають завали, упорядковують території населених пунктів, своєю творчістю висловлюють підтримку військовослужбовцям.

Вихованці учнівського лісництва «Паросток» Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Сумської міської ради взяли участь у реалізації

Міжнародного освітнього проєкту «Освіта в умовах надзвичайних ситуацій та ініціативи з захисту для найбільш уразливих верств населення України». Педагоги активно займалися самоосвітою, брали участь у вебінарах, онлайн інтенсивах і конференціях, що були організовані державними і національними закладами позашкільної освіти, Інститутом модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України, освітньою платформою «На Урок», Лабораторією експериментальних досліджень «Ex Lab», ресурсом «Освіторія Хаб», Студією онлайн-освіти EdEra, Порталом безперервного навчання СуХаРі, інтерактивною панеллю EdPro та ін.

Педагоги закладів позашкільної освіти ведуть активну волонтерську діяльність, залучають до цього процесу вихованців та їх батьків: виготовляють маскувальні сітки та костюми, окопні свічки; проводять благодійні акції зі збору коштів для ЗСУ.

З перших тижнів війни в гуртку «Сучасні панянки» комунального позашкільного закладу Білопільської міської ради «Центр дитячої та юнацької творчості», де вихованці вивчали кулінарію, організовано волонтерську кухню з виготовлення сухих овочів для перших страв, розробили власні рецепти виготовлення перших страв; вирощували на навчально-дослідній земельній ділянці рослинну сировину для виготовлення фіточаїв. У кожну посилку з харчами обов'язково додаються дитячі малярки або поробки (обереги, янголи, ляльки-мотанки) з побажаннями Перемоги.

Учнівський і педагогічний колективи Конотопської станції юних натуралістів Конотопської міської ради активно співпрацюють із міським волонтерським об'єднанням «Бджілка», долучаються до збору необхідних речей, продуктів харчування для військових, матеріалів для плетіння сіток, виготовлення окопних свічок, коштів на придбання обладнання для ЗСУ; в'яжуть шкарпетки для Захисників. Працівники станції активно співпрацюють з обласним центром крові і є донорами компонентів крові у Віорhаrma Plasma Конотоп.

У зв'язку з неможливістю проведення влітку 2022 року літньої оздоровчої кампанії, з метою організації профільного навчання, зайнятості, відпочинку, дозвілля вихованців під час літніх канікул у комунальному закладі Сумської обласної ради – обласному центрі позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю в червні-липні було організовано роботу III навчального семестру. Навчально-творча діяльність будувалася на оптимальному поєднанні змісту, форм і засобів навчально-розвивальної, виховної, дозвіллевої роботи, спрямованої на засвоєння, вихованцями програмних знань, набуття вмінь і навичок, з урахуванням особливостей організації роботи з дітьми в умовах воєнного стану. До організованих форм навчально-дозвіллевої діяльності було залучено близько 1000 вихованців.

Робота з організації змістовного дозвілля дітей здійснювалася у співпраці з громадськими організаціями, благодійними фондами. Прикладом такої соціальної взаємодії є реалізація в закладі проєкту «Хаб креативних заходів, подієвої взаємодії та відкритого діалогу», завданнями якого є забезпечення права дітей,

у тому числі дітей соціально вразливих категорій на якісну позашкільну освіту, активний відпочинок; їх психолого-педагогічний супровід. За період реалізації проєкту (липень-серпень 2022 року) освітні, психологічні послуги отримали близько 300 вихованців.

Під час літніх канікул на Конотопській станції юних натуралістів Конотопської міської ради для 740 дітей та учнівської молоді міста, дітей-переселенців, дітей військовослужбовців проходила відпочинкова кампанія «Літній майданчик». Протягом цього періоду педагогами станції проводилися майстер-класи: «Український сувенір», «Флористична композиція», «Вироби з бісеру», «Лялька-мотанка», «Створення вітальних листівок», «Паперопластика», «Оберіг для воїнів», «Створення об'ємного патріотичного серця у техніці торцювання» та інші, конкурсно-розважальні ігри, спортивні змагання, розваги, інтелектуальні шоу, зустріч з представниками громадської організації «Друзі тварин», заочні ігри-мандрівки, оглядові екскурсії по закладу та до зоокуточка.

Улітку на базі навчально-дослідної земельної ділянки комунального закладу Шосткинської міської ради «ЕкоЦентр Сергія Корнієнка» в офлайн-форматі проводилися практичні заняття для учасників індивідуальної еколого-польової та фармакогностичної практик; хвилинки релаксації для вихованців «Фітобар», обрядове дійство «Обжинки». Влітку і восени для вихованців закладів дошкільної, загальної середньої освіти громади, їх батьків проводилися екскурсії у куточку живої природи.

У 2022 році комунальним закладом Сумської обласної ради – обласним центром позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю для забезпечення вільного доступу усіх учасників освітнього процесу до позашкільної освіти в умовах дистанційного і змішаного навчання було започатковано онлайн-хаб позашкільної освіти Сумщини. На платформі хабу розміщується освітній контент, створений педагогами закладів позашкільної освіти Сумщини: дидактичні, методичні матеріали для організації освітнього процесу й психолого-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу. Ця віртуальна платформа містить три освітні розділи: «З Україною в серці», «STEAM-UA», «Рух – це життя», а також сторінки для педагогів і батьків. Розділи для дітей різного віку включають різнопланові активності, ініціативи, інтерактивні завдання, майстер-класи за вподобаннями. Для батьків і педагогів розміщено корисні поради щодо підтримки дітей, збереження їх фізичного та психічного здоров'я, створення сприятливої атмосфери для їхньої освіти й розвитку. На разі на платформі хабу розміщено понад 400 медіаресурсів, навчальних матеріалів, інтерактивних плакатів, педагогічних практикумів.

Підсумки діяльності закладів позашкільної освіти області у 2022 році було підбито під час обласного форуму педагогічних працівників «Національно-патріотичне виховання дітей та учнівської молоді: кроссекторальне партнерство».

Одним із основних меседжів зібрання став: «Ми є, ми будемо!». Цей меседж підтвердили у своїх виступах учасники форуму. Вони презентували кращі практики роботи закладів позашкільної освіти з національно-патріотичного виховання дітей та учнівської молоді, благодійної, волонтерської діяльності, пошуково-дослідницької роботи; досвіду роботи з організації освітнього процесу та психологічного супроводу здобувачів освіти в умовах змішаного навчання, воєнного стану, окреслили плани роботи на 2023 рік щодо розбудови безпечного регіонального позашкільного освітнього простору.

Ми впевнені: все буде Україна!

Ми радо зустрічаєм новий день.

Ми діти мужньої, незламної країни.

Нам жити далі і співать пісень!

Ми віримо: настане ПЕРЕМОГА

І розцвіте у мирі Україна!

Щаслива, вірна, мужня, загартована,

Успішна, мудра, вільна Батьківщина! (Юлія Марченко)

Тернопільський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді

Під час війни заклад позашкільної освіти є осередком, який дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, покращити емоційний стан, відволіктися від освіти. Тому надзвичайно важливо гнучко підходити до організації роботи закладу та налаштовувати освітній процес так, щоб він був комфортним і безпечним для дітей та педагогів.

Основними напрямками роботи Центру під час дії воєнного стану були:

- Психологічна, емоційна підтримка вихованців
- Формування моделей правильної поведінки
- Формування людини-патріота України.

Від початку повномасштабного вторгнення загарбників на територію України 24 лютого 2022 р. заклад не припиняв роботу.

Протягом 24.02–14.03.2022 р. педагоги закладу працювали у змішаному форматі. Були організовані чергування в закладі, робота по догляду за тваринами, рослинами в установі. Дистанційну роботу педагоги облікували за окремим графіком. Частина робочого часу була відведена під волонтерську діяльність. Педагоги Центру плели маскувальні сітки (в приміщеннях закладів загальної середньої освіти, Тернопільського обласного академічного театру, Тернопільського національного педагогічного університету), готували приміщення для прийому внутрішньо переміщених осіб, брали участь у розселенні, збирали продукти та предмети гігієни для них, патрулювали територію міста, готували їжу для ЗСУ, проходили навчання з надання домедичної допомоги, долучалися до роботи в інтернет мережі з організації інформаційного супротиву.

В Центрі відкрили фітоготель, в якому жителі м. Тернополя могли розмістити свої кімнатні рослини в Зимовому саду закладу, де створені належні умови та догляд.

В той же час на території Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді створювались перші зупинки Релаксаційно-екологічної стежки здоров'я. І 9 березня 2022 року вона прийняла перших відвідувачів із числа ВПО, а 14 березня вийшов сюжет про стежку на місцевому каналі «Тернопіль 1»

(https://www.youtube.com/watch?v=84NrOnv3etE&ab_channel=%D0%A21%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8). Призначення стежки – організація психолого-педагогічної допомоги дітям з використанням енергетичних властивостей природних об'єктів у відновленні психологічного, фізичного здоров'я та хронічної втоми, спричиненої екстремальними умовами воєнного стану. Стежка передбачала проведення сеансів деревотерапії (відновлення втраченої енергетичної рівноваги) та анімалотерапії (спілкування з тваринами) на встановлених зупинках. На сьогодні Стежка включає 8 зупинок (Дендрарій; Рокарій; Стежина дотику; Галявина ароматів; Зимовий сад; Куточок живої природи; Акваріумний клуб; Духовно-етична), активно працює, постійно оновлюється, і є улюбленим місцем проведення занять, екскурсій, квестів для дітей та дорослих

З 15 лютого відновлена повноцінна робота закладу, до закінчення навчального року заняття гуртків проводилися дистанційно в синхронному та асинхронному режимі.

Поряд з цим із лютого і до закінчення навчального року в закладі працювали роботу тематичні МК для вихованців закладу та внутрішньо переміщених осіб. За окремим планом роботи проводилися заняття із створення оберегів, роботи з рослинним матеріалом – виготовлення композицій, картин, ароматичних саше; догляд за тваринами та рослинами, вирощування розсади, заняття з арт-терапії, писанкарства та ін.

В даних заходах взяли участь понад 150 дітей, 30 дорослих з різних міст та областей України: Київської області, Харкова, Кривого Рогу, Дніпра, Чернігова, Миколаєва, Краматорська, Слов'янська, Лисичанська, Маріуполя.

Літня екологічна школа –2022.

Протягом літнього періоду в Тернопільському обласному центрі працювала Літня екологічна школа (15–31 червня та 11–22 липня). В роботі школи взяли участь учні закладів освіти Тернопільської міської, Березовицької, Білецької ТГ та діти з числа внутрішньо переміщених осіб із Харківської, Київської, Сумської, Донецької, Херсонської областей, в цілому понад 240 школярів. Творчі майданчики проходили за такими напрямками: «Я – еколог», «Я – флорист», «Я – народознавець», «Я – дослідник», «Я – любитель домашніх тварин». Відвідавши їх, школярі мали можливість одержати додаткові знання з біології, екології, народознавства: були учасниками тренінгу «З Україною в серці», круглого столу «Вітаміни та здорове харчування»; взяли участь у: міні – проектах «Квіти в моєму житті», «Друге життя речей», «Символи України», «Перші кроки в акваріумістиці», майстер-класах з виготовлення екокартин з насіння та природного матеріалу, родинних оберегів, виробів з фетру, соломки, рогози, панно «З Україною в серці». В кутку живої природи доглядали за домашніми тваринками (хом'ячки, морські свинки, щури, мишки, декоративні кролики, шиншили, амадини). Із задоволенням діти грали

різноманітні еколого-патріотичні ігри, в тому числі взяли участь в обласному етапі Всеукраїнської дитячо-юнацької еколого-патріотичної гри «Паросток».

Спілкування дітей одне з одним, з тваринами, природою, творчі майстер-класи, цікаві заняття, дослідницькі практикуми, ігри, квести – це, мабуть, сьогодні єдина сила, яка здатна відволікти дітей від негативної інформації, стресу, спричинених воєнними діями.

Безпека в закладі освіти під час воєнного стану

Напередодні 2022–2023 н.р. в Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді організовано укриття площею 94 м. кв. орієнтовно на 150 людей, про що складено «Акт оцінки приміщення ТОЦЕНТУМ щодо можливості його використання для укриття учасників освітнього процесу, як найпростішого укриття від 22.08.2022 р.».

Відповідно до рішення Ради оборони Тернопільської області від 01.09.2022 р., № 86 «Про запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в області», розпорядження Тернопільської обласної військової адміністрації від 01.09.2022 р., № 525/01.02–01 «Про введення в дію рішення Ради оборони від 01 вересня 2022 р. № 86» «Тернопільському обласному центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді рекомендовано здійснювати організацію освітнього процесу за змішаною формою навчання, в порядку, визначеному чинним законодавством, та з дотриманням заходів безпеки в разі оголошення повітряної тривоги».

З метою створення безпечного освітнього середовища, збереження здоров'я і життя учасників освітнього процесу, дотримання вимог законодавства щодо створення, зберігання, утримання, використання захисних споруд цивільного захисту заклад позашкільної освіти разом з начальником караулу 1ДПРЧ 1ДПРЗ ГУ України у Тернопільській області Сохацьким Василем Ігоровичем провели спільні тренування для вихованців та педагогів закладу «Повітряна тривога», а також розробили поведінкову стратегію щодо збереження здоров'я дітей в умовах воєнного стану.

З 20 грудня 2022 року розпочали свою роботу творчі майстерні Зимової екологічної школи. Цікаво і змістовно провели своє дозвілля школярі закладів освіти та гості міста Тернополя. У Тернопільському обласному центрі еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді та Українському Домі «Перемога» відбулися заняття із виготовлення новорічних іграшок, різдвяної атрибутики, прикрас, оберегів для дому та для захисників.

З метою створення різдвяного простору для захисників України, які зустрічатимуть свята на передовій, на базі Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді був проведений майстер-клас «Миколая зустрічай, ЗСУ допомагай!». Захід відбувся в рамках проекту «Наблизим перемогу разом» спільно з Тернопільським обласним комунальним інститутом післядипломної педагогічної освіти.

Був проведений майстер-клас з виготовлення окопних свічок «Подаруй тепло захиснику» (Тетяна Любачівська, педагог-організатор Острівської ЗОШ І-ІІІ

ступеня Великоберезовицької ОТГ), керівники гуртків Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Галина Гевко і Ольга Павлусик продемонстрували виготовлення Різдвяного дідуха та оберегів – ангелів-охоронців. Сувенірні вироби, а також листівки дітей з привітанням Різдва Христового, будуть відправлені нашим відважним захисникам.

Протягом 2022 року вихованці Тернопільського обласного центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді спільно з педагогами виготовляли обереги для воїнів. Це не лише цікава робота, а й цілий обряд. Ці обереги з глибин народної мудрості, в них вкладено поняття краси, добра та художній дар багатьох поколінь, що знайшли своє відображення у символах: ангелах – добра, вічного життя – писанках, багатства – колосках жита.

Напередодні різдвяних свят педагоги та вихованці закладу виготовили різдвяні дідухи, обереги для воїнів та разом і з смаколикami передали для воїнів 44 бригади.

В умовах військових дій найбільшій актуальності набули питання національно-патріотичного виховання. В закладі позашкільної освіти з 2014 по 2025 роки започаткований освітньо-виховний проект «Національно-патріотичне виховання школярів засобами еколого-натуралістичної творчості». В рамках даного проекту щороку проводяться місячники національно-патріотичного виховання, тренінги «З Україною в серці», тематичні виховні заходи («Козацькі забави», «Хто, хто, Миколая любить?», «З Україною в серці» і ін.), волонтерські акції (плетіння маскувальних сіток, приготування їжі для захисників, вшанування пам'яті героїв України, майстер-класи по виготовленні оберегів для захисників України. Педагоги центру взяли участь в: освітньому івенті «Національно-патріотичне виховання в системі діяльності закладів позашкільної освіти: досвід, реалії, перспективи», круглому столі «Честь і слава незламним!».

В Центрі працюють тематичні творчі об'єднання: «Рослини – символи України», «Пізнаємо рідний край», «Писанкарство». Розроблено та затверджено програму гуртка «З Україною в серці» (144, 72, 36 год).

Вихованці та педагоги закладу взяли участь в заходах:

- Еколого-патріотична гра «Паросток»
- Природоохоронна акція «День юного натураліста»
- Еколого-патріотичний конкурс «Рятуймо природу в дні війни»
- Фестиваль патріотичних дій
- Акція «Дерева Перемоги»
- «Український коровай»
- «Квітуча Україна»
- «Україна – сад»
- Конкурс есе патріотично-громадянської тематики «Єднанням сильні!»
- «Переможна марка юних натуралістів»
- Історію України творять Особистості».

Комунальний заклад «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»

Так, війна – це трагедія, але ми повинні знайти можливість творити добро навіть серед жахів війни. Скористаймося цією можливістю для того, щоб інтегрувати психологічну, психосоціальну підтримку в усі сфери нашого життя. Україна має досягти не лише перемоги у війні, а й перемоги над болем, шоком і стресом громадян

Олена Зеленська

Війна, розв'язана росією, – це найпотужніший стрес, який має великий вплив на психіку людей як під час, так навіть через кілька років після завершення бойових дій. «Саме рівень психологічного благополуччя буде впливати на загальний стан здоров'я людей, економічне відновлення та добробут країни», – зазначено на урядовому порталі Міністерства охорони здоров'я України. А тому створення системи, яка готова реагувати на всі виклики, та здатна надавати допомогу всім, хто її потребує, є основним завданням сьогодення. «Національна програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки», а також підписаний з ЮНІСЕФ в Україні Меморандум для посилення спільної роботи у сферах навчання та захисту дітей під час війни, спрямовані на подолання наслідків війни та відновлення психічного здоров'я, особливо маленьких українців.

Тому педагоги еколого-натуралістичного відділу КОМУНАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ «ХАРКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ПАЛАЦ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ» (далі – Палацу), маючи багаторічний досвід, напрацьовані програми з даного напрямку, разом з психологами та волонтерами впроваджують реалізацію проекту «Освітньо-реабілітаційний хаб «ЕКОСВІТ»» для надання психосоціальної підтримки дітям та родинам, що страждають від наслідків війни.

Зараз про освітні хаби (від англ. hub – перен. центр діяльності, центр концентрації чогось, перехрестя різних напрямків діяльності) говорять багато. Значно складніше наповнити таке місце реальною роботою, необхідність якої диктує життя в регіоні, де повітряні тривоги лунають декілька разів на добу.

Освітньо-реабілітаційний хаб «ЕКОСВІТ», що його створили педагоги Палацу, має своєю головною метою ментальну безпеку жителів Харківщини та працює як центр надання емоційної підтримки для дітей та дорослих, постраждалих внаслідок воєнних дій.

В період воєнного стану люди здебільшого перебувають в атмосфері деструкції, що посилює стани самотності, відчаю, агресивності, заглиблює процеси відчуження дітей від інших, від світу, природи та суспільства. Важливо повернути дітям інтерес до природи, тварин, дослідництва та показати їм, що світ набагато ширший за екран телефону.

Екотерапія — напрямок реабілітації, заснований на ідеях усвідомленого взаєвідношення з природою, допомагає знизити рівень стресу та стабілізувати психіку.

Саме рівень психологічного благополуччя буде впливати на загальний стан здоров'я людей. Концепція екотерапії цілком зрозуміла: оскільки людство — частина живого світу планети, наша психіка не може існувати окремо від всієї екосистеми.

Робота проєкту – це допомога в емоційному розвантаженні, стабілізації психо-емоційного стану засобами природи, важливого джерела відновлення та підтримки психічного здоров'я дітей та дорослих.

В роботі хабу за допомогою природи, тварин і рослин вирішуються такі завдання:

- допомогти в адаптації дітям та дорослим до складних навколишніх умов;
- додати впевненості в собі завдяки спілкуванню з природою та тваринами;
- допомогти дітям та дорослим легше пережити травматичні події війни, стабілізувати психологічні стани за допомогою екотерапії;
- надати можливість гармонійного розвитку дітям з особливими потребами та стабілізації їх психологічних станів за допомогою тварин та природи;
- привернути увагу суспільства до важливості флори і фауни в житті людини.

Хаб – це відкритий простір, дружній до дітей та їхніх родин, де вони отримують психосоціальну підтримку та необхідну допомогу, змістовне дозвілля, а також екологічну освіту, що формує екологічний світогляд.

З вересня 2022 року заходи цього проєкту впроваджуються на майданчиках Харківщини, зокрема в центрах для вимушено переселених осіб.

Хто основна цільова аудиторія освітньо-реабілітаційного хабу «ЕКОСВІТ»?

- діти та їхні родини, які перебувають у складних життєвих обставинах (пережили окупацію, перебували в зоні активних бойових дій; вимушено переселені, які тривалий час мешкали в укриттях);
- діти з інвалідністю та їхні родини.

Де розташовується і як діє освітньо-реабілітаційний хаб «ЕКОСВІТ»?

Хаб базується на території еколого-натуралістичного відділу Палацу, що розташований в Шевченківському районі міста Харкова (м. Харків, вул. Коцюбинського, 15).

Основними напрямками роботи освітньо-реабілітаційного хабу «Екосвіт» наразі є анімалотерапія, каністерапія, фелінотерапія, екотерапія, флоротерапія, іппотерапія, артковоркінг, спортивно-туристичний напрямок та ветеринарні практики – допомога тваринам в умовах воєнного стану.

Данні напрями роботи реалізуються офлайн, у тому числі під час виїзної роботи, та онлайн.

1. Офлайн робота на території еколого-натуралістичного відділу – реабілітація постраждалих дітей та їх родин, сімейна реабілітація та рекреація різноманітними засобами зонованого природно-ландшафтного простору, у тому числі, артпростору, поєднання мистецьких та природничих реабілітаційних програм (творчі

коворкінги, ігрові програми, гурткова робота, екологічна адвокація, органічне землеробство, спілкування і догляд за тваринами і рослинами, пленери, мотузкове містечко, сімейні артпідкнижки, розважальні програми, спілкування з контактними домашніми тваринами на майданчику «Екоферма», фестивалі, ярмарки тощо).

На регулярній основі за розкладом відбуваються такі програми, заняття, майстер-класи:

- **«Собака та дитина – безпечно спілкування»**

Це програма, яка навчає дітей правильно розуміти мову собак та безпечно спілкуватися з ними. Під проводом професійних кінологів діти вчаться поводитися та працювати із собаками. Заняття відбуваються раз на тиждень. За час дії програми охоплено близько 100 дітей віком 5 – 13 років.

- **«Даруй добро» – програми для дітей (7–15 років) та молоді (16–25 років) з особливими освітніми потребами**

Ця програма, що передбачає роботу в теплицях та догляд за тваринами, якнайкраще сприяє соціалізації особистості та є гарним способом навчити дітей та молоді з особливими потребами праці та відповідальності, прищепити їм перші професійні навички, привчити до бережного ставлення до природи. Заняття проходять 2 рази на тиждень для молоді та 3 рази на тиждень для дітей групами до 10 осіб. Проведено близько 145 занять, охоплено близько 1,9 тисячі осіб. Приходять діти з діагнозами аутизм, синдром Дауна та іншими.

- **«Сімейна арттерапія»**

Програма дозволяє дітям виразити свої емоції через мистецтво та працювати у команді всією родиною. Вона сприяє зниженню рівня стресу та тривоги, розвиває моторику та творчість. В роботі використовуються різноманітні техніки та природні матеріали. Заняття відбуваються раз на тиждень. За цей час проведено 15 занять, охоплено близько 270 дітей віком 3–15 років.

- **Майстер-клас зі стрільби з луків**

Унікальний історичний вид спорту дозволяє дітям розвинути влучність та концентрацію. Майстер-клас відбувається раз на тиждень. Проведено 15 занять, охоплено близько 340 дітей віком 7–17 років.

- **«Поні-клуб»**

Це локація, де наймолодші відвідувачі хабу раз на тиждень можуть навчитися догляду за кіньми та отримати перші навички їзди верхи. За час дії програми проведено 15 занять, охоплено близько 340 дітей віком 7–17 років.

- **«Horse and me» («Кінь і я»)**

Чудова ідея для тих, хто любить коней. Діти дізнаються багато цікавого про цих шляхетних тварин, навчаються догляду за ними та опановують їзду верхи. Проведено 12 занять, охоплено близько 200 осіб віком 7–18 років.

- **«Уроки доброти»**

Під час занять, що відбуваються 2–3 рази на тиждень, діти мають чудову можливість познайомитися з тваринами та рослинами, навчитися правил спілкування та догляду за ними. Проведено 30 занять, що охопили близько 400 дітей віком від 2 до 7 років.

- **«Няв день»**

Це програма, яка навчає дітей правильно розуміти мову котів та безпечно спілкуватися з ними. Проведено 8 занять (відбуваються 1 раз на тиждень), охоплено близько 100 дітей, віком від 4 до 14 років.

- **«Собака-лаподавака»**

На заняттях за цією програмою професійні кінологи навчають дітей, як правильно розуміти мову собак, безпечно поводитися, спілкуватися та працювати з ними. Ці дуже популярні заняття вже відвідали більше 180 дітей віком від 10 років.

Один раз на тиждень, починаючи з листопада 2022 року, в рамках заходів сімейного дозвілля відбувається «Сімейний вікенд». Протягом цього часу проведено 29 заходів, що охопили більше 3 тисяч родин з дітьми, або близько 8300 осіб. Вікова категорія учасників – 0+.

На відвідувачів чекають наступні локації та активності:

- Екотеатр – виступ поні та домашніх улюбленців (коти та собаки), джигітовка, фланкіровка;
- Анімаційна програма;
- Екскурсійна програма «В світі первоцвітів» екостежкою та дендропарком;
- Козяча ферма;
- Пташина ферма;
- Дві оранжереї (садівнича терапія);
- Зимовий сад;
- Спілкування з тваринами-терапевтами;
- Стрільба з луків;
- Мотузкове містечко;
- Павутиння – для спритної малечі;
- Їзда на конях та поні;
- Майстер-класи з флористики, малювання, виготовлення ляльок-мотанок, вироблення поробок з різних матеріалів;
- Фотозони;
- Благодійний ярмарок;
- Печена картопля, куліш, чаювання;
- Випас поні;
- Прогулянки з собаками-терапевтами.

Наразі на етапі розробки перебувають такі локації та активності: сенсорний сад, сад безперервного цвітіння», «Сад здоров'я», босоніжна тропа, казкотерапія з тваринами, дереволоазіння, «Лісовий боулінг», мінігольф, спортивний майданчик, «Агрополіс», майстер-класи з гончарства та ліплення.

2. Мобільний центр «Разом з «ЕКОСВІТОМ!»» включає мобільні групи, які реалізують виїзні форми роботи.

Команда складається з аніматорів, психолога, педагогів, які залучають контактних домашніх тварин (поні, кіз, собак, кролів, черепах, дрібних гризунів тощо) та виїжджають в територіальні громади Харківщини, до місць перебування внутрішньо переміщених осіб.

Під час заходів педагога проводять майстер-класи з образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва з виготовлення поробок з природних матеріалів; екоквести, спортивно-туристські розваги на свіжому повітрі, «Уроки доброти», під час яких відбувається активне спілкування з контактними домашніми тваринами та знайомство з рослинним світом України.

За 9 місяців роботи хабу здійснено 34 виїзди. Зокрема мобільні команди проводили роботу в таких локаціях (у тому числі центрах перебування родин з дітьми ВПО):

- Клінічний санаторій «Курорт Березівські мінеральні води», Харківська область, Солоніцивська громада, с. Березівське – 16 виїздів; загальна кількість дітей, які за цей час взяли участь у заходах – близько 1100 осіб, у тому числі переселенці з Куп'янська, Ізюму, Дергачівської громади віком від 2 до 17 років, жителі с. Березівське (приблизно 10%). Близько 20% дітей – з родин, що втратили житло.
- Сімейний клуб «Екологія дитинства», Харківська область, Люботинська громада, м. Люботин – 6 виїздів; за всі виїзди охоплено близько 600 дітей, жителів Люботина віком від 2–6 до 12–15 років.
- Селище Пісочин, Харківська область, Харківський район – 1 виїзд до центру внутрішньо переміщених осіб; участь у заході взяли більше 300 дітей віком від 2 до 15 років.
- Гуманітарний центр «Акварена» м. Харків – 1 виїзд до центру внутрішньо переміщених осіб; участь у заході взяли більше 100 дітей віком від 2 до 15 років.
- Харківська міська дитяча лікарня №16, м. Харків – 3 виїзди; загалом за всі виїзди охоплено близько 200 дітей, що лікуються від онкологічних захворювань, віком від 3 до 17 років.
- Гуртожиток Української спільноти людей з вадами зору, м. Харків – 3 виїзди; загалом участь у виїзних програмах хабу взяли близько 30 осіб;
- Школи м. Харкова – 3 виїзди; загалом виїзними заходами охоплено близько 90 дітей.
- Старопокровська гімназія, с. Стара Покровка – 1 виїзд; участь у програмі взяли більше 60 дітей.

У середньому протягом місяця мобільні команди хабу здійснюють від 3 до 8 виїздів. Загалом з початку роботи проекту виїзними заходами охоплено близько 2 500 дітей.

3. Віртуальна платформа екоемоційної підтримки.

Створені комфортні тематичні онлайн-прогулянки за допомогою платформи Zoom, під час яких діти можуть дізнатися цікавинки про навколишній світ, природу та тварин та поставити тьюторам безліч питань в реальному часі. Найбільш популярною ця форма роботи стає під час загострення небезпеки, коли діти не мають можливості виходити на вулицю. В таких ситуаціях віртуальні емоційні та пізнавальні онлайн-прогулянки з тваринами користуються особливо великим попитом.

За час роботи хабу було проведено 8 відеозустрічей зі школярами Харківської області та міста Харкова, зокрема тих, що знаходяться за кордоном, в яких взяли участь близько 250 дітей.

Робота в соціальних мережах – Viber, Telegram, Facebook, Instagram, TikTok. Для відвідувачів хабу створені групи інформаційної підтримки у Viber (налічує 300 учасників), Telegram (800 учасників). В групах щотижня виставляється розклад на тиждень, окремо – на сімейний вікенд. Утворені окремі групи для громад.

Facebook – 50 читачів, охоплення до 200 осіб.

Instagram – 550 читачів, охоплення за останній місяць 1,5 тисячі користувачів. Топ міст за переглядами: Харків – 44%, Київ – 6%, Дніпро – 2% та інші. Топ країн за переглядами: Україна – 76%, Німеччина – 4%, Польща – 3% та інші. Віковий діапазон користувачів: 25–35 років – 36%, 35–45 років – 33%, 18–25 років – 15%, 45 років і старше – 9% та інші. З них – 77% жінки. Охоплення відео – в середньому 1200 осіб, дописи – 1100 осіб, історії – 500 осіб. Загалом охоплено близько 35 000 осіб.

TikTok – 50 читачів, близько 2000 уподобайок, охоплення до 1000 осіб.

За цей час відвідувачі хабу взяли участь у численних благодійних, патріотичних, екологічних акціях:

- «День зимуючих птахів»

В рамках акції діти виготовили годівнички та розвісили їх на території еколого-натуралістичного відділу та клінічного санаторію «Курорт Березівські мінеральні води» у с. Березівське Солоніцивської громади Харківської області. В акції взяли участь більше 300 дітей віком 5–17 років.

- «Козак-квест»

У патріотичному квесті для дітей ВПО, присвяченому Дню козацтва, що відбувся на території клінічного санаторію «Курорт Березівські мінеральні води», взяли участь більше 70 дітей віком від 6 до 17 років.

- «Візьми зеленого друга»

В рамках акції мешканці Харкова та Харківської області (клінічний санаторій «Курорт Березівські мінеральні води», Харківська область, Солоніцивська

групада, с.Березівське; Сімейний клуб «Екологія дитинства», Харківська область, Люботинська громада, м. Люботин; гуртожиток Української спільноти людей з вадами зору, м. Харків) взяли додому кімнатні рослини та мінігорода, вирощені на території еколого-натуралістичного відділу. Охоплено близько 100 сімей.

- Тримайтеся, рідні!

Онлайн-акція в соціальних мережах на підтримку ЗСУ зібрала більше 600 учасників.

- Жовта стрічка

Онлайн-акція в соціальних мережах, присвячена Дню гідності та свободи, зібрала близько 350 учасників.

- Листяна мозаїка «Серце для ЗСУ»

На території клінічного санаторію «Курорт Березівські мінеральні води» у с. Березівське Солоніцивської громади Харківської області більше 20 дітей віком 5–14 років створили мозаїку із листя у вигляді серця. Світлини були виставлені в соціальних мережах на підтримку ЗСУ.

- Зелень для ЗСУ

На території еколого-натуралістичного відділу було висаджено близько 30 ящиків із зеленою цибулею, які було передано у військовий госпіталь. Цибулю висаджували діти віком від 4 до 18 років, зокрема діти та молодь із особливими потребами.

- Майстерня природи

В рамках акції діти виготовляли аплікації та мозаїки із природних матеріалів. Участь в конкурсах взяли близько 50 сімей мешканців міста Харкова та села

Березівське Солоніцивської громади на території клінічного санаторію «Курорт Березівські мінеральні води».

- День пам'яті жертв голодомору

Онлайн-акція в соціальних мережах, присвячена Дню пам'яті жертв голодомору, зібрала більше 400 учасників.

Переваги роботи освітньо-реабілітаційного хабу «ЕКОСВІТ» – доступність (різні формати), безбар'єрність, можливість допомогти великій кількості дітей та дорослих, робота за принципом «ліки навколо нас». Особливості нашої роботи, не тільки в тому, що за допомогою природи, тварин і рослин ми допомагаємо емоційному перезавантаженню дітей та дорослих. Ми вчимо кожну дитину, кожну сім'ю, як використовувати природу у якості ліків. Як від правильного спілкування та поводження з природою та у природі, залежить наш емоційний стан, як його можна розвантажити, як набратися емоційних сил.

Додаткова інформація

Основні методики роботи освітньо-реабілітаційного хабу «ЕКОСВІТ»

Анімалотерапія (від латинського «animal» – тварина) – особливий медико-психологічний комплекс, здійснюваний за допомогою тварин, що включає компоненти фізіологічного і психологічного впливу. Анімалотерапія є дуже ефективним методом психологічної допомоги, який не потребує великих матеріальних витрат та легкий у застосуванні. Всесвітня організація охорони здоров'я визнала, що живі істоти поряд з нами приносять величезну користь, а домашній улюбленець для всієї родини значно покращує стосунки між її членами та зближує їх під час догляду за твариною. При тривалих і регулярних контактах з тваринами (як і з рослинами за допомогою екотерапії) можна досягнути позитивних результатів в лікуванні багатьох хвороб та психологічних станів.

Використання анімалотерапії під час виїздів дало змогу виявити психологічні потреби особистості, що задовольняються в контакті з тваринами, а саме:

- потреба в реальному захисті та/або психологічній захищеності;
- потреба бути оборонцем;
- потреба в русі та активному образі життя;
- потреба в спільній активності;
- потреба в функціональних взаємодіях;
- потреба в домінуванні (рідше – в підкоренні);
- потреба у прояві емоцій – ласки, ніжності, а також естетичні потреби;
- потреба в спілкуванні;
- потреба в соціальних контактах (включаючи й відносини з господарями інших тварин);
- потреба в пізнанні специфіки іншого вигляду;
- потреба в самоствердженні (по різних критеріях).

Будь-які тварини допомагають долати стрес і нервові напруження. Пов'язане це передусім з тим, що людина перестає концентруватися на домінанті –негативній думці, перемикаючи свою увагу на тварину.

Спілкування з дрібними гризунами допомагає подолати замкненість і комплекси. Тактильний контакт з ними розслабляє дрібну мускулатуру, знижує тривогу і агресію.

Методи анімалотерапії на відміну від інших реабілітаційних методик дозволяють не тільки зменшити м'язовий тонус, збільшити обсяг пасивних рухів, але й набути нових активних моторних навичок.

Анімалотерапія виконує такі функції:

- психофізіологічна функція (взаємодія з тваринами може знімати стрес, нормалізувати роботу нервової системи, психіки загалом);
- психотерапевтична функція (взаємодія людей з тваринами може істотним чином сприяти гармонізації їх міжособистісних відносин);
- реабілітаційна функція (контакти з тваринами є додатковим каналом взаємодії особистості з навколишнім світом, що сприяє як психічної, так і соціальної її реабілітації);
- функція задоволення потреби в компетентності, що виражається формулою «я можу» і є однією з найважливіших потреб людини;
- функція самореалізації (однією з найважливіших потреб людини є потреба в реалізації свого внутрішнього потенціалу, потреба бути значущим для інших, представленим в їх житті і в їх особистості);
- функція спілкування (однією з найважливіших функцій, яку можуть здійснювати тварини в процесі взаємодії людини з ними – це функція партнерів спілкування).

Каністерапія (від лат. *Canis* – собака; англ. *Therapy dog*) – терапія з використанням собак; є одним з найбільш популярних видів анімалотерапії через свою доступність і соціальну поведінку тварин. За допомогою каністерапії у дітей формуються позитивні соціальні установки, розвиваються комунікативні навички спілкування, знімається критичне емоційне напруження. Заняття з собаками покращують психоемоційний стан дітей та дорослих, моторику; неговіркі діти починають більше говорити, а діти зі зниженою емоційністю проявляють здатність активно реагувати на навколишній світ.

Фелінотерапія – (лат. *felis* – кішка) – це методи профілактики і лікування різних захворювань за допомогою контактів з кішками. Кішка, по суті, не робить нічого незвичайного, вона просто лащить до хворого, лиже йому руки, обличчя. Її тепло, розслаблююче муркотіння дозволяють людині розслабитися. Котяче муркотіння сприятливо впливає на нервову систему людини, поліпшує мозковий кровообіг, нормалізує тиск і стабілізує серцевий ритм.

Іпотерапія поєднує в собі кінезітерапевтичну, фізіотерапевтичну, когнітивну дію на емоції та психіку дітей та дорослих, сприяє руйнуванню патологічних еферентних імпульсів. Тварина виступає в ролі «терапевтичного посередника» для хворого, передаючи йому від 90 до 100 різноспрямованих рухових імпульсів. Верхово їзда сприяє також формуванню особистості: вмінню критично оцінювати свої дії, розвитку емоційно-вольової сфери.

Артковоркінг – творчий простір для роботи з природним матеріалом має велике значення для всебічного розвитку дитини. Процес перетворення природного матеріалу в саморобку містить в собі чималі ресурси для занурення дітей у світ рідної природи, пізнання її різних сторін та, одночасно, – виховання дбайливого ставлення до неї, а також самоформування перших трудових навичок. Зустріч з природою незмінно розширює уявлення дітей про навколишній світ, вчить їх уважно вдивлятися в навколишні явища. Діти розглядають, перебирають, обмацують зібраний матеріал, а це, в свою чергу, сприяє запам'ятовуванню форм, кольорів та різних властивостей природних матеріалів. Одночасна робота поруч з іншими дітьми сприяє формуванню базових соціальних навичок співпраці та взаємодопомоги.

Флоротерапія. Догляд за кімнатними рослинами як спосіб енергетичного врівноваження людини: надлишок негативу квіти нейтралізують, а нестачу позитиву заповнюють. Квіти, кімнатні рослини гармонізують простір навколо себе, приводячи енергополе людини у стан балансу.

Спортивно-туристичний напрямок роботи хабу спрямований на посилення комунікативних функцій через командні ігри на природі, поліпшення фізичного стану, зняття стресу через фізичне навантаження та зміцнення здоров'я загалом.

Окрім того педагогічними працівниками відділу розроблені практикуми допомоги тваринам під час воєнного стану. Не тільки люди, а й тварини страждають від воєнних дій. Стрес може виникнути дуже швидко й мати серйозні наслідки. Під час невеликої лекції діти та дорослі дізнаються про те, як розпізнати стрес у тварин, психічно підтримати домашніх улюбленців та зменшити наслідки стресу. Окрім цього діти можуть навчитися, як ефективно і безпечно надати першу допомогу пораненій тварині та практично закріпити навички зупинки кровотечі та накладання пов'язок.

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ВАЛКІВСЬКИЙ БУДИНОК ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ ВАЛКІВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

В умовах збройної агресії росії проти України Комунальний заклад «Валківський Будинок дитячої та юнацької творчості Валківської міської ради Харківської області» продовжував активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечував їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку, виховуючи національно-патріотичну молодь, підтримуючи та розвиваючи здібності обдарованих і талановитих дітей.

Залежно від безпекової ситуації у 2022 році освітній процес у закладі здійснювався за змішаною формою навчання. У зв'язку з цим у закладі удосконалені форми і методи роботи з дітьми та молоддю, які спрямовані на адаптацію до нових умов.

Під час воєнного стану наш заклад став осередком, який дав змогу дітям покращувати емоційний стан, не втрачати спілкування та переключати увагу на розвиток особистої екоетики у такий важкий час, відволікатись від негативної інформації, бути впевненими у відчутті приналежності до спільноти.

Комунальний заклад «Валківський Будинок дитячої та юнацької творчості» це острівок миру, де дитина може відволіктися від страшного повсякдення війни.

Головне завдання нашого закладу – допомогти дітям реалізувати здібності та творчий потенціал і створити хоч невеликий простір безпеки, дати можливість відкритого доступу до якісної позашкільної освіти. Роботу закладу та освітній процес налаштували так, щоб він був комфортним і безпечним для дітей та педагогів.

1110 дітей обрали для себе заняття в гуртках нашого закладу (41 дитина внутрішньо-переміщених осіб). Працювали гуртки за 8 напрямками позашкільної освіти, враховуючи специфіку нашої місцевості, забезпечуючи право кожної дитини на здобуття позашкільної освіти.

Особлива увага приділялася дітям-переселенцям, які вимушено поїхали зі своїми батьками з рідних міст через бойові дії, яким необхідно заспокоїтися і знову поринути у дитячий світ

Для таких дітей гуртки працювали у формі очного навчання. Щодня в нашому закладі проводилися заняття за різними профілями, відвідували заняття діти різного віку.

Керівники гуртків під час занять намагалися розвивати у дітей спостережливість, допитливість, цікавість, вміння бачити взаємозв'язки у природі, що у свою чергу сприяє зародженню у серці кожної дитини «добринок», від яких світ стає кращим.

Мета кожного педагога – подарувати дітям позитивні емоції та розважити їх.

Для дітей проводилися майстер-класи з бісероплетіння, паперопластики, виготовлення листівок, сувенірів, виробів з пластиліну, з деревини, діти займаються вокалом, танцями тощо.

Чимало цікавих майстер-класів у вигляді ігрового заняття проводились для дітей внутрішньо переміщених осіб нашими талановитими педагогами. Кожне заняття захоплювало малечу своєю індивідуальністю, юні таланти власноруч виготовляли цікаві вироби, залишаючи їх собі. Вихованці отримували задоволення від участі під час роботи гуртків.

Ці майстер-класи розміщувалися на сторінці фейсбук. Основна ціль – дати змогу дітям місцевим та переселенцям відволіктися від подій сьогодення, зняти психологічне навантаження, впоратись з хвилюванням, переключити увагу і дізнатися щось нове та корисне.

Такі майстер-класи дозволили розширити уяву дітей та виразити їхні емоції. Враховуючи те, що під час проведення занять гуртків панувала весела атмосфера, педагоги закладу стимулювали дітей до володіння своїми емоціями і почуттями, навчаючи їх емоційної саморегуляції, тобто здатності пізнавати самих себе і реалізувати своє покликання.

На кожному занятті, проведеному нашими педагогами, особлива увага приділялася фантазії дитини з дотриманням основного правила: дитина має право вибирати вид та зміст своєї творчої діяльності. А ще юні таланти працювали у своєму особистому темпі, що дало змогу підвищити, зосередити увагу. Такі правила дають змогу стимулювати пізнавальну активність дитини, організувати її поведінку, підвищити самооцінку. А це, в свою чергу, дуже потрібно хлопчикам і дівчаткам, які змушені були покинути свої домівки і адаптуватися до нового стилю життя.

Педагоги не залишали без уваги дітей з тимчасово переселених територій. Ці діти брали активну участь у різноманітних конкурсах не тільки міських, але й обласних, Всеукраїнських, Міжнародних, де отримали статус переможця, а саме:

- Обласний етап Міжнародного екологічного конкурсу на тему «Душа села», номінація «Екологічна сумка з мотивами сільської місцевості», перемогу здобула Прохорець Марія, вихованка гуртка «Бісерне рукоділля», керівник Кодацька Світлана Олексіївна / I місце/;

- Обласна виставка – конкурс писанкарства «Українська великодня писанка», номінація «Монастирська та бісерна писанка», вікова категорія 15–18 років, III місце – Олександра Скрипнік, вихованка гуртка «Бісерне рукоділля», керівник – Кодацька Світлана Олексіївна;

- Обласний етап Всеукраїнської виставки– конкурсу декоративно ужиткового мистецтва «Знай і люби свій край», номінація «Бісероплетіння», вікова категорія 6–11 років, III місце – Марія Прохорець, вихованка гуртка «Бісероплетіння», керівник Кодацька Світлана Олексіївна;

- Номінація «Вироби з природних матеріалів», вікова категорія 6–11 років, II місце – Владислав Саприкін, вихованець гуртка «Коренепластика», керівник Панченко Микола Миколайович.

Наші діти разом з педагогами активно брали участь в національно– патріотичних акціях, вшанування пам’яті Героїв України, а саме:

- у творчому заході – акції «Україна – наш дім». Діти – переселенці та вихованці закладу разом з батьками малювали малюнки, які передані до Нью-Йорка на благодійну акцію, кошти від продажу малюнків передані на підтримку наших воїнів-захисників;

- у акції «Оберіг для воїна ЗСУ», в ході якої були виготовлені обереги та передані воїнам;

- у відео привітання до Дня захисників та захисниць України (дистанційний формат)

- у виставці робіт вихованців закладу до Дня збройних сил України «Наша творчість задля Перемоги»;

- в районній та обласній благодійній акції «Різдвяний віночок» для воїнів ЗСУ, з метою підняття патріотичного духу серед дітей та учнівської молоді, сприяти їх становленню як активних членів своєї громади, патріотів України.

- в обласному етапі та Всеукраїнському фестивалі мистецтв «Військові обереги від Святого Миколая»

На жаль, багато дітей у нашій Валківській громаді залишилися без занять творчістю з однієї причини – війна..... Війна розв’язана росією, це найпотужніший стрес, який має великий вплив на психіку дітей. І наша команда педагогів-позашкільників

запропонувала дієвий проєкт «Будинок на колесах» (виїзні майстер-класи для дітей громади та дітей переселенців там, де не відкрилися гурткові заняття). Даний проєкт підтримала Валківська міська рада, надавши транспорт для підвезення.

Щосуботи команда майстрів-позашкільників виконувала важливу соціальну функцію, забезпечувала психологічну підтримку та організувала змістовне дозвілля для дітей, із числа внутрішньо переміщених осіб у нашій громаді. Стартом був приїзд до дітей Огульцівського старостинського округу. Змістовно проведений час, нові друзі, нові враження... А далі організовані виїзди до дітей Баранівського, Мельниківського, Минківського, Новомерчицького Старомерчицького Черемушлянського старостинських округів.

Ми раді, що можемо робити добру справу, що є небайдужі люди, які підтримують нас. Це дає поштовх продовжувати ту роботу, яку ми цінуємо і любимо.

Працівники закладу підтримували тісний зв'язок з вихованцями та їх батьками: з'ясовували де перебували діти, в яких умовах вони мешкали, якими технічними можливостями забезпечені.

Ми щодня намагалися відволікти дітей від смутку, залучити їх до творчості і прекрасного, нагадати, що дитинство – це дуже щаслива пора. Так, у нас триває війна, що принесла дуже багато горя, але ми намагалися подарувати дітям щастя

Плани на майбутнє. В планах на майбутнє ми вбачаємо: збереження мережі гуртків з метою створення додаткових можливостей для творчого, духовного, інтелектуального і фізичного розвитку вихованців; осучаснення освітнього процесу; зміцнення матеріальної бази; продовження співпраці з закладами позашкільної освіти України, з громадськими організаціями та науковими установами.

Дуже важливо у такий складний для всіх нас час триматися разом та вірити у світле майбутнє нашої рідної Батьківщини. Отож тільки вперед, тільки разом до перемоги!

Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти «Джерело» Височанської селищної ради Харківського району Харківської області»

Для всіх змінився світ. Війна для України й для всього демократичного світу – це жахіття, яке ми не могли й собі уявити. Ми живимо в новій реальності. І для цього нам потрібно докласти багато зусиль, але ми зможемо все здолати разом, тому що ми українці і ми з України! Як казав І. Прокопенко: «Освіта збереже Україну!». Саме заклади позашкільної освіти продовжують активно працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку в цей нелегкий для нашої країни час.

Зараз Комунальний заклад «Центр позашкільної освіти «Джерело» Височанської селищної ради Харківського району Харківської області» (КЗ «ЦПО «ДЖЕРЕЛО») – це комплексний заклад позашкільної освіти, який має навчальне одноповерхове приміщення, тваринник та оранжерею з навчальним класом при ній і колекцією рослин та тварин, надає освітні послуги з вересня 2022 року за чотирма напрямками: еколого-натуралістичний, художньо-естетичний, науково-технічний, туристсько-краєзнавчий. За мережею заклад може охоплювати 975 дітей у 52 гуртках, але зараз, у зв'язку з воєнним станом в нашій країні, працює лише 28 гуртків, які відвідує 560 вихованців. Освітній процес відбувається дистанційно. Кожен педагог продовжував і продовжує вести гурткові заняття, надавати психологічну підтримку вихованцям.

Наш дружний колектив однодумців налічує 17 працівників, з яких 10 основних педагогічних працівників та 1 керівник гуртків-сумісник, технічного персоналу працює 7 робітників.

Цей рік для українців важкий, військова агресія зі сторони Росії змусила нас адаптуватися до нових вимог часу та переосмислити все, що з нами сталося.

З перших днів війни заклад не припинив свою діяльність та освітній процес. Тварини та рослини потребують щоденного догляду та турботи, колектив нашого закладу щодня виконував і виконує свої обов'язки у штатному режимі не покладаючи рук. Безпосередньо було організовано роботу по догляду за тваринами зоокуточку, працю на навчально-дослідній земельній ділянці по вирощування овочів, зернових культур та різнотрав'я для годівлі існуючої колекції тварин, посадку та впорядкування квітників з метою підтримки естетичного вигляду закладу, бо заклад завжди рад відвідувачам.

КЗ «ЦПО «ДЖЕРЕЛО», навіть можна так сказати, став на певний час зоохостелем, виїжджаючи у більш тихе та безпечне місце люди приносили до нас на підтримку своїх тварин або, взагалі, віддавали назовсім.

З настання теплих погодних умов працівники почали активно впроваджувати роботу з зоотерапії для сімей з дітками, які вимушено та тимчасово переміщені

та проживають на даний час у нашому селищі та бажаючих мешканців громади. Для дітей та їх батьків проводяться пізнавальні та дуже цікаві екскурсії зоокуточком та акваріумною, вуличними вольєрами з птахами. Бажаючі мають змогу поспілкуватися, потримати, погодувати тварин, порелаксувати, спостерігаючи за яскравими акваріумними мешканцями та отримати при цьому позитивні, корисні враження, емоції, які так вкрай потрібні в нинішній ситуації в країні. І навіть завести собі маленьку домашню тваринку, бо бажаючим в закладі є можливість подарувати морських свинок, мишок, хом'ячків, папуг та інших дрібних гризунів чи рибок. Новинкою для закладу стало проведення екскурсій локаціями закладу у форматі онлайн через відеозв'язок.

Не обійшла і осторонь нас волонтерська діяльність. На базі закладу організований постійний збір речей, предметів гігієни, гостинців для воїнів ЗСУ з подальшою передачею через відповідних людей до госпіталю та на передову.

Організоване на постійній основі плетіння маскувальних сіток, в такій діяльності можуть прийняти участь як працівники закладу так і вихованці разом з батьками та вихованці, які є членами дитячого Парламенту. Маскувальні сітки організовано передаються волонтерами у відповідні місця на фронт.

Організовано в закладі постійно діючі акції серед вихованців: «Частинка добра Захиснику», «Вітальна листівка», «Сувенір для воїна», «Смаколики на фронт», «Теплі речі». Діти готують художні роботи, сувеніри, листівки, браслети патріотичні, випікають смаколики для підтримки захисників України та відправки їх воїнам Збройних Сил України, Національної гвардії України, територіальної оборони та добровільних військових формувань.

Новорічних свят та подарунків до них чекають напевно усі і малечя і дорослі. Не є винятком і наші герої – наші воїни захисники України. Завдяки злагожденій праці Відділу освіти Височанської селищної ради, працівників Комунального закладу «Височанський заклад дошкільної освіти (ясла-салок) комбінованого типу Височанської селищної ради Харківського району» та працівників нашого центру було пошито маленькі подушки для потреб наших захисників.

Підтримується у належному стані працівниками закладу та активними вихованцями території пам'ятників у місцевому парку «Слави», прибирається сміття, бур'яни, висаджуються квіти.

З метою психологічної підтримки дітей та дорослих культурним організатором нашого центру проводяться екскурсії зоокуточком, на яких відбувається спілкування та знайомство з тваринками.

Для керівників гуртків нашого закладу патріотичне виховання дітей та підлітків було і залишається пріоритетним напрямком роботи.

Формування громадянина – патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю, виховання громадян, які здатні побудувати

громадянське суспільство, в основу якого були б закладені та постійно втілювалися демократія, толерантність та повага до прав людини, набуває сьогодні особливого значення.

В закладі створений куточок національної символіки України, який постійно підтримується в належному стані, наявний дидактичний матеріал та настільні тематичні ігри.

У реаліях нашого часу педагоги закладу працюють зі своїми вихованцями, мотивуючи їх до навчання та усвідомлення, що знання та вміння є важливими для відновлення нашої Батьківщини.

Разом педагоги з дітьми і їх батьками згуртовуються на спільну корисну справу, під час занять гуртка «В'язання гачком» та у домашніх умовах протягом осінньо-зимового періоду в'язали теплі шкарпетки, які теж відправлялися нашим захисникам, по можливості, до свят.

Вперше в цьому році, об'єднавшись заради спільної мети, педагогічний колектив та вихованці долучились до написання щорічного радіодиктанту національної єдності.

Для виховання сміливості, мужності, патріотизму у дітей, знайомства з професією військового та поняття військової служби були проведені зустрічі з військовими, на яких у доступній формі розповідали про свої солдатські будні, про те, як йшли в наступ і боронились, про солдатську дружбу, і про все, що цікавило дітей.

Знаннями надання першої домедичної допомоги зараз необхідно володіти, напевно, кожному з нас і дитині, і дорослій людині. До закладу було запрошено військового медика, який провів корисний захід – практичне заняття з надання первинної домедичної допомоги для працівників та бажаючих вихованців. Педагоги закріпили існуючі знання, а діти почерпнули нові.

Через активні бойові дії у різних частинах країни зростає небезпека від вибухонебезпечних предметів для нашого життя. На базі закладу проведено заняття з мінної безпеки для вихованців різних вікових категорій волонтером від ЮНІСЕФ в Україні. Діти дізнались відповіді на такі питання: вибухонебезпечні предмети: які вони та що робити?, безпечні прогулянки, які вони?, що робити, куди телефонувати?. Отримали подарунки від пса «Патрона» у вигляді інформаційних книжок та флаєрів, наліпок.

Організовано та проведено вперше благодійний ярмарок на території закладу під гаслом: «Єднаймося заради перемоги!», в рамках якого вихованці та педагоги, працівники закладу продавали свої власноруч створені вироби, солодкі смаколики, сувеніри, прикраси, вирощені квіти в оранжереї, тощо. Виручені кошти витрачено для придбання потрібних речей та предметів для ЗСУ.

Педагогами закладу проведено спільні тематичні заходи із Покотилівською дитячою бібліотекою:

– педагогами та вихованцями гуртків еколого-натуралістичного напрямку разом провели для читачів бібліотеки майстер клас по виготовленню мотанок-оберегів «Янголяток-охоронець» як сувенір для наших захисників.

– 28 липня 2022 року – важлива дата для всіх українців – День Української Державності, який Україна відзначала вперше, в цей день педагоги та старші юнати завітали до бібліотеки і долучилися до заходу по відзначенню цього свята, що проводила завідувачка бібліотеки разом зі своїми читачами.

Напередодні свят та періодично на заняттях різних гуртків педагоги проводять виховні години, тематичні бесіди, челенджи, готують з дітьми обереги, сувеніри патріотичного спрямування, пишуть вітальні листи, малюють малюнки для наших захисників, які передаємо на передову.

До дня «Української хустки» старанно створювали малюнки та аплікації за тематикою свята, а до Дня Вишиванки малювали рослинні орнаменти на ескізах вишиванк вихованці гуртків «Петриківський розпис», «Образотворче мистецтво», «Технічний дизайн».

Народні символи України – скарб українського народу. З метою вивчення одного із символів, а саме квітки – «Чорнобривці» перед подвір'ям закладу навесні було засаджено клумбу цією квіткою, яка милувала око кожного відвідувача протягом усього літа.

Калина – це символ рідної землі, отчого краю, батькової хати. Вихованці гуртків «Образотворче мистецтво», «Технічний дизайн», «Петриківський розпис» разом з керівником гуртків знайомляться з цим символом та малюють його у різній техніці.

До Дня Пам'яті та примирення та Дня Перемоги над нацизмом у Другій Світовій війні гуртківці гуртка «Юні квітникарі» малювали малюнки та виготовили макет «Завжди пам'ятаємо». Гуртківці гуртка «Виготовлення сувенірів» зв'язали квітку червоного маку. Малювали квітку маку на занятті вихованці гуртка «Образотворче мистецтво».

День Гідності та Свободи – день, в який вшановують громадянський подвиг, патріотизм і мужність людей, що виступили на захист демократичних цінностей, прав і свобод людини і громадянина, національних інтересів нашої держави. Сьогодні нашу Свободу та гідність захищають і проявляють українські воїни та цивільні громадяни. До цього дня вихованці різних гуртків готували сувеніри у вигляді оберегів, сердець, листівок, браслетів для наших захисників та захисниць, які предані на передову.

З метою залучення учнівської молоді до відкриття і розуміння прекрасного у навколишньому середовищі і у своєму житті, пробудження у дітей та молоді поваги до національної культурної спадщини, любові до природи, Батьківщини організовано участь дітей у конкурсах:

- Обласний та Всеукраїнський етап Всеукраїнської виставки-конкурсу декоративно-ужиткового і образотворчого мистецтва «Знай і люби свій край»;
- Обласний та Всеукраїнський етап Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!»;
- Обласний та Всеукраїнський етап Всеукраїнської виставки-конкурсу писанкарства «РІЗДВЯНА ПИСАНКА».

Бажаючи вихованці долучилися до участі у обласних акціях, челенджах, конкурсах, флешмобах патріотичного спрямування, що проводить Комунальний заклад «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості»:

- ЧЕЛЕНДЖ «СЛАВА ЗСУ!» до Дня Збройних Сил України;
- Квітковий флешмоб на підтримку ЗСУ «Букет для воїна» до Дня Збройних Сил України;

- АКЦІЯ «ПРАПОР ВІЛЬНОЇ КРАЇНИ» до Дня Прапора України;

- Акція «Мудрість і сила в байках Григорія Сковороди»;

- БЛАГОДІЙНА АКЦІЯ «РІЗДВЯНИЙ ВІНОЧОК».

- «Патріотичне Вишиванкове дефіле»;

- Флешмоб «Вишиванка – генетичний код нації»;

- Обласний флешмоб «За Соборну Україну!» до Дня Соборності України;

- Флешмоб фото з українськими символами «Віримо! Можемо! Переможемо!»

Працівники КЗ «ЦПО «ДЖЕРЕЛО» отримали подяку від Благодійної організації «Благодійний фонд «Світанок України» за волонтерську діяльність, допомогу захисникам і сім'ям ВПО.

Спільними справами та зусиллями до ПЕРЕМОГИ!

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАЧЕПИЛІВСЬКИЙ БУДИНОК
ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ»
ЗАЧЕПИЛІВСЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
КРАСНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

24 лютого 2022 року – це страшний день, який сколихнув не тільки Україну, а й увесь світ. В Україні було оголошено воєнний стан і знову випробування для освітян..., як проводити заняття в цих жакливих умовах, адже діти ні в чому не винні? Організація освітнього процесу у воєнний час – це новий виклик для усіх педагогів, зокрема і для педагогів-позашкільників. Заклад позашкільної освіти під час воєнного стану є осередком, який дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, спілкування, переключення уваги, відволікання від новин, впевненість, відчуття приналежності до спільноти. В умовах воєнного стану заклади позашкільної освіти активно продовжують працювати для розвитку творчих здібностей вихованцям, забезпечують їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку. Тому

надзвичайно важливо правильно підходити до організації роботи закладу та налаштовувати освітній процес так, щоб він був комфортним і безпечним для дітей та педагогів. Не зважаючи на складну ситуацію в країні, освітній процес триває і у Комунальному закладі «Зачепилівський будинок дитячої та юнацької творчості». Наш заклад став таким собі «острівком» миру та затишку, який поповнився і вихованцями з числа внутрішньо переміщених осіб, де дитина може відволіктися від страшного повсякдення війни.

Працівники Комунального закладу «Зачепилівський будинок дитячої та юнацької творчості» у 2022 році із введенням воєнного стану організують освітній процес за дистанційною та змішаною формою навчання. Керівники гуртків активно впроваджують інноваційні форми навчання, адаптуючи заняття до умов сьогодення, проводячи їх з використанням технологій дистанційного навчання, пропонують майстер-класи, вікторини, здійснюють віртуальні подорожі тощо. Матеріали до занять розміщуються на офіційному сайті закладу.

Більшість масових заходів спрямовані на виховання патріотизму, людяності, доброти, співчуття, пронизані жагою до омріяної Перемоги українського народу над рашистською навалою.

В перші дні повномасштабного вторгнення росії на нашу землю, багато емоцій викликала акція «Повертайтеся живими», у якій активну участь взяли як вихованці позашкільного закладу, так і учні закладів загальної середньої освіти нашої громади. Діти писали вірші, листівки воїнам, створювали малюнки та обереги, які були передані на фронт

І навіть виставки робіт з природних матеріалів мають патріотичне направлення, несуть ідею цілісності суверенної держави – України та надихають на Перемогу

Протягом 2022 року вихованці закладу стали активними учасниками Міжнародних та Всеукраїнських благодійних конкурсів, фестивалів, акцій. Знаючи, що частина коштів від участі в кожному такому заході відправляється на потреби Збройних Сил України, вихованці дуже хотіли допомогти воїнам.

До Дня примирення та перемоги над нацизмом в Другій світовій війні в закладі традиційно проводилися змагання з шахів, шашок та нардів.

Неодноразово діти відвідували Зачепилівський історико-краєзнавчий музей, де бібліограф Комунального закладу «Зачепилівська публічна бібліотека» Халаїм Наталія Іванівна знайомила вихованців із експозиціями музею.

На відповідні пам'ятні дати традиційними стали відвідини могил загиблим воїнам та покладання квітів з метою вшанування пам'яті загиблих.

Вихованці нашого позашкільного закладу не стояли осторонь і від обласних заходів. Зокрема, стали активними учасниками обласного етапу Всеукраїнського конкурсу робіт юних фотоаматорів «Моя Україно!»

Протягом 2022 року діти взяли активну участь у масових заходах Всеукраїнського рівня та здобули перемоги:

– Дистанційний Всеукраїнський Благодійний фестиваль-конкурс «ART INSPIRES VICTORI / Мистецтво надихає до Перемоги»: Диплом I ступеня здобула Дар'я ПАНОВА, вихованка гуртка «Ерудит» в номінації «Фотомистецтво»;

– Всеукраїнський дистанційний творчий марафон «Україна – це ми!»:

II місце – Діана ВЕЛИКА в номінації «Художнє читання» та III місце – Дар'я ПАНОВА в номінації «Фотомистецтво», вихованки гуртка «Ерудит».

– Всеукраїнський дистанційний конкурс «За Україну, за її волю»:

I місце – Діана МЯГКОГОЛОВА, вихованка гуртка «Образотворче мистецтво».

Також маємо перемоги у Міжнародному конкурсі дитячих малюнків «Перемога очима дітей».

Працівниками та вихованцями закладу до Дня захисників та захисниць України проведена благодійна акція. На заняттях гуртків «Образотворче мистецтво», «Виготовлення сувенірів» та «Геометричне моделювання» вихованці малювали малюнки, виготовляли різноманітні вироби, обереги, ляльки-мотанки.

Працівники разом із вихованцями неодноразово ставали учасниками благодійних акцій на допомогу нашим землякам-захисникам України: закупляли теплі речі, плащі, вологі серветки, солодоші тощо.

Масові заходи, що проходили в межах Зачепилівської територіальної громади об'єднали вихованців позашкільного закладу, які проявили активність, стали переможцями та взяли участь в обласних етапах, а саме:

- До Дня захисників та захисниць України проведений Всеукраїнський конкурс дітей та учнівської молоді «За нашу свободу»;
- До Дня Державного прапора України флешмоб «Прапор вільної країни».
- Відеопривітанням вітали жителів громади з Днем Незалежності України.

З початком 2022/2023 навчального року керівники гуртків намагалися всіх дітей з числа внутрішньо переміщених осіб залучити до занять в гуртках. Діти приймали активну участь у всіх заходах. Ось деякі з них:

– До Дня української мови та писемності вихованці та педагоги прийняли участь у Всеукраїнському радіодиктант національної єдності.

– 21 листопада у День гідності та свободи педагоги та вихованці взяли участь у флешмобі «Жовта стрічка». Жовта стрічка – громадянський рух спротиву на тимчасово окупованих територіях. Метою руху є інформаційний опір російським окупантам.

До Всесвітнього Дня української хустки, яка вважається оберегом та символом патріотизму свободи та любові проводився флешмоб «Українська хустка – генетичний код нації».

Вихованці та працівники закладу взяли участь в обласній благодійній акції «Різдвяний віночок». Вихованці виготовили різдвяний віночок, обереги, малюнки. Були закуплені солодоші, а також носки, шапки. Все це відправили до Комунального закладу «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості» для передачі воїнам ЗСУ.

Найкращі вироби вихованців були направлені на обласну онлайн-виставку «Христос воскрес – воскресне Україна».

Переселенка, вихованка гуртка «Образотворче мистецтво» Мягкоголова Діана стала переможницею Всеукраїнського дистанційного конкурсу «За Україну, за її волю».

До Дня української вишиванки був організований флешмоб «Одягнувишиванку».

До Дня Збройних Сил України вихованці привітали воїнів ТРО зі святом та подарували подарунки, виготовлені своїми руками. Також був проведений турнір з надів та змагання з шахів.

Тож наші маленькі вихованці щиро вірять у Перемогу України та намагаються підтримати захисників, надати посильну допомогу воїнам. Все обов'язково буде Україна!

Комунальний заклад «Зміївський центр дитячої та юнацької творчості» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області

Комунальний заклад «Зміївський центр дитячої та юнацької творчості» Зміївської міської ради Чугуївського району Харківської області, який очолює Вікторія Дугіна, – це комплексний заклад позашкільної освіти, в якому організована робота гуртків за 6 напрямками творчої діяльності. Заклад цілеспрямовано та ефективно працює над формуванням високоморальної, всебічно розвинутої дитячої особистості, здатної до творчої праці та саморозвитку, з активною життєвою позицією, вмінням креативно мислити та вільно комунікувати. Та особливу увагу педагоги закладу приділяють національно-патріотичному вихованню дітей як надважливий складовій освітнього процесу.

Події, які відбуваються в Україні, а саме – російська агресія, беззаперечно засвідчують, що найгостріше питання сьогодення – це необхідність виховання патріотизму та формування національної свідомості у молодого покоління.

Заходи з національно-патріотичного виховання в КЗ «Зміївський ЦДЮТ» були визначені в плані-програми виховної роботи. Зокрема, даному питанню присвячений триместр «Я – справжній громадянин, патріот». Але, робота щодо національно-патріотичного виховання є постійною, систематичною, здійснюється комплексно, носить послідовний характер, охоплює всіх учасників освітнього процесу,

що сприяє формуванню у дітей та утвердженню у педагогів і батьків національних та загальнолюдських цінностей, особистих якостей, притаманних громадянину України. Також, ідея формування патріотизму у здобувачів освіти є наскрізною і чітко прослідковується в навчальних програмах усіх гуртків, незалежно від їхнього профілю.

В закладі були розроблені відповідні рекомендації для здійснення навчання:

- гурткам туристсько-краєзнавчого напрямку було рекомендовано вивчення пам'яток культури нашого народу, легенд рідного краю, видатних земляків;

- для гуртків еколого-натуралістичного напрямку запропоновані такі теми, як особливості рідного краєвиду, роль природи у житті суспільства, раціональне природокористування тощо;

- учні гуртків художньо-естетичного напрямку знайомляться з національною культурою та традиціями, видами української народної творчості, народними ремеслами, символами світобудови, оберегами;

- для гуртків гуманітарного спрямування пропонується вивчення пам'ятних місць рідного краю, творчості митців – наших земляків, поглиблене вивчення історії Зміївщини;

- для науково-технічних гуртків передбачене ознайомлення з традиційно- побутовою культурою українців, транспортними засобами та військовою технікою, народними промислами.

Особливо актуальною в даний час є діяльність військово-патріотичних гуртків, на заняттях яких учні знайомляться із специфікою військової праці, дізнаються про особливості служби в Збройних Силах України, виховують в собі якості, необхідні майбутньому воїнові. Програма гуртка дозволяє пропагувати приклади героїчного минулого українського народу та не менш героїчного сьогодення Збройних Сил України.

Крім того, всі педагоги розповідають про захисників – наших земляків, які героїчно загинули, обороняючи Україну, в період російської агресії. Все це сприяє формуванню у здобувачів освіти патріотичних почуттів, вольових якостей, розуміння необхідності захищати Батьківщину.

Як і в кожному закладі освіти, в КЗ «Зміївський ЦДЮТ» оформлений куточок з національною символікою, біля якого розпочинається перше знайомство здобувачів освіти із закладом, проводяться вітальні акції, нагородження тощо. Це сприяє розвитку у дітей почуття гордості та глибокої поваги до символів держави – Герба, Прапора, Гімну України, іншої загальнодержавної та регіональної символіки.

Влітку 2021 року була оформлена музейна кімната з етнографії, в якій поряд з автентичними речами українців (національним одягом, домашнім скарбом, посудом, різними побутовими речами) знаходяться кращі роботи педагогів та вихованців, виготовлені в техніці народних промислів. Розроблені екскурсії за тематичними розділами:

- «Селянська оселя. Побут української родини»;
- «Вишивка – душа української культури»;
- «Художні промисли українців».

Проведення таких екскурсій для гуртківців (сьогодні – віртуальних) дає можливість наочно ознайомити їх з історією рідного краю, українськими традиціями, декоративно-ужитковим мистецтвом.

Враховуючи, що освітній процес здійснюється в дистанційному режимі, здобувачі освіти брали активну участь у різноманітних онлайн заходах:

- Міжнародний конкурс малюнків «Україна єдина»,
- Всеукраїнська виставка патріотичних робіт, присвячена українським воїнам-захисникам «Битва жанрів. Патріот»,
- Всеукраїнські виставки дитячих робіт «Війна очима дітей», «Україна – мирна країна»,
- Всеукраїнський патріотично-творчий марафон «Все буде Україна»,
- Всеукраїнський флешмоб «Діти України за мир»,
- Всеукраїнські конкурси дитячої творчості до Дня захисників та захисниць України «Перемога, «За нашу свободу»,
- Всеукраїнські патріотичні конкурси мистецтв «Душа України», «Жовто– блакитне серце»,

– Обласні акції «Україна. Понад тисячу років державності», «З мистецтвом до Перемоги» та інші.

Також гуртківці активно долучились до Марафону добрих справ від Національного банку України та обласного флешмобу «За Соборну Україну».

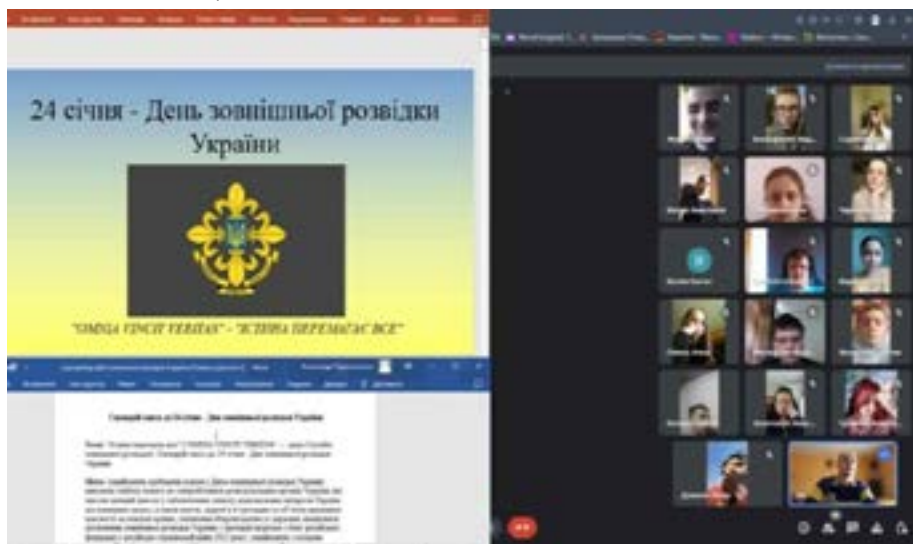
Масового характеру набули учнівські акції в підтримку Збройних сил України. Так, протягом звітного періоду здобувачі освіти всіх творчих об'єднань брали участь в обласних та Всеукраїнських добродійних акціях: «Дякуємо захиснику України!», «Новорічна листівка на передову», «Слава ЗСУ».

Особлива увага приділена таким формам роботи, як майстер-класи по виготовленню оберегів та національних сувенірів.

Педагоги та здобувачі освіти з гуртка «Моделювання одягу» шийють українські прапори, які передають нашим військовим.

Враховуючи сучасні умови та вимоги часу, педагогічний та учнівський колективи тісно співпрацювали з громадською організацією «Аванпост Слобожанщини» в рамках підтримки військовослужбовців, захисників України. Вихованці гуртків «Образотворче мистецтво», «Дизайн», «Художня обробка деревини», «Народна творчість», «Технічне моделювання», «Пізнаємо рідний край» активно долучались до волонтерської діяльності: виготовляли патріотичні поробки, сувеніри, малюнки, обереги, вітальні листівки, які передавались українським військовим на передову.

Натомість, представники ГО «Аванпост Слобожанщини» відзначили солодкими подарунками здобувачів освіти, які у 2022 році стали переможцями та призерами різноманітних Міжнародних, Всеукраїнських та обласних заходів (конкурсів, фестивалів, акцій тощо).

Учні вокальних гуртків готували відеопривітання для воїнів до різних свят (День збройних сил України, День захисників і захисниць України, Свято Різдва та інші)

Вихованці ЦДЮТ також беруть активну участь у відзначенні таких державних свят, як «День незалежності України», «День прапора», День Соборності, День української писемності, День вишиванки та інших.

Також КЗ «Зміївський ЦДЮТ» був організатором таких міських заходів, як квест «Діти Харківщини проти війни», виставка творчих робіт до Міжнародного Дня миру, арт-челендж «Хуманізація України», фоточелендж «Вишиванка – генетичний код нації».

З метою організації дозвілля дітей, виховання у них творчої ініціативи, активної життєвої позиції в межах кожного учнівського колективу проводились інші цікаві та змістовні онлайн-заходи (інтерактивні заняття, свята, виховні бесіди та години спілкування, виставки малюнків та творчих робіт, челенджі тощо.)

Педагоги закладу активно працювали влітку 2022 року. Для дітей – мешканців Зміївської громади та дітей, які мають статус внутрішньо переміщених осіб, в міському парку систематично проводилися різноманітні цікаві заходи (свята, конкурс-розважальні програми, флешмоби, майстер-класи, конкурси малюнків на асфальті, виставки творчих робіт тощо).

В грудні 2022 року напередодні Нового року в міському парку працівниками КЗ «Зміївський ЦДЮТ» була прикрашена ялинка та створені святкові фотозони. Маленькі мешканці громади мали змогу не тільки сфотографуватися, але й «надіслати» вітального листа або малюнок нашим воїнам, а дорослі – допомогти ЗСУ коштами.

Педагоги КЗ «Зміївський ЦДЮТ» в період воєнного стану обирають нові форми роботи, які передбачають активне долучення здобувачів освіти до важливих для країни справ, що сприяє формуванню у дітей стійкої громадянської позиції та глибоких патріотичних переконань.

Кегичівський Будинок дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради Харківської області

Ранок 24 лютого 2022 року зустрів усіх нас страшною звісткою: почалась повномасштабна війна. Ця війна зачепила всіх без виключення українців, страшна, безжалісна, лютоюча, вона кидала ракети, переходила кордон танками, літаками і піхотою, біла артилерією і руйнувала все, що було до. Складно було повірити в сам її початок навіть тоді, коли перед очима вже пролітали ворожі літаки. Потім був час прийняття непростих та блискавичних рішень залишатися чи поїхати. Часто ці рішення призводили до розлучення рідних людей, до переїзду далеко від дому та близьких. Ці події були важкими не лише для дорослих, але особливо, для дітей. Колектив Кегичівського Будинку дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради об'єднала ідея допомоги нашим захисникам та підтримки цивільних людей у стінах нашого закладу. Працівниками закладу було організовано невеликий волонтерський осередок, який займався плетінням маскувальних сіток. Цей процес супроводжувався розмовами та чаюванням, які відволікали від поганих думок та підтримували настрій учасників. На жаль, фотографій чи відео-матеріалів з міркувань безпеки не було створено.

З часом оговтавшись, педагоги почали зв'язуватися з вихованцями позашкільного закладу та запрошувати до участі в гуртковій роботі в режимі онлайн. Це було

єдиним виходом продовжувати навчання та відволікати дітей від сумних подій, зважаючи на безпекову ситуацію. Важливою місією для керівників гуртків було охоплення позашкільною освітою дітей внутрішньо переміщених осіб, що дозволило б їм відчувати підтримку та не бути самотніми у новому місці.

Національно-патріотичне виховання було важливою складовою позашкільної освіти і до повномасштабного вторгнення країни-агресора. З початком війни виховання патріотизму у дітей стало особливо актуальним, тому Кеґичівський Будинок дитячої та юнацької творчості Кеґичівської селищної ради долучався та проводив різноманітні акції, конкурси та челенджі, які мали на меті підтримати військових та надихнути цивільних на боротьбу.

Так, вихованці гуртка «Оригамі» (керівник – Дар'я БАБИКІНА) створили відео-челендж «Передай голуба миру»:

Вихованці хореографічного гуртка (керівник – Ганна ФЕДОРЯКА) працювали над танцювальною композицією «Крик Землі», який демонстрував небайдуже ставлення дітей до війни та бажання миру:

Вихованці гуртка «Джура» (керівник – Ірина ПРОКОПЧУК) у складі рою «Чайка» продовжували брати участь у заходах в рамках військово-патріотичної дитячо-юнацької гри «Сокіл «Джура»» в режимі онлайн:

Вихованці гуртка «Декоративно-ужиткове мистецтво» (керівник – Марина ГУРТОВА) виготовили патріотичні обереги «Ангел перемоги» та написали листівку-привітання, які були передані нашим захисникам:

Відео в Instagram за посиланням: https://www.instagram.com/p/CdXq7tNPWwN/?utm_source=ig_web_copy_link

Найменші вихованці гуртка «Малюк» (керівники – Наталія ЗЕМЛЯНА, Оксана ТЮКО) підтримували воїнів-захисників та записали їм послання із патріотичними піснями:

Відео в Instagram за посиланням: https://www.instagram.com/p/CdYBPcBjzxW/?utm_source=ig_web_copy_link

Кегичівський Будинок дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради на сторінках своїх соціальних мереж підтримав ініціативу колег із Центру творчості дітей та юнацтва Галичини із закликом захистити українських дітей. У пості заклади зверталися до офіційних сторінок міжнародних організацій: ЮНІСЕФ, Європарламенту тощо.

Керівник гуртків «Виготовлення сувенірів» та «Моделювання іграшок-сувенірів», Наталія ЗЕМЛЯНА, провела патріотичний майстер-клас для дітей громади:

Керівник хореографічного гуртка, Анжела ПОЛОВКО, разом із вихованцями долучилися до челенджу «Європа підтримує Україну» і створили патріотичний танок:

Відео в Instagram за посиланням: https://www.instagram.com/p/CediTr7FvOs/?utm_source=ig_web_copy_link&igshid=MmJY2l4NDBkZg==

Вихованці гуртка «Малюк» (керівник – Наталія ЗЕМЛЯНА) виготовили символ нашої країни – синьо-жовтий прапор:

Вихованці гуртка «Декоративно-ужиткове мистецтво» (керівник-Марина ГУРТОВА) до Міжнародного дня миру виготовили символ цього дня – паперового голуба:

Вихованці гуртка «Декоративно-ужиткове мистецтво» (керівник – Олена ЖОРНЯК) на заняттях гуртка виготовили символ нашої країни – прапор – в техніці оригамі:

Вихованці гуртка «Юний захисник Вітчизни» (керівник – Дмитро ДЗІЮБА) освоювали основи роботи зі зброєю та засобами індивідуального захисту в безпечному освітньому середовищі:

З нагоди Дня захисників та захисниць України Кегичівський Будинок дитячої та юнацької творчості долучився до участі у Обласній акції «Дякуємо захисникам України!» В рамках акції вихованці разом із керівниками гуртків виготовили листівки та обереги, які відправилися до наших героїв, щоб привітати їх зі святом.

Участь в Обласній акції взяли вихованці гуртків: «Образотворче мистецтво»(керівники-Інеса ОНАЙ, Ольга МУХА, Ганна ОСАДЧА, Наталія КОВАЛЕВСЬКА), «Гончарик»(керівник-Ольга МУХА), «Виготовлення сувенірів», «Моделювання іграшок-сувенірів» (керівник-Наталія ЗЕМЛЯНА), «Декоративно-ужиткове мистецтво»(керівники-Олена ЖОРНЯК, Марина ГУРТОВА), «Фотонатураліст»(керівник-Вікторія ГАЛУЩАК-КРИВОШЕЯ) та учні 4-Б класу КЗ«Кегичівський ліцей» (керівник Любов Дворецька):

Учасники обласної акції «Дякуємо захисникам України!» отримали подяки за участь:

Колектив Кегичівського Будинку дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради долучився до збору коштів для придбання Matrice 300 RTK, щоб допомогти 93-й бригаді «Холодний Яр». Силами колективу працівників було зібрано та передано 5 000 грн.

У зв'язку з небезпеками для населення, які несуть бойові дії, працівники Кегичівського Будинку дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради долучились до тренінгу із надання першої домедичної допомоги від тренерів-експертів Красноградської районної організації Червоного Хреста України:

Вихованці гуртка «Декоративно-ужиткове мистецтво» (керівник-Марина ГУРТОВА) виготовили патріотичні обереги для Захисників та Захисниць до Дня Збройних Сил України

Обереги були передані нашим Захисникам та Захисницям до свята! Разом до перемоги!

Позашкільля в мирний час було осередком яскравих та щирих посмішок, підтримки та цікавого дозвілля, а під час війни колектив позашкільників об'єднався в єдину команду для підтримки маленьких громадян нашої країни. Всі заходи, які проходили в стінах Кегичівського Будинку дитячої та юнацької творчості Кегичівської селищної ради, були пронизані елементами національно-патріотичного виховання, єдності, твердої віри в перемогу та підтримки Збройних Сил України. Віримо, діємо, перемагаємо!

Комунальний заклад «Лозівська станція юних натуралістів» Лозівської міської ради Харківської області

Протягом 2022 року заклад виконував функції зоохостелу та флорохостелу для тварин і рослин, які втратили своїх господарів під час воєнних дій.

За цей період Лозівська станція юних натуралістів надала притулок близько 30 тваринам та рослинам — це декоративні кролі, щурі, морські свинки, хом'ячки, декоративні їжачки, папуги, акваріумні рибки, а також великі кімнатні рослини: пальми, молочаї, драцени. Тварин знаходили під дверми закладу, або просто на вулиці. Зараз вони є мешканцями нашого «куточку живої природи».

Учніський та педагогічний колектив закладу в жовтні 2022 організував та провів першу благодійну акцію «Щаслива лапа», яка мали за мету покращити життя сотні тварин, які втратили господарів і мешкають у приватних міні – притулках Лозівської міської ТГ. В акції прийняли участь учні – вихованці, педагоги, батьки закладів освіти, небайдужі мешканці, переселенці Лозівської ОТГ.

В результаті акцій було зібрано та передано в притулки міста:

200 кг – круп (вівсяна, пшенична, рис, пшоно)

120 кг – сухих та вологих кормів

70 кг – наповнювачів для туалетів

медикаменти, іграшки, предмети догляду,

грошова допомога .

Педагоги закладу були активними учасниками благодійних виставок, волонтерської діяльності. Протягом року виготовляли маскувальні сітки, окопні свічки, обереги.

В жовтні-листопаді, долучались до збору коштів на зимову форму для ЗСУ «Зігрій бійця», збору продуктів харчування, для мешканців Ізюму та Бахмута, який проводив БО «БФ» «Наш край», взяли участь у Лозівській толоці стійкості «Освітнянська допомога наближає Перемогу!» Педагоги зібрали для захисників на лінії зіткнення продукти харчування, предмети гігієни та одягу, спеціальні подушки, обереги.

В листопаді – грудні, керівник гуртка Інна Ганжа приймала участь у волонтерському проєкті «Швейна рота», виготовляла спеціальні подушки, адаптивну білизну для бійців, які знаходяться у Харківському шпиталі та неодноразово здавала кров для поранених.

Протягом року вихованці гуртків «Декоративно-ужиткове мистецтво», керівник Ганжа І.Г. «Природа рідного краю», керівник Гавриленко Г.В., Юні квітникарі», керівник Богуславська С.М. малювали малюнки, створювали обереги, браслети–обереги та передавали на передову для підтримки морального духу наших захисників.

Заклад працював і з дітьми – переселенцями, забезпечував психологічну допомогу та організував змістовне дозвілля у «куточку живої природи»

Такими хоч і маленькими кроками, наш колектив наближає ВЕЛИКУ ПУРЕМОГУ у цій війні!

Комунальний заклад «Первомайський будинок дитячої та юнацької творчості Первомайської міської ради Харківської області»

Волонтерська діяльність для ЗСУ та ВПО:

З перших днів війни педагоги закладу активно включилися в волонтерську діяльність та спрямували всі свої вміння, навички та таланти на допомогу державі.

Завдяки тривалій тісній співпраці з волонтерськими штабами швидко та безкризово включилися в новий, посилений оберт допомоги Збройним силам України. Вже 25 лютого педагоги будинку творчості направили перші гуманітарні та продовольчі пакунки на допомогу воїнам, які стали на захист держави.

З кожним днем допомога військовим набирала обертів та розширювалися діпазони діяльності.

Пошиття балаклав та устілок, виготовлення нагрудних та наплечних шевронів, виготовлення погонів, підшив військової форми за розміром, виготовлення підсумок для зброю рожків, виготовлення підсумок для турнікетів, ремонт плитоносок і т.д

З початку повномасштабного вторгнення ведеться постійний зворотній зв'язок з військовими підрозділами. Отримуються нові прохання на виготовлення шевронів. За період з лютого 2022 до травня 2023 педагогами закладу виготовлено близько двох тисяч шевронів:

В перші місяці з початку Російського вторгнення активно вишивалися та відшивалися нарукавні, нагрудні шеврони та погони для Первомайської роти охорони, згодом цей вид волонтерської діяльності розповсюдився на допомогу військовим по всій території України. Найзнаковішою патрією стало виготовлення нарукавних знаків для

3 ОТБ, яка за великі успіхи в оборонних та контрнаступальних операціях отримала звання «Залізна».

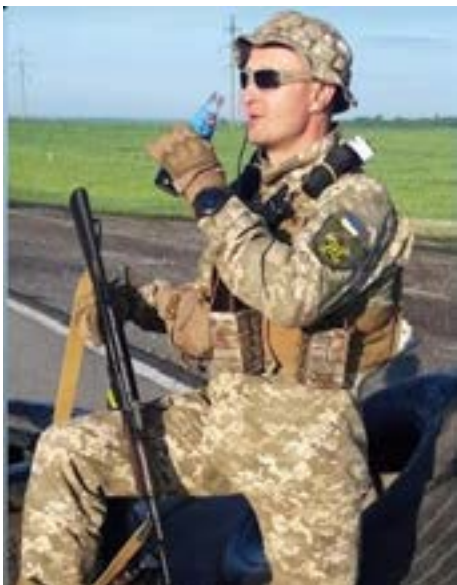
Для «Залізних хлопців», керівницями гуртків Первомайського будинку творчості, було виготовлено понад 150 шевронів та прапори з особистою емблемою підрозділу.

Великими партіями відшито нарукавні знаки і для харківських стрільців 17 ОСБ, бійців 92 бригади ім. Івана Сірка, 58 ОМБ ім., гетьмана Івана Виговського, бійців Національної гвардії України.

Виготовлена велика кількість і інших виробів військового призначення.

Педагоги закладу включилися в роботу з допомоги людям, які втратили свої будинки та через активні бойові дії на території Харківської області та були змушені покинути домівки. Невтомними керівницями гуртків відшивалася постільна білизна нестандартних розмірів для біженців, які були розміщені в закладах дошкільної освіти в перші дні війни.

Швидко налагоджена кропітка робота допомогла в швидкий термін організувати комфортні та якісні спальні місця для гостей Первомайської громади.

Перед контрастними діями, за запитом ЗСУ була відшита партія державних прапорів України, які згодом розіхалися по деокупованих територіях Харківської області.

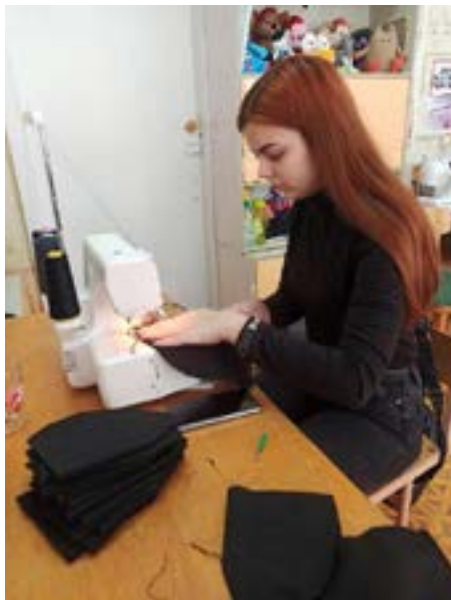
Учніське самоврядування:

Лідери Первомайської ліги старшокласників ORIKA, вихованці та випускники гуртків також активно на добровільних засадах за покликом серця підключилися до діяльності волонтерських штабів та доклали максимум зусиль для підтримки української армії. З енергійністю та завзятістю працювали над виготовленням теплих балаклав, які дуже потребували наші захисники в перші морозні тижні війни та щоденно плели маскувальні сітки. Випускники гуртків закладу також стали на захист держави, вступивши до лав ЗСУ та НГУ.

Приємно розуміти, що педагогічна діяльність Первомайського будинку творчості та роки національно-патріотичного виховання зростила справжніх патріотів. Які в найкоротші строки мобілізували свої сили для допомоги та наближення перемоги нашої держави.

Робота з дітьми-ВПО:

Вже в перший тиждень від початку кривавої терористичної російської агресії Первомайський будинок дитячої та юнацької творчості приймав перших маленьких біженців з територій, охоплених вогнем та впроваджували арттерапевтичну підтримку. На базі Будинку творчості почав функціонувати центр розвитку «Крила творчості» в якому, в тому числі, ведеться робота з дітьми, які потребують

додаткової уваги та допомоги з адаптацією в бентежний час. За час воєнного стану в Україні, понад 200 унікальних маленьких відвідувачів з числа ВПО було охоплено ігрово- та артеравпевничною діяльністю центру.

Робота центру розвитку «Крила творчості» з дітьми реалізується також за місцем розміщення вимушених біженців – в закладах позашкільної освіти, а також в Первомайському центрі надання соціальних послуг.

З метою покращення психо-емоційного стану дітей та підлітків Первомайської громади та дітей з числа ВПО проходять освітні заходи, в центрі розвитку «Крила творчості», на базі Первомайського будинку творчості в рамках проекту «Освіта в умовах надзвичайних ситуацій та ініціатива з захисту для найбільш уразливих верств населення в Україні» Що реалізується Фондом AVSI та його партнером ГО «Емаус». За фінансової підтримки проекту Гуманітарним фондом для України.

Проект спрямований на підвищення рівню освіти для дітей, які постраждали від війни в Сумській та Харківській областях, покращуючи можливості навчання та підтримуючи волонтерів і вчителів (VT) та на Неспеціалізовану психосоціальну підтримку.

В рамках проекту діти отримують спеціалізовану підтримку психолога, консультації за допомогою сучасних особистісно спрямованих практичних методик.

Ведеться співпраця з міжнародними організаціями такими як UNICEF та AVSI.

Участь в патріотичних акціях:

Активно долучаються і маленькі вихованці Первомайського будинку творчості до добродійних акцій та підтримки української армії. З любов'ю вони виготовляють обереги, сувеніри, листівки, малюють малюнки та передають їх на передову для моральної підтримки захисників.

З завзяттям діти відкликнулися на прохання військових допомогти оформити кімнату відпочитку для ЗСУ та створили велику кількість подарунків та стінки.

Долучаються до запитів волонтерів, щодо збору консервних банок та виготовлення окопних свічок, а також зборів матеріалів для плетіння маскувальних сіток.

В багатьох вихованців закладу батьки в лавах збройних сил України боронять державу, тому діти особливо гостро відчувають потребу в реалізації своєї волонтерської енергії.

Вихованці закладу постійно підтримують міські, обласні та всеукраїнські благодійні акції, флешмоби, челенджі які спрямовані на формування патріотичних поглядів: «Діти України проти війни», «Я люблю тебе, тато», «Ілюстрована Конституція» «День захисника та захисниці України».

Закладом проводяться патріотичні акції, спрямовані на виховання стійкої громадянської позиції у вихованців: «Запали свічку пам'яті», «Голуб миру»

«Листівка на передову», «Білі янголи пам'яті», «Червоний мак» «Тарасові думи». Акції до Дня соборності, Дня Єднання та Дня

Української писемності.

Закладом проводяться природоохоронні та краєзнавчі акції, спрямовані на виховання поваги до рідного краю та його історії. Долучилися вихованці до міської акції з висадки дерев та створенню нової алеї дубів в Первомайському.

Виховання громадянина-патріота:

Не зупиняється робота педагогів і в напрямку виховання громадянина-патріота засобами позашкільної освіти. Вихованці гуртків всіх напрямлень беруть участь в акціях та флешмобах патріотичного спрямування.

Насичується репертуар творами українських класиків та сучасників, проводяться тематичні виховні заходи.

З великим натхненням педагоги, на власному прикладі, впроваджують любов та повагу до України, традицій та культури нашого народу. Вчать шанувати рідну землю та поважати історію рідного краю.

Протягом майже 9 років наша держава потерпає від російської агресії та інтервенції ворожої країни-сусідки. Українці стали на захист своєї батьківщини та боронять кожен метр нашої землі. Виборюють свою незалежність вже не в політичній боротьбі, а на кривавому полі бою.

Зустрічі вихованців закладу з українськими воїнами сприяють плеканню духу патріотизма, розумінню важливості захисту своєї Батьківщини та формуванню любові до всього українського.

Вшанування Героїв України:

Вихованцями гуртка «Цікава інформатика», з метою вшанування пам'яті загиблих воїнів-первомайців, створено електронний інформаційний стенд «Герої не вмирають. Пам'ятаємо», який розміщено на офіційних сторінках закладу у соціальних мережах. Налаштована робота зі збору точної інформації, налагоджена співпраця з органами місцевого самоврядування з втілення цього болючого проєкту. Вже понад 30 захисників з Первомайської громади віддали свої життя у кривавому протистоянні з росією. З великим смутком доповнюється інформація в стенді. Проте кожен мешканець нашої громади має знати в обличчя героїв, які з перших днів російської інтервенції, зі зброєю в руках стали на захист Батьківщини.

Гуртки різних спрямувань розвивають патріотичні почуття у вихованців через основну діяльність під час занять та виховні заходи, відвідування тематичних виставок і т.д.

Плекання традицій та культурних феноменів українського народу – важлива складова у вихованні справжнього патріота. Адже через любов до малого формується і любов до великого. Наче цеглинка до цеглинки будується міцний мур з візерунком із мальв і волошок, чорнобривців та калини, синього неба та золотої пшениці, із високих тополь і могутніх дубів.

Культура нашого народу пронизана символізмом та прикметами. Передаючи наступним генераціям традиції – розвиваємо духовнозбагачену особистість.

Комунальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради Харківського району Харківської області

Наша країна переживає зараз дуже складні часи. В умовах введення в Україні воєнного стану, викликаного збройною агресією росії, освітяни – на своєму педагогічному трудовому фронті. Працюють сумлінно, відповідально ставляться до виконання посадових обов'язків і вже цим наближають перемогу.

Волонтерська діяльність.

Вихованці гуртків комунального закладу «Центр дитячої та юнацької творчості» протягом року зробили велику кількість патріотичних листівок, оберегів, малюнків із словами подяки та підтримки нашим захисникам, та передали у військові частини. Під силу юним волонтерам – і плести маскувальні сітки, і виготовляти окопні свічки. Але головне, що можуть зробити діти для військових – це, регулярно виробляти амулети, малюнки, де зображають довгоочікуване мирне життя, щоб бійцям на передовій стало трохи тепліше.

Вихованці зразкового гуртка образотворчого мистецтва «Студія Відродження» розмалювали і передали військовим ящик з під боєкомплекту з подарунками від дітей та їх батьків.

Робота з переселенцями.

З початком війни у передмістя переїхало багато мешканців м. Харків, діти були налякані, в розпачі... наші керівники гуртків через рекламу у соціальних мережах залучили діток-переселенців до занять у гуртках, безкоштовно надали матеріали для творчості, провели безліч цікавих акцій, долучали до волонтерської роботи.

- Березень 2022 року акція: «Незламна творчість»
- Акція «Всі тварини України – за Мир!»
- Травень 2022 року онлайн-акція «Моя улюблена вишиванка»
- Червень 2022 року для діток та їх батьків акція: «Добрі серця України»
- Вересень 2022 року акція: «Розфарбуй свою Україну»

Національно-патріотичні акції.

➤ День Соборності України – 22 січня

➤ 16 лютого – День єднання. Головна мета цього дня — показати єдність українського народу на тлі військової загрози.

➤ 20 лютого вихованці КЗ «ЦДЮТ» Південної міської ради долучилися до Всесвітньої «тихої» акції «Ангели пам'яті» із вшанування Героїв Небесної Сотні і усього Небесного воїнства. #палацтихаакціяангелипам'яті

Онлайн акція «Писанка миру. Створи свій символ миру!», організованої КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості».

КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради проведено еко-патріотичну акцію «Посади дерево Миру», щоб привернути увагу до жахливих наслідків війни.

Участь у обласному флешмобі «Вишиванка – генетичний код нації», який провів КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості».

Участь у обласній акції «Діти Харківщини проти війни», яку провела КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості».

У червні 2022 року у КЗ «Центр дитячої та юнацької творчості» Південної міської ради провів акцію: «Медики України – янголи миру», присвячену Дню медичного працівника України.

➤ 28 липня 2022 року Україна вперше відзначає День Української Державності.

Зразковий гурток образотворчого мистецтва «Студія Відродження» прийняв участь у обласній акції: «Україна. Понад тисяча років державності», до Дня Української Державності, проведеної КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості». #палацакціяукраїнапонадтисячароківдержавності

➤ Серпень 2022 року акція: «З Днем народження, Україно!»

Участь у обласному членжі «Будь сильною та вільною, моя Україно!» та обласній акції «Прапор вільної країни», проведених КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості».

Участь у обласній акції «Дякуємо захисникам України!», присвяченої Дню захисників і захисниць України, яку провів КЗ «Харківський обласний Палац дитячої та юнацької творчості».

- Заходи до дня Української писемності і мови
- Участь у Всеукраїнському флешмобі «Військові обереги від Святого Миколая»
- Заходи до Дня Збройних Сил України.

Вшанування пам'яті Героїв України

Вихованці гуртка «Краєзнавець» взяли участь у обласній краєзнавчій Акції учнівської молоді «Незалежність України очима юних краєзнавців», присвяченої Дню Незалежності України. Наші вихованці представили есе «Іван Сірко. Його життя – боротьба за незалежну Україну» та «Їх мета – Перемога» про воїнів полку «Азов».

Підготували краєзнавчі дослідження на Всеукраїнську історико-краєзнавчу конференцію учнівської молоді «Військово-історичні події на теренах України: минуле і сучасність». Наш матеріал «Ветерани батальйону «Азов» представлений на секції «Антропологічний вимір війни».

Взяли участь у обласному етапі Всеукраїнського конкурсу на написання есе «Війна за СВІЙ шлях» (дитячий погляд) у наш вихованець представив есе «Герої не вмирають» про мешканців селища Буди Харківського району Харківської області, які героїчно загинули на цій війні.

Комунальний заклад «Центр дитячої та юнацької творчості» постійно проводить зустрічі гуртківців з офіцером полку «Азов» колишнім вихованцем гуртка історичного краєзнавства Володимиром Підгорним. На яких воїн розповідає про оборону заводу «Азовсталь» у Маріуполі, про перші дні війни, про героїзм наших захисників. Важкопораненого Володимира останнім гелікоптером у квітні минулого року вивезли з оточеного ворогом заводу «Азовсталь». Після численних операцій офіцер знову в строю.

Створили та поповнюємо електронний бібліографічний покажчик за тематикою: «Наші воїни-земляки та події рідної Слобожанщини під час сучасної війни».

У гуртках постійно проводяться виховні заняття:

Позашкільля незламне, бо ми працюємо завжди і скрізь, де тільки маємо змогу працювати, онлайн, вдома, в парку, в школі... ми любимо те, що робимо, а головне вчимо наших дітей розвиватись. І нас не зупинить ні карантин, ні війна. Ми зробимо все, щоб наші діти були щасливими та досвідченими!

Старовірівський центр дитячої та юнацької творчості «Шанс» Старовірівської сільської ради Красноградського району Харківської області

Позашкільна освіта була, є і залишається потужним, ефективним та цілеспрямованим джерелом розвитку особистості. Старовірівський центр дитячої та юнацької творчості «Шанс» Старовірівської сільської ради Красноградського району Харківської області (далі – Старовірівський ЦДЮТ «Шанс») – відкритий простір для творчих можливостей дітей, які направляють свою діяльність на набуття ключових компетентностей у різних напрямках. Наш педагогічний колектив разом з вихованцями закладу навчалися, змагалися, створювали, співали та малювали з великим потужним потенціалом у серці, вірою в душі та під мирним небом...

Але так було до 24 лютого 2022 року.

Війна! Для більшості з нас це найтяжче випробування у житті, яке змінило кожного. Найбільшої трансформації зазнав психоемоційний стан дітей.

Сьогодні для більшості регіонів позашкільна є тим місцем, де діти відволікаються від страшного повсякдення війни. Головним завданням Старовірівського ЦДЮТ «Шанс» залишається надання якомога більшої допомоги дітям як місцевим так і тим, хто тимчасово перебуває на території нашої громади реалізовувати здібності та творчий потенціал і продовжувати доступ до якісної позашкільної освіти.

З початком повномасштабного вторгнення вихованці закладу активно почали робити свої маленькі внески у нашу велику перемогу.

Говорять, що кожна людина народжується із зерном в руці, треба тільки знайти поле, де те зерно найкраще проросте. Ми ростимо талановиту молодь, яка влітає у національний вінок цвіт свого таланту.

Творчість вносить у життя радість, яка знову надихає на творчість, і яка так необхідна сьогодні, адже освітній фронт у воєнний час є дуже потужною зброєю проти ворога.

Зроблено та передано Збройним Силам України патріотичні поробки, які з глибокою повагою та любов'ю до Батьківщини виготовили вихованці.

Активну участь взяв заклад у благодійній акції «Смілива гривня», яку ініціював Національний банк України з метою об'єднання зусиль українців і зібрання коштів для ЗСУ. Кожна гривня – це наш спільний внесок у перемогу!

Керівники гуртків та вихованці Старовірівського ЦДЮТ «Шанс» активно долучаються до волонтерської роботи: плетуть маскувальні сітки для бійців на передовій, виготовляють окопні свічки. Ми маємо бути корисними і об'єднуватися для такої важливої праці. Так як ми єдина країна, то ми єдині і в захисті, і в мові, і в допомозі. І це дуже символічно, бо і дитячими руками твориться захист бійців, військової техніки. Попри дитячу безпосередність, діти свідомі того, що долучені до дуже

важливої справи, що це – отакий реальний, фізичний прояв патріотизму, що вони безпосередньо докладають зусиль до наближення нашої перемоги!

Керівники гуртків художньо-естетичного напрямку зі своїми вихованцями створили інтернет-магазин в Instagram (https://instagram.com/_create.shop_?gshid=), в якому можна придбати чудові вироби , створені власноруч. Всі, хто бажає придбати вироби чи сувеніри і таким чином допомогти нашим Збройним силам є покупцями нашої крамниці.

Незважаючи на тривожні виклики під час війни, ми продовжуємо навчатися, творити і перемогати. Дякуємо нашим захисникам і захисницям за можливість творчо зростати. Наші досягнення – це щирі слова вдячності вам, солдати Збройних Сил України! Все буде Україна!

Комунальний заклад «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради

Шановні друзі! В цій сторінці історії комунального закладу «Центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» Херсонської обласної ради не буде повідомлень про масштабні виховні заходи чи суспільно-корисну працю з дітьми.

Це історія шоку окупації, невизначеності, виживання та терпіння.

Вона нерозривно пов'язана з подіями 2022 року, що розгортались в регіоні.

Від моменту російського вторгнення в Україну територія Херсонської області перебувала під ударами збройних сил Росії.

На початку березня Україна втратила контроль над обласним центром – містом Херсон; російські війська окупували практично всю територію області.

Робота Центру була призупинена, педагогічні працівники перебували по своїх домівках, повідомляли про події в різних районах міста у соціальній інтернет групі, ділились фото та відео.

З жalem спостерігали як навалюю рухаються російські солдати та їх техніка вулицями міста.

Зрештою, з середини березня, заклад продовжив працювати. Навчання у гуртках було організовано дистанційно.

З початку II семестру 2021–2022 навчального року, під час воєнних дій, у Центрі діяло 35 гуртків (охоплено 512 вихованців), з них у м. Херсоні – 19 гуртків, у сільській місцевості та м. Генічеську – 16.

Педагогічний колектив Центру складався з 22 педагогів: 9 основних працівників (з них 4 керівника гуртки за основним місцем роботи) та 13 керівників гуртків за сумісництвом.

Гурткова робота вже не сприймалась звичним дійством, це був своєрідний виклик і протест обставинам.

Весь час, до кінця навчального року, підтримувався зв'язок з керівниками гуртків, що працювали в закладах 5 громад області.

Освітній процес на цей час трансформовано з врахуванням особливостей дистанційної комунікації, технічних можливостей дітей та педагогів.

В окремих районах проведення онлайн занять було ускладнене через проблеми електропостачання, малою швидкістю Інтернету, а то й його відсутністю.

Проте, педагоги знаходили будь-які можливі спілкування з дітьми.

Керівниками гуртків здійснена самостійна зміна програм, добирались оптимальні форми подачі нового матеріалу та перевірки знань.

Вихованці Центру дистанційно залучались до участі у масових природоохоронних конкурсах та акціях.

З метою психологічного розвантаження дітей методичною службою Центру започатковано обласну заочну дистанційну акцію «Кроки весни».

137 учасників заходу представили журі конкурсу 267 світлин творчих робіт за номінаціями: «Я і рослини», «Я і тварини». «Природа в творчості», «Природа в малюнках».

В цей час, у Херсоні та найбільших містах Херсонщини, попри тиск загарбників, місцеві жителі виходять на мирні протести проти окупації.

Зрештою, мітинги, що продовжувалися до середини квітня, стають менш регулярними. В місті посилюється дія Росгвардії та ФСБ.

Стрімко розростається рашиський спрут, пускає потворне коріння, встановлює свої порядки.

Росіяни, за допомогою місцевих колаборантів, створюють окупаційні адміністрації, викрадають проукраїнських політиків, активістів, журналістів, вчиняють вбивства та катування цивільних мешканців.

Кожна подія гибелі мирних жителів як в Херсоні так і, загалом, в Україні наводить жах і змушує людей виїжджати – кидати свої домівки, і головне – рятувати дітей.

Починають звільнятися і евакуюватися працівники Центру.

Та все ж, на кінець навчального року, у Центрі продовжує працювати 22 гуртки, в них – 326 здобувачів освіти.

12 вихованців гуртка «Юні агрохіміки», студенти Херсонського аграрно-економічного університету (керівник Берднікова О.Г.) онлайн складають кваліфікаційні іспити та отримують свідоцтва про позашкільну освіту.

Літо 2022 року стає початком нових випробувань, втрат і розчарувань.

Новоспечена влада протягує руський мир в освіту. Росіяни пропонують працювати в нових умовах, за російськими програмами, проте більшість педагогів не пристають на такі пропозиції.

Мають місце погрози і ультиматуми. Багато учителів виїздить за межі області.

Разом з тим знаходиться категорія зацікавлених, яка йде на співпрацю.

Але наша історія не про них.

Наша тема – спрямувати свої зусилля на збереження матеріально-технічної бази закладу: утримання тварин живого куточку, догляд за рослинами навчально-дослідної земельної ділянки та теплиці.

Здійснюється і методична робота: впродовж літа педагогами Центру складено і представлено у фейсбук 15 відеосюжетів для здобувачів освіти молодшого і середнього віку «Дистанційної природничої школи літнього циклу «Цікава природа».

Тим часом окупаційною владою провадиться кампанія так званої «оптимізації»: покращується матеріальна база одних закладів освіти за рахунок грабунку інших.

На щастя нас оминула сія чаша. Хоча кожен день, кожному мить все могло змінитись достеменно.

У вересні, з початком нового навчального року, напруга зростала.

Працювати з дітьми дистанційно було вже небезпечно. Керівники гуртків, що ще залишались на даний час в Центрі були переведені в режим простою.

В окупованому Херсоні здавалось, що час зупинився.

Але день за днем, день за днем з відчаєм і тривогою знову в Центр, де не спинається циклічний рух природи, щоб втомитись від фізичної роботи так, щоб не хватало сил на зневіру і страх.

Кожен куточок живої природи, кожна стеблина, надихав, давав сили до стійкості і витримки.

В шабоші викривленої дійсності і пропаганди, поруч з дулами автоматів та залпів артилерії ми чекали на звільнення і на наш жовто-блакитний прапор.

Ми чекали. Чекали і зневірялись і знову чекали. Ступінь того накалу не можна передати словами.

Далі — психологічний тиск рашиської кампанії референдуму по приєднанню Херсонської області до складу Росії, оголошення військового стану в регіоні, терор повідомлень про евакуацію.

Далі — суцільна інформаційна ізоляція, відсутність зв'язку, а також світла і води. Почуття жаху і відчаю.

Але, врешті, він настав. Той день. П'ятниця 11 листопада 2022 року. День звільнення міста Херсона! День, коли повітря стало іншим, небо рідним, а простір — вільним. Це був істинно історичний День!

Мирні жителі вийшли на площу Свободи, вітали воїнів України квітами з невимовною радістю і сльозами. Люди скандували: «Слава ЗСУ!», обіймали військових, співали пісні та розмахували прапорами. Автомобілі виїжджали на вулиці з сигналами, а жителі зривали пропагандистські білборди з російськими прапорами і надписом «Россия здесь навсегда».

Це був період духовного піднесення і переродження.

Йшов листопад. У Центрі ми поспішали виконати всі сільськогосподарські роботи по підготовці до зими: внесли в якості добрива опале листя дерев на земельні ділянки, перекопали ґрунт, пересадили в більш придатні місця кущі і молоді дерева, утепили кущі троянд та інжиру.

В цей час налагоджена співпраця з Центральним комітетом профспілки працівників освіти і науки України, волонтерським Центром «Шостка-добро» (Сумська область).

Наш Центр став одним з осередків видачі гуманітарної допомоги працівникам освітніх закладів обласного та міського підпорядкування Херсонської та Чорнобаївської громади.

У грудні 2022 року почались масовані обстріли м. Херсона російськими військами з лівого берега Дніпра.

Територія Центру була декілька разів обстріляна розривними снарядами.

17 грудня один з сильних прильотів прийшовся на ділянку саду, в результаті чого розтрощено покриття теплиці, яка знаходилась у 80 метрах від епіцентру влучання. Пошкоджено вікна автобусу. Поранення отримав сторож, який перебував на чергуванні. Зараз з ним все добре, але осколок так і залишиться з ним.

Рослини з теплиці були перенесені до приміщення. Деякі залишились в ґрунті. Їх «утеплили» як могли...

Грудень 2022 року був холодним і непривітним для нас, адже довгий час в області ремонтувались повалені рашистами лінії електропередач під час відступу. Тварин живого куточка кутали в ковдри, деяких «розібрали по домах», де було тепло від газового опалення.

Але ми були вільними!

Таким був для нас 2022 рік. Головне в ньому те, що ми таки залишились.

Фотоколаж. Дистанційний конкурс малюнків та плакатів «День Землі» (Гурток «Дитячий екологічний рух», керівник Ірина Сушко працює через соціальну мережу Viber)

Фотоколаж. 26 травня 2022, на платформі ZOOM, проведені кваліфікаційні іспити по закінченню здобувачами освіти Центру навчального курсу програми «Юні агрохіміки», керівник гуртка Олена БЕРДНІКОВА

У колекційному відділі НДЗД проводили фенологічні спостереження за бобовими, технічними та рідкісними культурами. Вели фотофіксацію. Зібраним восени насінням, поповнили насінневий фонд Центру.

Фото . Загальний вид ділянок колекційного відділу

Фотоколаж. Вігна

Фотоколаж. Нут

Фотоколаж. Маш

Фотоколаж. Вігна анаконда

Фотоколаж. Чина

Фотоколаж. Бамія

Робота в теплиці була направлена на проведення санітарної перевірки стану споруди, пересаджування та упорядкування колекційного фонду кімнатних рослин Центру.

Фотоколаж. Теплиця з колекцією кімнатних рослин Центру

Фотоколаж «Співпраця з волонтерами»

Структурний підрозділ еколого-натуралістичного напрямку Хмельницького обласного центру туризму і краєзнавства

Розбудова України як суверенної держави ставить перед освітою відповідальне і складне завдання — виховати національно свідоме підрастаюче покоління патріотів своєї Батьківщини, спадкоємців і продовжувачів національно-патріотичних традицій.

Результатом патріотичного виховання є сформованість у школярів почуття патріотизму, яке означає прояв особистістю любові до природи, свого народу, поваги до українських традицій, відчуття своєї належності до України, усвідомлення спільності власної долі з долею Батьківщини, досконале володіння українською мовою, здатність захищати Україну, та усвідомлення себе як представника своєї нації, носія її культури, репрезентанта її історії.

Метою Концепції національно-патріотичного виховання в системі освіти України є встановлення самодостатнього громадянина патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин, формування активної громадянської позиції, утвердження національної ідентичності громадян, на основі духовно-моральних цінностей українського народу, національної самобутності.

Безумовно, патріотичне виховання підрастаючого покоління – основа стабільного розвитку країни в майбутньому. Цей процес тривалий за часом, складний за змістом і достатньо розбалансований з погляду методичного здійснення. Проте відсутність його або неякісний підхід призводить до загальнонаціональної катастрофи.

Формування патріотичних відчуттів багато в чому залежить від розвитку емоційної сфери підлітків. Патріотичне виховання підрастаючого покоління завжди було одним із найважливіших завдань сучасної позашкільної освіти, адже дитинство і юність – найблагодатніша пора для виховання відчуття любові до Батьківщини. Під патріотичним вихованням розуміється поступове і неухильне формування в учнівської молоді любові до своєї Батьківщини. Патріотизм – одна з найважливіших рис всебічно розвиненої особистості. У школярів необхідно формувати відчуття гордості за свою Батьківщину і свій народ, пошану до його великих звершень і гідних сторінок минулого.

У Законі України «Про позашкільну освіту», Законі України «Про виховання дітей та молоді», Національній програмі виховання дітей та учнівської молоді в Україні, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Цільовій соціальній програмі національно-патріотичного виховання у Хмельницькій області на 2022–2025 роки, Плані комплексних заходів з екологічної освіти і виховання та

формування екологічної культури дітей, учнівської і студентської молоді закладів освіти Хмельницької області на 2021–2025 рр. закладено підходи до національно-патріотичного виховання підлітків.

Національно-патріотичне виховання здійснюється насамперед у процесі навчання, де у вихованців закладається фундамент глибоких знань, формується світогляд, національна самосвідомість.

У виховній роботі з дітьми всі педагоги структурного підрозділу еколого-натуралістичного напрямку ХОЦТКУМ дотримуються таких принципів:

- національної спрямованості (формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, свого народу, шанобливого ставлення до його культури);

- гуманізації виховного процесу (зосередження уваги на дитині як вищій цінності, врахування її вікових та індивідуальних особливостей і можливостей, спонукання до самостійності, задоволення базових потреб дитини, стимулювання свідомого ставлення до своєї поведінки, діяльності, патріотичних цінностей);

- самоактивності і саморегуляції (сприяння розвитку у вихованців суб'єктних характеристик; формування здатності до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; поступового вироблення громадянської позиції особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках);

- культуровідповідності (передбачення єдності патріотичного виховання з історією та культурою народу, його мовою, народними традиціями та звичаями, які забезпечують духовну єдність, наступність і спадкоємність поколінь);

- полікультурності (інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування толерантного ставлення до культури, мистецтва, вірування інших народів; здатність сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської).

- соціальної відповідності (обумовлення необхідності узгодженості змісту і методів патріотичного виховання реальній соціальній ситуації, в якій організовується виховний процес).

Актуальність тематики і проблеми національно-патріотичного виховання учнівської молоді в умовах євроінтеграції та захисту української держави від сепаратизму і російських агресорів стимулювали започаткування колективом хмельницьких педагогів-натуралістів прискорену реалізацію завдань спільного з Національною АПН України науково-освітнього проекту: «Формування національно-патріотичних почуттів дітей, учнівської і студентської молоді юннатівськими формами роботи в контексті українського патріотизму та євроінтеграції України».

Співпраця закладу з науковцями Національної АПН України присвячена пошуку шляхів та методик, здатних забезпечувати спрямування педагогічної діяльності навчальних закладів на створення дієвої і ефективної моделі

національно-патріотичного виховання української молоді в контексті українського патріотизму та євроінтеграції держави і суспільства.

Особливий акцент у цьому науково-освітньому проекті зроблено на глибокому усвідомленні юннатами ідеї єднання і толерантності стосунків різних націй, народностей, національностей і релігійних конфесій в Україні заради захисту її території, розвитку економіки, зміцнення обороноздатності держави та забезпечення достойного життя і процвітання її народу.

В контексті інформаційно-просвітницької роботи з національно-патріотичного виховання організовувалась і проводилась природничо-краєзнавча робота, участь у якій приймали науковці, а педагоги з учнями і гуртківцями реалізовували проектні завдання, за результатами яких побачили світ тематичні видання для усіх закладів освіти області.

Про ведення цих заходів та їх результативність постійно висвітлювались в інформаційних рубриках на сайтах обласної ради, облдержадміністрації, ДОН, Хмельницького ОІППО, Національного ЕНЦУМ та соціальних мережах. А ще наші надбання дублювали інші сайти.

Прикладом цьому може бути науково-освітній проект «Річки Хмельниччини» реалізований науковцями, освітянами і школярами Хмельницької області, під час якого проводилось вивчення й описування флори та фауни, водних басейнів річок та заповідних територій, а також краєзнавчих пам'яток регіону.

Завдяки реалізації цього проекту та аналогічного йому природничо-краєзнавчого проекту на мікологічну тематику школярі області не лише поглиблено вивчили і описали довкілля, а й стали активними учасниками ряду природоохоронних заходів.

В результаті, завдяки творчій групі експериментального майданчика з числа педагогів-ентузіастів юннатівської роботи, яка опрацьовувала дитячі матеріали, побачили світ цікаві і змістовні навчальні посібники «Річки Хмельниччини», «Гриби Хмельниччини» та «Флора Хмельниччини».

Також у межах Проекту було підготовлено і опубліковано унікальне для всієї України видання книги «Історія міст і сіл Хмельниччини» (за працями Юхима Сіцінського і Миколи Теодоровича), навчально-методичні посібники – «Двірецько-Пересопницьке Євангеліє: Історія. Творці. Таємниці», «Новоушиччина», «Україна-Русь vs Московія: настільна книга» та «Фронтний кобзар».

05 січня 2022 року в читальному залі Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки Хмельницький обласний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді спільно з працівниками бібліотеки та за участю місцевих педагогів-натуралістів, науковців, працівників закладів освіти і культури, краєзнавців Хмельниччини провели презентацією книги Сергія Івановича Крамара «Українська політична еліта: «булава» або зрада».

До видання і презентації книги долучалися педагоги-натуралісти ОЕНЦУМ, а науковими рецензентами були відомі столичні та місцеві науковці у галузях вищої освіти, науки і права.

Завдяки трансляванню з читального залу ОУНБ цієї літературної події в режимі онлайн, до неї змогли долучитись віддалені користувачі бібліотек і педагоги області, студенти закладів вищої освіти – усього 35 колективних учасників з різних куточків Хмельниччини.

Варто акцентувати увагу на тому, що в кожному з цих навчально-методичних посібників відображено працю дітей, зі збору і аналізу зібраної народознавчої, етнографічної і суто наукової інформації. Тому в кінці кожного з цих видань вказано назви шкіл, окремих гуртків, учнів і їхніх батьків, хто був безпосереднім учасником здійснення цих проектів.

З метою активізації творчої соціальної і громадянської активності учнів, кожна дитяча творча праця презентувалась на обласних дитячих науково-практичних конференціях, зборах юннатів і фіналах еколого-природничих й історико-краєзнавчих заходів та отримала заохочувальні відзнаки організаторів здійсненого спільного проекту НАПН України і колективу хмельницьких педагогів-натуралістів.

Для реалізації завдань національно-патріотичного виховання використовується література електронної бібліотеки структурного підрозділу еколого-натуралістичного напрямку.

Також комплекти літератури на природничо-краєзнавчу і національно-патріотичну тематику юннатами і педагогами-натуралістами у 2022 році передано для поранених воїнів у місцевий госпіталь.

В процесі патріотичного виховання педагоги структурного підрозділу обов'язково враховують вікові особливості вихованців.

– У молодшому шкільному віці це формування здатності дитини пізнавати себе як члена сім'ї, родини, дитячого угруповання; як учня, жителя міста чи села; виховання у неї любові до рідного дому, школи, вулиці, своєї країни, її природи, рідного слова, побуту, традицій.

– У підлітковому віці виховується духовно осмислений, рефлексивний патріотизм, який поєднує любов до свого народу, нації, Батьківщини з почуттям поваги до інших народів, своїх і чужих прав та свобод.

– У старшому шкільному віці пріоритетними рисами ціннісного ставлення до Батьківщини є відповідальність і дієвість. Старші вихованці не лише ідентифікують себе з українським народом, але й прагнуть жити в Україні, пов'язати з нею свою долю, служити Вітчизні на шляху її національного демократичного відродження; працювати на її благо, захищати її; поважати Конституцію України і виконувати норми Законів; бережливо ставитись до етно-етичної культури народів України;

володіти рідною та державною мовою; визнавати пріоритети прав людини, поважати свободу, демократію, справедливість.

Вивчаючи й оберігаючи об'єкти і пам'ятки природи рідного краю, ми виховуємо патріотичні почуття, а головне формуємо потреби і мотивацію кожного з учасників нашого проекту бути – патріотом своєї землі.

Національно-патріотичне виховання на навчальних заняттях гуртків тісно пов'язано з пізнавальною діяльністю вихованців, зміст і методи якої безпосередньо впливають на реалізацію виховних завдань. Природа є потужним фактором виховання поваги й любові до своєї Батьківщини, могутнім засобом виховання в дітей ціннісних ставлень, моральних якостей, насамперед національної свідомості.

Для більшої зацікавленості вихованців на заняттях педагоги-натуралісти структурного підрозділу практикують тематичні заходи, присвячені героїчним подвигам українських воїнів, боротьбі за територіальну цілісність і незалежність України елементи національної культури, народні перекази, легенди, оповіді, загадки, пісні, прислів'я та прикмети про наших супутників – рослин, які дійшли до нас із сивої давнини. Такі навчально-виховні заходи народознавчого змісту керівниками гуртків проводяться у вигляді конкурсів або змагань. Керівники гуртків постійно проводять патріотичні заходи приурочені до відзначення пам'ятних та ювілейних дат.

Яскравим прикладом цього напрямку роботи серед неповнолітніх став «Паросток» – Всеукраїнська дитячо-юнацька еколого-патріотична гра, в якій взяли активну участь вихованці гуртків структурного підрозділу еколого-натуралістичного напрямку та зайняли I місце у Всеукраїнському етапі конкурсу.

Програма очного етапу Гри у закладі включала пізнавальну екскурсію навчальною екологічною стежкою, години спілкування «Виховуємо юннатів-патріотів», еколого-патріотичний турнір «Природа рідного краю навколо нас», патріотичну виховну годину «Козацькому роду немає переводу», флешмоб «Юннати за мирну Україну!», випуск стінгазети «Любіть Україну», індивідуальних тематичних плакатів, малюнків і поробок з природних матеріалів, патріотичні акції «Малюнок воїну» та «Лист пораненому».

Юннати закладу взяли активну участь у Всеукраїнському родинному конкурсі «Український коровай», де здобули I місце і були відзначенні грамотою Національного ЕНЦУМ.

Педагогами еколого-натуралістичного підрозділу закладу проводиться багато заходів, метою яких є зміцнення і поглиблення найцінніших громадянських якостей, а саме:

– формування духовних цінностей українського патріота, етнічної та національної самосвідомості, любові до рідної землі, українського народу, його історії, Української Держави, родини; успадкування духовних та культурних надбань українського народу;

– формування мовної культури, оволодіння і вживання української мови як духовного коду нації; підтримання кращих рис української нації — працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини;

– визнання духовної єдності населення усіх регіонів України, спільності культурної спадщини та майбутнього.

16 лютого 2022 року вихованці гуртків «Юні акваріумісти» (кер. Петраш Ю.В.), «Юні квітникарі» (кер. Тонкоглаз І.М.) провели ряд заходів під гаслом «Наша сила в єднанні» до Дня єдності України.

Вихованці юннатівського гуртка «Юні валеологи», на базі Великоорлинської гімназії Антонінської ТГ Хмельницького району, під керівництвом свого наставника Марії Михайлівни Мироненко виготовили окопні свічки для забезпечення потреби в них українських воїнів. Діти трудяться з почуттям глибокого розуміння важливості цієї справи, яку вони роблять власними руками для ЗСУ разом з іншими дітьми закладів освіти нашого краю й України.

Виготовлені свічки передали на фронт через волонтерів благодійного фонду «Ковчег «Україна».

Юні гімназисти-волонтери Великих Орлинців, виховані їхніми педагогами в дусі українського патріотизму, прагнуть допомогти власними силами захисникам нашої Батьківщини і на цьому не зупиняться, вони вже очікують на доставку поставальником їм нового замовлення парафіну для виготовлення чергової партії окопних свічок.

Вихованці гуртка «Юні друзі природи» (кер. Демчишина З.І.) залучила дітей до виготовлення своїми руками оберегів воїнам, разом з іншими класами, передали невелику кількість продуктів харчування та теплих речей для наших захисників.

Юннати брали участь у аукціоні-розпродажі домашньої випічки, кошти з якої були направлені на ЗСУ.

Серед вихованців є діти – переселенці. Для зменшення наслідків стресу та профілактики на базі куточків живої природи, діти проходять психологічну реабілітацію, навчаються розрізняти тварин за зовнішніми ознаками, розміром, забарвленням і звичками, спостерігають за поведінкою та годують улюбленців. А особливо улюбленим місцем стала лабораторія акваріумістики (Петраш Ю.В.), де створені оптимальні умови для швидкого й ефективного зняття емоційного перенапруження та відновлення. Педагоги відзначають, що час із рослинами та тваринами відволікає від пережитого не тільки дітей, а й їхніх батьків.

Вихованці гуртків «Юні валеологи» на базі Гуківського ліцею (кер. гуртків Лиськова М.Й.) та вихованці гуртків «Природа рідного краю» (кер. гуртків Левко Л.А.) Староушицького ліцею Кам'янець-Подільського району провели ряд заходів, приурочених до Дня української писемності та мови.

Вихованці гуртків «Юні рослинники» та «Лікарські рослини» (кер. Дереш Т.В.) Пилипо-Олександрівського ліцею Віньковецької селищної ради та вихованці гуртків «Природа рідного краю» (кер. Петраш Ю.В.) структурного підрозділу еколого-натуралістичного напрямку взяли участь у благодійній ярмарці, а зібрані кошти передали на потреби ЗСУ.

А вихованці гуртків «Людина і довкілля» (кер. Маївка С.В.) Полонського ліцею № 1 організували акцію «Макулатура здай – перемогу наближай».

Спільно з лісівниками Славутського держлісгоспу педагоги і вихованці гуртків КЗ «Центр туризму і краєзнавства учнівської молоді» Нетішинської міської ради провели акцію «Посади дерево за себе та за свого друга, який поліг за Україну» та долучилися до Всеукраїнської акції «Закладка парку «Дерева Перемоги» на базі Національного ЕНЦУМ МОН України, приуроченої киянами Дню захисника та захисниць України і Дню українського козацтва. Їх дуб скельний, як характерне для нашого регіону дерево, відтепер зростатиме в столичному парку «Дерева Перемоги», де поряд із деревами з кожної області України символізуватиме Хмельниччину.

Віримо однозначно в перемогу мужніх воїнів ЗСУ та українського народу над російськими окупантами і разом працюємо на Перемогу!

Комунальний заклад «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді»

Для Чернівецького обласного Центру еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, для всього педагогічного колективу дуже важливим є те, щоб кожний її вихованець в майбутньому став громадянином-патріотом України, готовим брати на себе відповідальність, самовіддано розбудовувати країну як суверенну, незалежну, демократичну, правову, соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку, сприяти єдності української політичної нації та встановленню громадянського миру й злагоди в суспільстві, в світі. Повсякденними діями в закладі є виховання поваги до Конституції держави, законодавства, державних символів – Герба, Прапора, Гімну, а також особливої поваги до воїнів ЗСУ.

Відповідно до рекомендацій Міністерства освіти і науки та Національного еколого-натуралістичного центру, 2022 навчального року надавалася перевага гурткам, що працювали за навчальними програмами з контентом, відповідним до умов війни, а також адаптувалися діючі програми темами, корисними здобувачам освіти на даний час та збільшенням часу для практичної роботи. У цьому навчальному році відкриті були гуртки нових профілів: «Юний волонтер», «Присадибне господарство», секція очно-заочної біологічної школи «Овочівництво» за авторською програмою.

Педагоги Чернівецького ОЦЕНТУМ активно залучали внутрішньо переміщених осіб різного віку до гурткової роботи еколого-натуралістичного напрямку, зокрема в об'єднаннях: «Природа, фантазія, творчість», «Любителі домашніх тварин», «Екологічна майстерня», «Планета Еко» та інших. Особлива увага надавалася дошкільнятам, які охоче відвідували заняття творчого об'єднання для дошкільників «Пізнайко». Гурткова робота проводилася як згідно розкладу, так і в зручний для дітей час. Для проведення занять використовувалася база закладу та приміщення волонтерських центрів міста.

У нашому екологічному центрі є контактний зоомайданчик пам'яті Василя Аксенина – героя Майдану, який захищав людську гідність, принципи справедливості та наше майбутнє.

Змалку Василь Аксенин дуже любив природу, любив ліс, а особливо птахів. Після закінчення школи приїхав в Чернівці на навчання. Закінчив училище і отримав фах радіомонтажника. Працював на заводі, потім отримав вищу освіту і став інженером. Згодом організував власну справу, працював приватним підприємцем. І всі ці роки, будучи вже людиною міською, Василь Аксенин не розлучався із своїми улюбленими голубами. Був орнітологом-любителем і на дозвіллі розмножував та вирощував рідкісних та екзотичних птахів, виходжував поранених тварин.

Василь Аксенин любив життя, любив людей, любив тварин, а найбільше любив нашу славу Україну, за яку віддав своє життя. Щороку у жовтні-місяці у нашому

закладі проводиться обласний збір юних зоологів-тваринників, аграрників, садівників, квітників-дизайнерів імені Василя Аксенина. Наш центр підтримує тісні зв'язки із родиною Василя Степановича. Його дружина, сини Богдан та Юрій часто відвідують заходи, що проводяться в закладі.

Кожного року 20 лютого, у День Героїв Небесної Сотні, вшановується подвиг Героїв Небесної Сотні. На цьому виховному заході позиціонується Майдан як форма небаченого дотепер у світовій історії мирного колективного протесту українців у відповідь на порушення базових прав людини і громадянина з боку недемократичного політичного режиму в країні.

Всі пам'ятають трагічний день 24 лютого 2022 року. День, коли від вибухів і жаху здригнулася вся Земля. Страшне слово «війна» прокотилося по всій нашій чудовій Україні. Наші мирні міста піддалися жадливим бомбардуванням. Але такий народ як наш зламати неможливо. І в цьому вже впевнився увесь світ, всі люди Землі. З 24 лютого життя поділилося на «до» і «після». З кожним новим днем втрачаємо близьких, можливості, дорогі цінні миті дитинства, але не втрачаємо віри. Ніхто не забере в дітей щасливе дитинство в їхній рідній країні! Воєнний час нас всіх навчив новому. Але найголовніше – навчив цінувати все, що нам дано Богом, все, що ми можемо відстояти і чому ми можемо навчитися з нуля.

Саме тому, ще в квітні 2022 року, з великою вірою у нашу славу Перемогу, КЗ «Чернівецький обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» ініціював в області участь в проведенні всеукраїнської компанії «Сади Перемоги», яка спрямована на ефективне використання всіх доступних земельних ділянок (у дворі, на балконі, на навчально-дослідницькій земельній ділянці, на пустирі біля школи) для вирощування продуктів харчування та декоративних рослин. Вихованцями, під керівництвом фахівців ботанічного саду Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, висіяно насіння магнолій; маленькі юннати творчого об'єднання «Пізнайко» заклали «садочок цитрусових» для вирощування на підвіконні лимонів, апельсинів, мандаринів та лайма. Старші вихованці нашого закладу посадили на підвіконні кімнатні огірки, а в спеціальних контейнерах «садової терапії» – кущики суниць. Було висаджено саджанці яблунь, гінґо дволопатевого, спірей, гібісусів та інших декоративних рослин. Організатори висловили бажання, щоб кожний клаптик території Чернівецького ОЦЕНТУМ став частинкою «Саду Перемоги», а висаджена алея – частинкою нашого серця, пам'яті, проявом глибокої шани за полеглих. В усіх заходах, що проводяться в ЧОЦЕНТУМ приймали участь діти та їх батьки переселенці із інших регіонів і гості міста.

На протидію екологічному терору ворога, знищенню ним лісів, зелених насаджень, педагогічний колектив і вихованці Чернівецького ОЦЕНТУМ активно протягом весни і осені висаджували декоративні та садові дерева, кущі, квіти та стали учасниками загальнонаціональної трудової акції «турбота тобі, рідна моя Україно!».

Чернівецької обласної кампанії «За чисте довкілля», Українського дня навколишнього середовища (Дня довкілля), залучились до відзначення Дня Землі та інших заходів присвячених збереженню і відновленню землі української, благоустрою наших населених пунктів, примноженню природних багатств.

Всі дні, відколи почалася війна, педагоги Чернівецького ОЦЕНТУМ невпинно працювали на своєму освітянському фронті забезпечуючи цікаве та корисне дозвілля дітей як своїх вихованців такі для дітей-переселенців та їх батьків у позашкільний час.

Протягом літа і осені 2022 року і вже всю весну 2023 року наші вихованці залюбки доглядають за «Алеєю міст-героїв», яка була висаджена 14 квітня на п'ятдесятій день війни. В цей день в нашому закладі вшанували подвиг, масовий героїзм та стійкість громадян 10 міст-героїв України. Вихованці закладу, педагоги, представники Департаменту освіти і науки, волонтери, переселенці з територій, що перебували під окупацією ворога висадили алею колоновидних туй. Кожне посаджене деревце стало символом міста, якому присвоєно почесне звання «Місто – Герой»: Буча, Ірпінь, Волноваха, Гостомель, Маріуполь, Харків, Херсон, Чернівці, Миколаїв, Охтирка. Під час висадження алеї на заході були присутні представники із усіх міст, яким присвячене було окреме деревце. Гості щиро ділилися з усіма присутніми на заході своїми тривожними спогадами, болями та переживаннями.

Хід цієї події висвітлювали засоби масової інформації області. Сюжет транслювався на телеканалах «Чернівецький промінь», «Рада», «Інтер», в марафоні «Єдині новини». Долучились до акції і вихованці обласної заочної біологічної школи КЗ ЧОЦЕНТУМ. На базі Горошовецького ЗЗСО упорядкували молодий сквер, заклали шкільку лісових порід та посадили три алеї з дуба черешчатого, модрина європейської та сосни звичайної, що є основою парку «Юннатівський». На базі Горбівського ліцею висадили та доглядають за алеєю з туй західної присвяченої містам-героям.

Вихованці нашого закладу, а також педагоги та батьки вміють працювати, доглядати за рослинами, тваринами, вміють вчитися, вміють дружити та щиро поважати і любити рідну Україну, воїнів ЗСУ та наш рідний край.

Особливо велика увага в нашому центрі надавалася волонтерській діяльності. Протягом всього 2022 року наші вихованці разом з педагогами, разом із дітьми-переселенцями та їх батьками на базі КЗ ЧОЦЕНТУМ та на базі волонтерського центру міста Чернівці виготовляли окопні свічки, плели захисні сітки та робили сувеніри-обереги, яких відправляли нашим славним воїнам на передову.

Дуже важливим для педагогів нашого закладу є психологічна підтримка вихованців як корінних чернівчан так і тимчасово переселених. Після особливо напруженої зими 2021–2022 року, яка була ускладнена карантинними обмеженнями у в'язку із захворюванням людей на хворобу «ковід-19», а потім подіями початку війни, діти перебували у важкому психологічному стані. Робота літнього

відпочинкового табору КЗ ЧОЦЕНТУМ цього року була надзвичайно умісна і вчасна. Значна увага педагогами була приділена національно-патріотичному вихованню під час проведення літнього освітньо-відпочинкового табору «Країна Еко». З вихованцями проведено зустріч із військовим, передані патріотичні малюнки воїнам на фронт, проведені майстер-класи на різні теми. Кожна із чотирьох змін табору починалася і закінчувалася урочистим виконанням гімну України, хвилиною мовчання. Кожного дня вихованці табору натхненно співали патріотичні та народні пісні. Літній освітньо-відпочинковий табір «Країна Еко» на базі закладу відвідувала велика кількість дітей із тимчасово окупованих територій, серед яких значна кількість дітей була із Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополя. Перебування у таборі, спілкування із однолітками, екскурсії та цікаві різноманітні практичні заняття із досвідченими педагогами, дало можливість нашим вихованцям та дітям-переселенцям відчуті полегшення свого напруженого психічного стану, завданого нічними стресами, сигналами тривоги, неприємними і тривожними новинами, які вихованці часто чули із вуст батьків, вчителів, інформаційних джерел.

Саме тому педагоги нашого закладу при виборі методів та форм роботи із національно-патріотичного виховання віддають перевагу творчим і пошуковим, а саме: проведення майстер-класів, фотоплєнерів, віртуальних квестів, аграрного дослідництва, екомоніторингу, екскурсій на зоомайданчику імені В. Аксеніна, залучення дітей разом з батьками до догляду за тваринами та рослинами, посадкам квітників, алей та декоративних садочків.

В 2022 році в роботі закладу особлива увага надавалася родинним зв'язкам. Значним успіхом користувалися майстер-класи, особливо для сімей внутрішньо переміщених осіб: десятиденний цикл «Писанка-мальованка з любов'ю подарована» у техніці «шкрябанка», «крапанка», «зернівка», «мальованка» та інших; «Ниткографія»; «Виготовлення патріотичних сердечок із фетру»; «Виготовлення квітів із вторинного матеріалу»; «Виготовлення іграшки-антистрес»; «Тирсопластика»; «Захоплююче лозоплетіння»; «Виготовлення картини в техніці «Кракле»; «Декорування гіпсових фігурок» та ін. В процесі творчої роботи вивчалися буковинські і українські традиції, обговорювалися спільні і особисті проблеми, складались плани на подальшу співпрацю між різними регіонами України. З великим захопленням всі учасники освітнього процесу долучалися до практичних заходів по виготовленню маскувальних сіток, окопних свічок, ліпленні вареників, приготуванні інших смаколиків та створення власноруч дарунків для воїнів ЗСУ.

На базі закладу, Чернівецького політехнічного фахового коледжу, благодійної організації «Карітас», дитячого центру «Гарбузик» і інших закладів, проводяться майстер-класи для дітей та їх батьків: «Виготовлення поробок з природних матеріалів», «Подаруй тепло свого серця воїну» (виготовлення патріотичних символів);

«Весняний настрій» (використання техніки декупаж), «Великодні сувеніри» та інші.

Під час осінніх канікул педагоги закладу провели серію майстер-класів для внутрішньо переміщених дітей та їх батьків.

У нашому закладі для всіх бажаючих щоденно організовуються тематичні екскурсії територією. Залежно від пори року та мети екскурсії відвідувачі знайомляться із різноманіттям «садожку запахів» тих рослин, що ростуть на території, проходять сенсорною стежиною, милуються гарно влаштованим дендрарієм та контактним зоомайданчиком пам'яті Василя Аксєніна. Під час таких відвідувань діти разом з батьками отримують позитивні емоції від спілкування з тваринами та споглядання природи, знайомляться з героїчним життям Героя Небесної Сотні та інших патріотів України. В центрі добре налагоджена співпраця з волонтерською службою допомоги в надзвичайних ситуаціях «Одне серце» у проведенні спільних заходів для підлітків з числа внутрішньо переміщених осіб.

Діти з інших регіонів України разом з юннатами в 2022 році долучились до патріотичної акції «Діти Буковини за мирну Україну», в результаті якої, були створені малюнки, що відображали дитячі мрії про перемогу, мирне небо, щасливе дитинство, які волонтери передали військовим ЗСУ.

Протягом всього 2022 року в центрі проводилися перегляди вітчизняних художніх і документальних фільмів, серед яких особливо активному обговоренню вихованцями піддалися такі:

- «Між Гітлером і Сталінін. Україна в II Світовій війні», 2002 рік, авт. – Святослав Новицький;

- «Війна – український рахунок», 2002 рік, авт. – Сергій Буковський;
- «Війна без переможців» 2003 рік, авт. – Ігор Чижов;
- «ОУН-УПА: війна на два фронти», 2006 рік, авт. – Андрій Санченко;
- «УПА. Третя сила», 2007 рік, авт. – Сергій Братішко, Віталій Загоруйко;
- «1377 спалених заживо», 2009 рік, авт. – Іван Кравчишин;
- «Поводир», 2014 рік, авт. – О.Г. Санін.

Відповідно до плану роботи закладу, з вихованцями проводилися виховні бесіди, серед яких варто виділити наступні теми:

- «Про що свідчать наші державні символи»;
- «Край ти мій, моя Батьківщино!»;
- «Державні та народні символи України»;
- «З чого починається Батьківщина»;
- «Моя Вітчизна – Україна»;
- «Народні і державні символи України»;
- «Свята і традиції українського народу»;
- «Хто є патріотом Батьківщини».

До різдвяних свят вихованцями закладу був проведений захід «Колядуймо

разом», в якому активну участь взяли вихованці, педагоги, батьки та тимчасово-переселені особи. А також у всіх гуртках були проведені бесіди на цю тематику.

До великодніх свят, дбаючи про збереження культурної спадщини і культурних цінностей України з юннатами було проведено:

- майстер-класи з писанкарства «Писанка-мальованка з любов'ю подарована» у техніці «шкрябанка», «крапанка», «зернівка», «мальованка» та інших;
- воркшопи «великодня листівка»;
- виховні години «Великдень очима дітей»;
- майстер-клас з гуцульського писанкарства із використанням воску був проведений із педагогами закладу та з переселенцями.

Планомірна виховна діяльність закладу спрямована на формування у вихованців почуття патріотизму, тобто доброго відношення до Батьківщини, до воїнів ЗСУ та до представників спільних культур, формування патріотичних почуттів означає вироблення ідеалу служіння народові, готовності до героїчного подвигу в ім'я процвітання української держави.

Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді Чернівецької міської ради

2022 рік став фатальним для українців, а 24 лютого – чорний день в історії України. Цей рік також був випробувальним для нас, але ми, українці, пройшли його достойно, згуртувавшись та піклуючись про тих, хто цього потребував.

Люди із небезпечних зон змушені були покинути свої домівки і виїхати хто за кордон, хто у найвіддаленіші куточки України. Кожен з українців відчув на собі всі тривоги та психологічні травми. Хтось втратив свою домівку, хтось сім'ю чи родичів, хтось залишився інвалідом, а хтось втратив і найцінніше – життя. Але попри все українці показали, що ми дружній народ і змогли зібратися і допомогти всім, хто у біді.

У першу чергу прийшла на допомогу освіта України, прихистивши ВПО у себе в закладах (а в перші дні були масові приїзди). І без перебільшення, педагоги допомагали цілодобово. А також долучалося чимало місцевих жителів.

У ці часи кожен зміг перевірити себе на доброту. Волонтерили, хто як міг: хто фінансово, хто продуктами харчування, хто одягом і засобами гігієни, хто денним/нічним чергуванням, хто просто добрим і щирим словом.

Наш позашкільний заклад освіти – Міський центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді – зробив свій внесок допомоги тим, хто цього потребував.

Протягом 2022 року (від початку війни) педагоги МЦЕНТУМ долучалися до різних видів волонтерської діяльності. Спочатку чергували у Чернівецькій загальноосвітній школі I-III ступенів № 16, де тимчасово поселилися ВПО, а саме: готували їжу (хто у шкільній їдальні, хто приносив з дому), вели облік ВПО, допомагали у оформленні документа ВПО та інших питаннях. А також плели сітки та кікмори для військових.

Не менш важливим є те, що наші педагоги проводили різноманітні заняття, майстер-класи, бесіди тощо з дітьми ВПО. Деякі діти затримувались довше, деякі виїжджали далі, за кордон. В основному, у школах міста, на базах яких працювали наші гуртки, на заняттях дітей ВПО було від 7 до 20. І за спостереженням педагогів, дітям подобалося робити щось руками, адже така робота відволікала їх від жакливої буденності. І коли батьки бачили усміхнені обличчя своїх дітей, то і в їхніх очах можна було помітити радість.

На початку весни 2022 внутрішньо переміщені особи охоче долучилися до трудового десанту – прибирання території МЦЕНТУМ та прибережних зон. Фізична праця на декілька годин відволікла їхні думки від війни.

Напередодні Великодня педагоги створили для дітей ВПО святковий настрій, провівши тематичні майстер-класи.

А ще подарунком для переселенців були на Пасху писанки, зроблені педагогами МЦЕНТУМ. Приємно було бачити святковий настрій внутрішньо переміщених осіб.

Були також проведені майстер-класи «Великодні картини», «Розпис писанок», «Великоднє панно», вітальні листівки «Великодній кролик», «З Пасхою!», декупаж

«Писанка», поробки «Пасхальний дарунок», «Великодній кошик», «Великодні прикраси», виховні онлайн-заходи «Вербна неділя», «Великодні звичаї».

Улітку на базі закладу було організовано літній табір. І це було справжнім розрадженням як для дітей, так і для батьків. А почався табір з 1 червня у День захисту дітей, коли педагоги провели урочистий захід і посвяту в табір. Діти цілий місяць провели весело і безтурботно. Різновікові та незнайомі хлопчики й дівчатка стали друзями і зуміли разом працювати. Ще довго було відлуння емоцій від позитивних вражень у таборі.

До Дня міста Чернівців колектив нашого закладу долучився до проведення різноманітних заходів. Діти розмальовували камінці, створювали композицію, робили екосумки тощо.

Не пройшов повз нас і захід, присвячений Дню української писемності та мови. Педагоги організували для вихованців екскурсії у міську та шкільну бібліотеки. Також провели конкурс «Найкращий знавець рідної мови».

Протягом року педагоги разом з вихованцями відзначали патріотичні Дні України. А саме:

- до Дня соборності (виховні заходи «Створення ангелів і вшанування Героїв рідного краю», «Єдина країна»);

- до Дня Єднання (тематичні гурткові заняття, арт-акції «Україна єдина!»);

- до Дня Конституції (майстер-клас «Плетіння патріотичного браслета», ділова гра «Бліц-розминка», брейн-ринг «Чи знаєш ти?», розучування пісні «Моя Україна», відеофлешмоб «Україна – це я»)

- до Дня незалежності України (майстер-класи, благодійний ярмарок «ЗСУ потрібні дрони», простір побажань «Україна – єдина країна»);

- до Дня пам'яті Героїв Небесної Сотні (виховна бесіда «Борці за незалежність», тематична виставка «Герої Небесної Сотні», тиха акція «Ангели пам'яті»);

– до Дня вишиванки (виховні заходи «З вишиванкою в серці», «Україна вишивана», участь у благодійній акції «Україна вишивана», флешмоб «Я люблю свою країну»). Також педагоги МЦЕНТУМ долучилися до малювання патріотичного муралу на території школи № 16.

Також до Дня Конституції колектив МЦЕНТУМ долучився до організації тематичних заходів у сквері Міського палацу дітей та юнацтва, де проводили майстер-класи, цікаві досліди та практичні роботи.

У вересні вихованці взяли участь у Всеукраїнському конкурсі «Патріотичний смайл», де майже всі учасники отримали призові місця.

До Дня козацтва 14 жовтня педагоги провели виховні заходи, вікторини, тематичні бесіди, конкурс малюнків тощо.

Вихованці гуртка «Традиції поколінь» (керівник Герасімова Н.М.) виготовили 32 ляльки-мотанки, які відправили на передову нашим військовим. На жаль, була повітряна тривога, тому прийшлося робити їх у сховищі.

Також вихованці МЦЕНТУМ взяли участь у міському онлайн-фестивалі «Разом до Перемоги!», відзнявшись у відеосюжетах з віршами та піснями.

У листопаді вихованці МЦЕНТУМ долучилися до Всеукраїнської акції «Новорічна листівка на передову».

Напередодні Нового 2023 року вихованці МЦЕНТУМ разом з іншими позашкільниками міста прикрашали дві ялинки біля міської ради іграшками виготовили у патріотичних тонах та з військовою тематикою.

Протягом 2022 року педагоги МЦЕНТУМ неодноразово долучалися до благодійних акцій, де волонтери збирали кошти для закупівлі техніки, дронів, одягу для військових тощо.

Віriamo, що 2023 рік принесе нам радісну звістку про Перемогу. Миру нам, віри і надії!

Інформаційна довідка щодо діяльності КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» під час воєнного стану за 2022 рік

Спільними зусиллями наближаємо нашу Перемогу!

(волонтерська діяльність, робота з переселенцями, проведення національно-патріотичних акцій, вшанування пам'яті Героїв України).

24 лютого 2022 року наше життя розділилося на до і після. В умовах збройної агресії росії проти незалежної України педагогічний колектив КЗ ЛОР «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» адаптував свою діяльність до умов воєнного стану та продовжує працювати для розвитку творчих здібностей дітей і молоді, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку.

Пріоритетним у нашій роботі було створення в закладі комфортного і безпечного освітнього середовища для дітей та педагогів, середовища, у якому панує атмосфера довіри, взаєморозуміння, психологічної допомоги у подоланні стресу і тривоги; середовища, у якому дитина має змогу спілкуватися, відволіктися від негативної інформації та страшного повсякдення війни, переключити увагу на творчість і фізичну активність; стати добрішою, впевненішою, сильнішою особистістю.

Організація роботи з внутрішньо переміщеними особами

У зв'язку із військовими діями у Львівській області перебувала велика кількість тимчасово переміщених осіб, серед яких було багато дітей. Більшість з них перебували під впливом стресу, який часто негативно впливав на поведінку дитини, здоров'я, взаємини з оточенням.

З метою надання допомоги та можливостей для активного проведення дозвілля для дітей та батьків, яких війна змусила покинути свої домівки і які тимчасово перебували у Львові, педагоги ЛОЦЕНТУМ провели ряд освітніх заходів.

В Центрі було започатковано проєкт «Контактний зоокуточок «Дружній до дітей», який працює на базі постійно діючої еколого-освітньої виставки «Планета ЗОО», мешканцями якої є понад 90 видів та порід різноманітних екзотичних та декоративних тварин.

Контактний зоокуточок «Дружній до дітей» – це дивовижне місце, де можна доторкнутися до справжнього світу живої природи. Тут діти могли знайти для себе цікавого «співрозмовника»: погладити кролика, морську свинку, черепашку, потримати в руках королівського пітона, маїсового полоза та сіналойських молочних зміюк, погодувати тваринок, спостерігати за екзотичними комахами; зробити чудові світлини, отримати море позитивних емоцій від спілкування з мешканцями зоокуточка, а також розширити свій кругозір, дізнатися багато цікавих фактів з життя цих тварин.

Для дітей тактильне спілкування особливо важливе та корисне, адже вони вчаться відповідально, дбайливо, з повагою та з любов'ю відноситися до тварин, долають свої страхи та розвивають допитливість. Радісні усмішки, сповнені захоплення очі – ось такою була реакція дітей на спілкування з домашніми та екзотичними тваринками контактного зоокуточка. Необхідно відзначити, що не лише діти отримували позитивні емоції, але і дорослі відволікалися від пережитого, хоч на деякий час забували про жахіття війни.

У червні-липні 2022 року у комунальному закладі Львівської обласної ради «Львівський обласний центр еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді» працювала літня школа «Дивосвіт». Разом з вихованцями Центру у школі своє дозвілля проводили і діти, які на той час тимчасово перебували у місті Львові.

Кожен проведений день у школі «Дивосвіт» – це пізнавальні мандрівки у дивовижний та неповторний світ рослин і тварин, екскурсії еколого-освітньою виставкою «Планета ЗОО», на навчально-дослідну земельну ділянку, в теплицю-оранжерею

ЛОЦЕНТУМ, Стрийський парк; спілкування з тваринками контактного зоокуточка «Дружній до дітей»; майстер-класи з фотомайстерності «В об'єктиві – природа», пересаджування та живцювання квітів «Посади квітку», виготовлення виробів з гофрованого паперу «Квітова феєрія», ляльки-мотанки з ниток, ліплення з солого тіста, розмальовування яворівської забавки; вікторини, квести та бліц-турніри; малюнок на асфальті «Квітуча Україна», рухливі ігри на свіжому повітрі, тощо.

У STEM-лабораторії Центру школярі та діти дошкільного віку мали можливість відчувати себе юними дослідниками-початківцями. Учні за допомогою нітратоміру визначали вміст нітратів в овочах та фруктах, заміряли рівень радіації. Знайомлячись з принципом дії яблучного годинника на фруктовій батарейці, переконалися, що яблучний сік є електролітом і проводить електричний струм. За допомогою приладу з визначення шуму визначали рівень звукового тиску в лабораторії, ознайомилися з одиницями вимірювання шуму; використовуючи мобільну метеостанцію вимірювали атмосферний тиск. Рухомі моделі «Сонячна система» та «Телурій» допомагали дітям споглядати за рухом планет; на прикладі «Підземного дослідника» могли спостерігати за розвитком і ростом рослин та типами кореневої системи, ознайомилися з методикою виготовлення біодобрива в домашніх умовах.

Під час занять у школі діти мали можливість поринути у світ казки, презентували свої здібності й таланти – читали скоромовки, розповідали про свої захоплення, декламували вірші, танцювали, демонстрували спортивні досягнення, малювали, ліпили, співали.

Для дітей із Лисичанська, які проживали у Притулку для дітей Служби у справах дітей Львівської ОДА, педагоги ЛОЦЕНТУМ організували заняття гуртків екологічного напрямку. На заняттях діти знайомилися з таємницями рослинного і тваринного світу, дізнавалися про історію, звичаї та обряди українського народу, отримали знання про здорове і правильне харчування. Керівники гуртків під час занять намагалися розвивати у дітей спостережливість, допитливість, цікавість, вміння бачити взаємозв'язки у природі; проводили майстер-класи із виготовлення виробів з природного матеріалу, оберегів для воїнів, екскурсії, екологічні ігри, вікторини.

Цікаві заняття проводили педагоги ЛОЦЕНТУМ і для дітей вимушених переселенців з Донецької та Луганської областей, які проживали на базі Львівської загальноосвітньої санаторної школи №1. На занятті «Перші провісники весни» розповіли школярям про перші весняні квіти, необхідність їх охорони, переглянули презентацію «Первоцвіти Червоної книги України», діти мали можливість розповісти про первоцвіти своєї місцевості; навчилися виготовляти весняні квіти з гофрованого паперу, які можуть бути альтернативою маленьким букетам з первоцвітів.

На інтерактивному занятті «Хай у світі панує добро» (сьогодні надзвичайно важливо навчати дітей любити, турбуватись, гуманно поводитись з тваринами) керівники гуртків доступно і цікаво розповіли учням про притулки для тварин та важливі

питання догляду за ними, про відповідальне ставлення кожного до тих, кого приручили, про історії з життя домашніх улюбленців. Педагоги провели з дітьми руханку «Ходимо як коти», фізкультхвилинку «Шукаємо песика», гру «Асоціація», під час якої діти артистично зображали улюблену домашню тваринку.

Влітку 2022 року педагоги Центру провели тридцять сім тематичних екскурсій постійно діючою еколого-освітньою виставкою «Планета ЗОО», на учнівську навчально-дослідну земельну ділянку та в теплицю-оранжерею закладу. Екскурсії були проведені для учасників літнього табору «В Палаці на Петрушевича», де перебували діти з Харкова, Херсона, Миколаєва, Маріуполя, Запоріжжя, Бердянська, денного табору для дітей ВПО «Оріяна+», дітей із Лисичанська, які проживали у Притулку для дітей Служби у справах дітей Львівської ОДА, для дітей вимушених переселенців з Донецької та Луганської областей, які проживали на базі Львівської загальноосвітньої санаторної школи №1, закладів загальної середньої та позашкільної освіти територіальних громад області, де теж перебували діти ВПО. За сприяння благодійного фонду «Чародійка» у Центрі побували діти з Мелітополя, Харкова, Чернігова, Києва. Під час екскурсій школярів ознайомили з представниками екзотичних та декоративних видів тварин і рослин, розповіли про особливості їх поведінки та життя. Всього впродовж літа наш Центр відвідало понад триста п'ятдесят дітей.

Долучився до роботи з дітьми ВПО (з Чернігова, Харкова, Києва, Ніжина, Київської та Запорізької областей), і педагогічний колектив Червоноградського центру еколого– натуралістичної творчості учнівської молоді. З 17 березня на базі

Центру та в ЗДО № 9, 10, 16 педагоги організували роботу трьох груп «юних екологів» (відповідно до вікових категорій дітей). Для дітей педагоги провели дидактичні ігри: «Давайте харчуватись правильно», «Ми за здоровий спосіб життя», бесіду «Що ти знаєш про нашу історію?», виховний захід «Любіть Україну», брейн-ринг «Моя Україна понад усе». Цікавими для дітей були інтегровані заняття «Що ти знаєш про свою мову?» та «Розмовляймо українською», проведені разом із вчителем української мови. Крім групових занять були організовані індивідуальні заняття із залученням батьків.

Влітку 2022 року Львівський міський дитячий еколого-натуралістичний центр на території НПП «Сколівські Бескиди» на базі відпочинку «Зелемянка» провів навчально-оздоровчу екологічну експедицію «Сколівські Бескиди» для вихованців Центру та дітей з числа ВПО з Харкова, Одеси, Дніпра, Києва та Нововолинська.

Однією з основних форм організації освітнього процесу під час експедиції були заняття у природі: екскурсії, польові практикуми, практична природоохоронна робота. В ході таких занять школярі знайомилися з представниками місцевої флори, в т.ч. з рослинами, занесеними до Червоної книги України, різноманіттям лікарських рослин, набували практичних навичок ідентифікації рослин у природі, їх визначення за допомогою визначників. Діти знайомилися з правилами збору лікарської сировини, її обробкою, способами зберігання та застосування, а також заготовляли лікарські рослини (верес, калган, лист суниці та брусниці).

Для вихованців-екологів проводилися різноманітні ігри, забави, вікторини та конкурси на екологічну і природничу тематику, перегляд відеоматеріалів та фільмів з подальшим обговоренням. Всі ці заходи сприяли формуванню у дітей екологічного світогляду та навичок екопозитивної поведінки у доквіллі.

З 4 липня до 8 липня 2022 року на базі Стрийської міськСЮН відбулося еко-таборування «Любов до землі», організоване педагогічними працівниками СЮН спільно з Молодіжним центром за підтримки ГО «МО «Активуйся» та БФ «Фонд громад «Рідня». Учасниками таборування було 60 дітей та підлітків зі Стрийської громади та тимчасово переселені. У часі воєнного стану було важливо залучення дітей з числа ВПО, адже в основі діяльності еко-табору закладений принцип екологічної компетентності через розвиток творчості та самодіяльності, соціально значущої діяльності та використання засобів, що впливали на покращення емоційно-психологічного стану та сприяли інтеграції дітей з тимчасово переміщених сімей у місцеву громаду.

Програма таборування, підготовлена працівниками міськСЮН та Молодіжного центру, була насиченою і різноманітною. Для дітей були проведені: майстер-клас «Травомотанка» від директорки СЮН Оксани Кирилів; майстер-клас з квілінгу від Катерини Євтухової (волонтерки); майстерня арт-терапії, в рамках якої проведено майстер-клас з чорно-білої графіки від Олеси Скалянської (волонтерки); година психо-емоційного розвантаження від Міжнародного медичного корпусу;

ігрові програми та театралізації у виконанні чотирьох команд молоді від голови Молодіжної ради Оксани Кобрин; народознавча година та плетіння віночка від Оксани Кирилів, директорки СЮН з нагоди Різдва Іоанна Предтечі; година екологічного відродження «Сортуваннясміття» від методистки СЮН Ліліани Опришко; цікава зустріч з представниками Львівського обласного молодіжного центру, Львівського обласного пластового центру (тренінги з лідерства, ігрові програми, пісні під гітару, велика гра); концертна програма у виконанні заслуженого артиста України Леонтія Бебешко та його чарівної Аеліти; спортивні ігри, а також пропонували смачний трав'яний чай, заварений із лікарських трав, зібраних вихованцями міськСЮН. Діти працювали над створенням і презентацією власних відеороликів на екологічну тематику, кращі з яких були продемонстровані на міському телебаченні.

Волонтерська діяльність

В умовах війни надзвичайно важливим є підтримка ЗСУ та наших воїнів. Поряд з дорослими-волонтерами до цієї важливої справи долучилися і вихованці гуртків ЛОЦЕНТУМ. Разом з педагогами вони активно брали участь у благодійних ярмарках, акціях, марафонах, реалізовували на них різноманітні смаколики та вироби, виготовлені власноруч на заняттях, писали листи на передову та надсиляли малюнки.

В народі говорять, що найбільшу захисну силу має оберіг, створений руками дитини. Вихованці Центру спільно з педагогами та дітьми внутрішньо переміщених осіб долучилися до акції «Подарунок воїну»: виготовляли ангелики-обереги для військових, а на зворотному боці писали воїнам побажання швидкої Перемоги і дякували захисникам за оборону нашої країни.

Долучилися вихованці та педагоги Центру і до благодійної акції «Дорогами війни від Корочуна до Говерли», яка триває вже восьмий рік поспіль. Для привітання наших захисників з Різдвяними та новорічними святами діти виготовили ялинкові прикраси, прикраси із фетру, підготували смаколики.

Дитячі поробки та смаколики були надіслані в місто Слов'янськ Донецької області

Окрім побажань і гостинців для наших воїнів діти збирали кошти, реалізуючи поробки, виготовлені своїми руками.

Вихованці гуртка «Юні охоронці природи», який працює при Крушельницькому ЗЗСО I-II ступенів Сколівської міської ради Стрийського району, провели акцію «Для тебе, мій захиснику». Зібрані кошти були передані на потреби ЗСУ.

Вихованці гуртків «Природа рідного краю» та «Природа, фантазія, творчість» (кер. Ірина Втерковська) долучилися до благодійного заходу «Перемога заради Майбутнього», метою якого був збір коштів на дрон для 54 ОМБр. Діти власноруч сплели браслети із стрічок синьо-жовтих кольорів та виготовили листівки зі словами подяки воїнам-Героям і подали їх на аукціон.

Ініціювали волонтерський марафон «Від серця до серця» зі збору коштів для воїнів ЗСУ-односельців вихованці гуртків «Юні охоронці природи» та «Основи фенології», що працювали на базі Бірченської ЗОШ I-II ступенів В.Любінської селищної ради Львівського району (кер. Василина Семенюк). Марафон «Від серця до серця» тривав два тижні. За зібрані кошти діти закупили теплі речі і смаколики для воїнів, написали листи з побажаннями швидкого повернення до рідних домівок та відправили шість пакунків захисникам-односельцям.

Вихованці гуртка «Лікарські рослини» при Лопушницькому ЗЗСО I-II ступенів Хирівської міської ради Самбірського району (кер. Нінель Хом'як) побували у Польщі на зустрічі з членами благодійної організації «UnitedDeliveryMission», де взяли участь у благодійному концерті, кошти від якого були передані на потреби ЗСУ.

Вихованці гуртків «Природа, фантазія, творчість», «Флористика та фітодизайн інтер'єру», які працюють на базі СЗШ №96 м. Львова (кер.Ірина Валах) на заняттях гуртків виготовляли із природних та штучних матеріалів креативні зимові поробки: «солодкі» ялиночки, віночки, прикраси із фетру. Усі ці вироби були передані на благодійний аукціон зі збору коштів для воїнів ЗСУ.

Не один день виготовляли різдвяні прикраси та сувеніри вихованці гуртків «Флористика та фітодизайн інтер'єру», «Юні охоронці природи», що працюють на базі Старицького ЗЗСО I-III ступенів імені Юрія Костіва Новояворівської міської ради Яворівського району (кер.Ірина Валах), щоб долучитися до благодійного ярмарку, який ініціювала громада села Старичі, для збору коштів на конкретні потреби воїнів громади с. Старичі, які перебувають на фронті.

11 вересня 2022 року, у День відкритих дверей в КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ», вихованці Центру пропонували відвідувачам придбати поробки з природного матеріалу, виготовлені власними руками, а отримані кошти передали на підтримку ЗСУ.

Долучилися педагоги та вихованці гуртків ЛОЦЕНТУМ і до плетіння маскувальних сіток. На передову було передано дев'ять маскувальних сіток. Життєдайна енергія, з якою гуртківці плели такий необхідний атрибут для маскування, без сумніву передалася і нашим воїнам, додавши їм наснаги, аби швидше наблизити Перемогу України.

3–4 вересня 2022 року у Львівському палаці мистецтв (Lviv Art Palace) п'ять педагогів Центру разом зі своїми вихованцями стали частинкою встановлення національного рекорду «Найбільша маскувальна сітка України». Її розмір – 2208 квадратних метрів. Акцію організували Львівський обласний молодіжний центр та Управління молоді та спорту Львівської ОДА.

Ще одна незамінна річ на фронті для кожного бійця – окопна свічка. Вона може зігріти в невеликому бліндажі чи окопі, на ній можна підігріти їжу чи закип'ятити воду для напою. Понад тисячу штук таких свічок виготовили наші гуртківці разом з педагогами. «Це допоможе нашим воїнам, а все що їм допомагає, наближає нашу Перемогу» – переконані юні екологи!

Заходи з національно-патріотичного виховання

У 2022 році КЗ ЛОР «ЛОЦЕНТУМ» зацентрував увагу на залученні вихованців та дітей ВПО до заходів патріотичного спрямування. Проведені акції до Дня пам'яті і примирення, «Діти за європейський вибір!» флешмоб «Єднаймося заради миру», урочистості до Дня матері, Дня вишиванки, флешмоб «Подякуй Герою!», акція з висадки дерев «Ліс перемоги», тощо.

У червні 2022 року в рамках загальнонаціональної трудової акції «Турбота тобі, рідна моя Україно!» в ЛОЦЕНТУМ відбулась акція «Хай Земля усміхається квітами». Вихованці Центру та діти з числа внутрішньо переміщених осіб з Донецької, Запорізької, Луганської областей, їх батьки на терасованому схилі висадили квіткові Тризуб та прапор України. Відтепер символи української нації, в яких закодовані наша сила, дух і традиції, радують кожного відвідувача екологічного центру!

У День Конституції України діти та педагогічні працівники, одягнувшись в одяг у національних кольорах, долучилися до челенджу «Тримаймося» на підтримку людей на окупованих територіях. В цей день в ЛОЦЕНТУМ працювали: арт-майстерня «Подарунок воїну» – діти виготовляли листівки «Все буде Україна», обереги «Ангел-охоронець», браслети і сувеніри із бісеру; студія «Солов'їна мова», під час роботи якої юні читці декламували вірші про рідну Україну; віртуальний кінозал, де слухачі переглянули коротенький відеофільм «Конституція України – Основний Закон нашої держави».

28 липня 2022 року – у День Хрещення Київської Русі-України, ми вперше

відзначали нове державне свято – День української державності.

Визначальною цінністю українського народу є прагнення до свободи та самостійності, а державні символи та українська мова – невід’ємним елементом суверенної держави. Пам’ятаючи нашу історію

педагогічний та учнівський колективи ЛОЦЕНТУМ провели заходи, спрямовані на виховання у дітей поваги до державних символів України, її мови та культури:

- вихованці Центру в рамках Всеукраїнського конкурсу з флористики і фітодизайну «Україна починається з тебе» підготували флористичний проект «Без минулого немає майбутнього» – створили квіткові композиції з хризантем синього та жовтого кольорів, які символізують державний прапор України – прапор миру, честі, єдності та гідності;

- челендж «Солов’їна мова», де діти декламували вірші про Україну;
- конкурс малюнку на асфальті «Моя Україна», учасники якого малювали державні символи;
- майстер-класи з фотомайстерності «Ми українці», «Подарунок воїну», під час якого вихованці Центру разом з дітьми з числа внутрішньо переміщених осіб виготовляли обереги для воїнів-захисників України (листівки, ангелики, браслети тощо).

З нагоди Дня миру вихованці гуртка «Юні охоронці природи» при Крушельницькому ЗЗСО I-II ступенів Сколівської міської ради Стрийського району доєдналися до флешмобу «Ми маємо вільні крила, бо ми з України, ми разом-сила!».

До Дня захисника і захисниці України, річниці створення УПА, Дня українського козацтва та Дня Покрови Пресвятої Богородиці вихованці творчих учнівських об’єднань ЛОЦЕНТУМ провели флешмоб «Дякую захисникам України».

До відзначення Дня української писемності та мови 9 листопада долучилися вихованці гуртка «Юні екологи» (кер.Лариса Романишин), який працює при Сколівському ЗЗСО I-III ступенів № 2 ім. Стефанії Вітрук Сколівської міської ради Стрийського району. Зараз, у часи, коли ми щодня виборюємо свою незалежність і свободу, українське слово стає ще вагомим та ціннішим. Українська – мова вільних людей. Вивчайте, бережіть і захищайте нашу мову!

***І ВСЕ БУДЕ УКРАЇНА!
КВІТУЧА, ВІЛЬНА, СУВЕРЕННА!***